

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

De S. Bonifacio archiepiscopo Moguntino & martyre.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

p̄uerunt. & timore contractus fuit eorum animus. Timebant enim, ne eis aliquid succenseret, quòd eius mentem accusassent, eum iudicantes ex eo solo, quod præcesserat: & nescientes, quali vitæ principio qualem & quàm iucundum finem imposuisset. Sed mox metum ademit Martyr, se placidè & benignè in eos gerens. Nam postquam caput fuit coniunctum corpori, (Tu es omnium Dominus ò Christe Rex, qui glorificas eos, qui te glorificant) sensim quidem aperit oculos: eos autem intuetur amicè & placidè, loquentis speciè præ se ferens, & ostendens se eis benè velle, & probrorū, quæ in eum ingesserant, minimè meminisse. Illi verò acerbè flentes, & calidas lachrymas effundentes: Ne memineris, dicebant, serue Iesu, nostrarum iniquitatum, neque probrorum, quibus te diuinum & sacrosanctum caput stultè sumus insectati. Cum sic sibi sanctum placassent, & eius reliquias, corpus, inquam, & caput quingentis aureis emissent, & odoriferis aromatibus & vnguentis vnxisent, & candidis lineis inuoluissent, & in honorifica capsula imposuissent, Romam reuersi sunt, sua nihil interesse arbitran-
tes accipere alterius martyris reliquias, cum illum haberent, qui iam erat sibi notus, & qui eos germanè & syncerè amplectitur, & dat eis fidele testimonium supernæ defensionis.

1. Reg. 2.
Insigne miraculum.

Notæ precii
corporis eius

Interim autem, dum isti domum proficiscebantur, aduenit ad Aglaidem visio, nē-
pè Angelus è cælo, dicens: Suscipe eum, qui aliquando quidem fuit tuus famulus, nunc autem est frater noster & comminister: suscipe eum qui prius quidem erat famulus, nunc autem est tuus dominus, & eum piè honora: vt qui sit tuæ quidem seruator animæ, custos autem vitæ. Illa autem surgens tremebunda, & ex ecclesiastico choro aliquos insignes assumens, & cum magno honore procedens obuiam corpori Martyris, id quidem suscipit, & valdè honorificè deponit & magnificè, stadijs quinquaginta procul à Roma: sacram verò ei ad eum instruit, materia insignem & pulchritudine, & talem, qualem omnino oportebat suscipere corpus talis animæ: vt non spiritus solus haberet æternum tabernaculum, sed illius quoque corpus fruere domo conueniente: in qua in hodiernum vsque diem fiunt multa admirabilia: & dæmones quidem repente fugantur, morbi verò expelluntur nutibus, qui non cadunt sub aspectū. Sunt autem nonnulli, qui cum non sint sani animis, fide fiunt meliores.

Cap. 12.
Visio Aglaidis.

Præcorum
Christiano.
rum erga reliquias reuerentia.

Miracula ad
S. Bonifacii
corpus.

Porro autem beata Aglais, Martyre eius informante animam, cum omnes suas facultates distribuisset, & diuisisset pauperibus, de cæterò honestè vixit & è virtute, non solum temperantem & castam vitam amplectens, sed etiam asperam eligens exercitationem aduersus præcedentem nequitiam, vt etiam digna haberetur dono miraculorum, & dæmones quos prius habebat ipsam supplantantes, expelleret ex hominibus. Monastica autem eius vita durauit quindecim annis, & cum pulchrum sic solmnium obdormisset, adiecta est Martyri. Talis fuit Aglaidis finis & Bonifacii. Sic fuit quidem pulchra eorum mutatio, vt qui carnis quidem affectionibus humanitatis seruiant: humanam verò superarent naturam patienti pro Christo, & aduersus vitia se viriliter & fortiter gerentes: ad gloriam Patris & Filij & sancti Spiritus, quem decet honor & gloriatio nunc & semper & in seculum seculorum, Amen.

Cap. 13.

Aglais monastica facta
vitam.

**VITA S. BONIFACII ARCHIEPISCOPI MO-
GVNTINI, GERMANORVM APOSTOLI ET MARTYRIS;**
*post Vuillibaldum primum Eistete nsem Episcopum, copiosè conscripta, idè bona fide, à quodam docto viro, sed qui nomen suum premere maluit. Vnus est autem plerisque locis stylo simpliciore, quàm ferant huius ætatis homines. Itaque Ful-
Laur. Surius in gratiam Lectoris suo stylo pleraque omnia de-
scripsit; demptis Romanorum Pontificum & S. Bonifacii Epistolis, & quibusdam alijs, in quibus stylus mutari non debuit.*

PRAEFATIO AVTHORIS, SED STYLO MUTATO,
& omissis quibusdam, parùm huc facientibus.

Andem precibus vestris, Fuldenses fratres, pro se ietia meæ exiguitate morem gessi. Petiistis enim, vt sancti patris nostri Bonifacii vitæ eleganter quidem à S. Vuillibaldo olim conscriptam, sed plerisque locis parùm eruditè adeò obscuram, vt difficilè eius sententiam possint assequi, ego sermone aper-

S. Bonifacii
vita scripta
à S. Vuillibaldo,
primo Episcopo
Eyste,
aper.

apertiori, magisque perspicuo scribendam suscipiam. Cui autem initio non mediocriter admirarer, cur tot doctis Patribus, tam apud vos, quam alibi passim degentibus, haec, hinc posthabitis, mihi homini imperito & liberalium disciplinarum ignaro, tam difficile & arduum munus demandaretis, precibus vestras fateor negligendas putavi? Sed cum postea quidam ex vestris mihi retulisset, etiam apud sanctum Leonem Pontificem eius rei causa laboratum esse, ipsamque Pontificem libros aliquot, ex quibus posset certius edoceri, ab Egberto Abbate transmissos accepisse, eos autem libros, illo viam functo, opereque minimè absoluto, illic remansisse, quadam motus misericordia, animum ad scribendum appuli, cupiens vestra parere voluntati, si scientia suppediret. Cum autem diu & velle me sentirem, & tamen perficiendi facultate deesse mihi animaduertirem, at vos nihilo minus, ut nōtis, vrgere non cessaretis, eo vti argumento, modò constans adesset voluntas, reliqua Dominum praestitutum, tandem vestris impulsus adhortationibus, coepi facere quod voluistis, eius potissimum auxilio fretus, qui dixit: Aperi ostium, & ego implebo illud, quique sicut non raro paucis victoriam praeberet, ita etiam imperitis scientiam suppedians, vim sua gratia declarat. Quae quidem idcirco commemorata volui, ne quis fortassis tantum opus vultro me per arrogantiam suscepisse existimet, asseratque cum multa temeritate coniectum esse, quae à quolibet sancto viro utcuque elaborata sint, ea quenuis alium tanquam castigatorem, alio stylo exaranda suscipere, quasi non etiam ipsa sanctorum prophetarum, sanctissimaque Evangelij volumina, multis obscuritatibus involuta, à plerisque in aliud idioma, vel apertiores sententiam, translata sint. His itaque contra obrectatores omnes, quos nihil aequè iuuat atque dente canino lacerare alios, alijque laqueos struere in via, qua ipsi nolint ingredi, breuiter praemissis ad lectorem meum admonitum velim, hoc in opere, id mihi, vel maximè studio fuisse, ut quae prius ab alio dicta fuere, verbis apertioribus redderem, sijs exceptis, quae propter difficultatem & obscuritatem assequi non potui. Nam quae perspicua satis visa sunt, ea interdum nihil mutatis verbis, secutus sum.

Porro autem etiam hoc dilectioni vestrae notum esse velim, in libro illo, quem me explicatius reddere voluistis, permulta tum miracula, tum Epistolas insignes desiderari? quae ex alijs codicibus collecta, locis opportunis inserere conatus sum. Et fortassis ille venerandus vir, qui vitam sancti Bonifacii primus scripsit, multas eius & virtutes & Epistolas nesciens omisit? Mihi verò consideranti Epistolas eas omnes, quae extant apud vos, nulla re magis, quam ijs ipsis siue ab illo ad alios, siue ab alijs ad illum scriptis literis, auctoritas tanti pontificis doceri & confirmari visa est. Ex ijs enim apertissimè licet intelligi, quanta veneratione primùm acceptus fuerit à Romano Pontifice, ut is eum ordinatum miserit ad praedicandum cunctis Germaniae populis, quo labore Germaniam ad Christi religionem traduxerit, ut non modò ab ethnicis & hereticis, sed etiam à pseudochristianis & improbis sacerdotibus, ceu à luporum moribus, eam vindicauerit, quanta gratia apud Francorum principes Carolomannum & Pipinum flagrarit, qui cum eum Moguntinae ecclesiae antistitem designasset, pro illius amore & honore eandem ecclesiam, quae prius alteri ecclesiae subiecta fuerat, totius Germaniae metropolim, annuente Pontifice Maximo, esse voluerunt, tum praeterea, quae Episcopatus instituerit, quae nonnullis ecclesijs privilegia impetrarit, denique, quod vestra quoque scire interest, ut locum sui corporis, id est, vestrum monasterium, possessionibus & decimis quibusdam auxerit & sublimarit.

Tanti igitur viri tanta auctoritas, licet eam huius temporis sacerdotes quidam eleuent & paruipendant, erit tamen certè eis in testimonium damnationis, quòd cum non ignorent, terminos antiquos & sanctorum patrum decreta transgredi nefas esse, ipsi nihilominus egregie ea transgrediuntur, obliuisti verborum Christi, quae is dixit ad pastores & doctores; Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit, quae non solum dicta sunt ad superiorum atatum rectores, sed ad illos etiam, qui vultque ad mundi consummationem sanctam Ecclesiam sunt gubernaturi, non destruenturi. Nam de peruersis pastoribus, qui Ecclesiam destruant, idem Dominus ait; Vae vobis legisperitis, qui tulistis clauem scientiae, ipsi non introistis, nec alios intrare permisitistis, & iterum; Vae vobis hypocritae, qui decimatis mentam & anethum & cuminum, & grauiora legis praecipua reliquistis, hoc est, iudicium, misericordiam & fidem. Haec oportuit facere, & illa non omittere.

Verum,

Psal. 110.

S. Vuillibaldum, discipulum S. Bonifacii dicit.

Moguntia quando facta Metropolis.

Fuldam intellige.

Luc. 10.

Luc. 11.

Matth. 23.

Verum, quod dicere coeperam, literas omnes huius beati viri, quas inuenire potui huic operi necessarias, equidem diligenter collegi, sperans amulum aliquem earum lectione correctum iri? Et vos Fuldenses fratres ex animo rogatos & admonitos velim, vt summa attentione eas lectiteris, Deum rogantes, vt per eius preces, qui scripsit illas, quique, vt in eis habetur, sanctam Germaniam Ecclesiam ingenti labore a malis sacerdotibus quondam vindicauit, nunc etiam a talium potentia vos locumque vestrum tueatur. Duos autem libellos, adiuuante Domino, qui tum beatissimi viri vitam, tum memoratas epistolas contineant, scribere constitui? quorum prior explicet quis fuerit, quidque ante sedis Moguntinae acceptam dignitatem, in sancta Ecclesia laborauerit? posterior vero ea commemoret, quae deinceps vsque ad obitum suum egit.

Quis sim, qui vobis fero munus tale laboris?
 Vos quoniam scitis, nolite precor dare multis?
 Ne persona mei vilis, faciat mea sperni.
 Sit magis hoc studium, vobis deo scere Christum?
 Vt sibi met placita mancant praesentia scripta.

Authoris
 sunt haec,
 volentis ex-
 lari nome-
 suum.

VITAE SANCTI BONIFACII ARCHIEPIS-
copi & martyris, Liber I.

VM gens Anglorum sub fidei iugum beatissimi Pontificis Gregorij studio missa fuisset, & eius meritis suffragantibus, pra multis nationibus sanctorum virorum ferax & fertilis in primis esse coepisset, quorum doctrinis tanquam luminibus quibusdam hominum pectora occaecata illustrarentur, inter illos etiam sanctum Bonifacium, ceu Luciferum quendam, caeteris sideribus illustriorem edidit. Is vero magna parentum cura educatus, magnarum quoque virtutum pro aetatis incremento factus est studiosus? Et quidem cum adhuc puellus esset, si quem fortassis siue Clericum, siue Laicum audisset verbi diuini notitiam adferentem, mox quantum ea permittit aetas, secum expendere solebar, quidnam inde ad suos vsus & profectus accommodare posset. Cumque eiusmodi meditatione diuturna ad superna & coelestia appetenda se erigeret, patri aperuit mentem suam, orans vt ne deesset proposito suo. Vt vero audiuit isthuc pater, primo quidem obstupuit, deinde eum obiurgans, nunc minis, nunc blandimentis ad mundi huius curas, conatus est pertrahere, & vt animum tenerum facilius a sententia deduceret, promissit eum post obitum suum omnium facultatum & praediorum suorum haeredem scripturum. Addidit etiam, lubricae aetati & fragilitati humanae tolerabiliorem esse vitam, quam in actione, quam in contemplatione ducatur? fatiusque esse inter mediocres vel etiam infimos regni caelestis ciues studijs facilioribus contubernium ambire, quam ad sublimia illa ac penè impossibilia perfectionis certamina primo quidem fidenter accedere, sed postea difficultate absteritum, a cepto deficere.

Junij.
 Cap. 1.
 Anglia san-
 ctorum vi-
 rorum ferax.

Pater eum
 retrahit a vi-
 ta monastic-
 ca.

Cap. 2.

S. Bonifacius
 fit mona-
 chus.

Cap. 3.

Psalm. 83.

lari

At puer sanctus, iam virtute diuina plenus, quanto eum pater enixius reuocabat ad ea quae sunt mundi huius, tanto proposito suo tenacius inhaesit, & ad sacrarum studia literarum ardentius adspirauit. Itaque miro diuinae moderationis iudicio factum est, vt pater, qui solus resistebat, repente correptus morbo, a sua sententia discederet, puerumque per idoneos homines ad monasterium, quod prisco vocabulo Adescanaster dicitur, mitteret, commendans eum Vuolfhardo, venerabili eiusdem monasterij Abati. A quo sane pro monasticae vitae instituto, benigne susceptus, fratribusque commendatus, vniuersa religionis exercitia, quae illa aetas admitteret, & probe inchoauit, & in dies melius profectus est.

Vbi autem e pueritia excessit, vsque adeo in venerabilium Patrum instituta & sacram lectionem incubit, vt momentis omnibus sua in illo virtutes capefferent incrementa, impleturque illud propheticum? Ibunt de virtute in virtutem. Denique cum incessabili sanctarum scripturarum meditationi deditus, omnem regu-

laris vitæ disciplinam sub eius, quem diximus, Abbatis gubernatione annis non paucis seclatus esset, nec tamen illic propter doctorum virorum penuriam, inexhausto suo sacras scripturas cognoscendi desiderio posset satisfacere; permisso Abbatis & fratrum suorum ad monasterium, quod hodieque * Nutscelle dicitur, se contulit, & beatæ memoriæ Vuinberti Abbatis, qui tunc illi præerat, magisterio se subdidit. Ibi verò tum Grammaticæ & Poesis, tum spiritualis intelligentiæ optata eruditione potuit; adeò cepit haberi celebris, ut fama doctrinæ eius passim diffusa, alios etiam alliceret, ut se in eius traderent disciplinam. Interim ille tanta licet præditus scientia, nihil efferebatur animo, neminè, qui tenuiori esset ingenio, spernebat; sed quâto maiori tû eruditione, tum virtute præ cæteris diuinitus afficiebatur, tanto humilior & deuotior atque promptior ad totius commiserationis & subiectionis studium sentiebatur. Memor enim erat sententiæ illius: Quanto magnus es, humilia te in omnibus.

Cap. 4. Cum igitur sic ille alios humilitate ac subiectione anteuertit, & illum alij, partim sapientiæ eius opinione incitati, partim saluberrima eius doctrina imbuti, honore ceu patrem afficerent, cunctique eum laude & prædicatione efferrent, & singulis Ecclesiastici Ordinis gradibus dignum affirmarent; tandem ætatis suæ anno plus minus trigesimo, sacerdotio initiatus est. Eam verò ad epus dignitatem, qualem se exhibuerit vtriusque hominis studendo contritioni, ut sacramenti caelestis participatio, ne dignus foret, ex operum eius testimonijs certius ac melius, quàm vilis verborum indicijs colligi potest. Per id tempus regnante in Occidentali Angliæ regione Saxonum rege, nouus extitit tumultus; cuius compescendi causâ iam dicti regis iussu & procerum eius consilio Synodus seruorum Dei indicta est: ad quam cunctis confluentibus, & cõtrouersiam nuper ortam dirimentibus, visum est sapientibus quibusdam, ut quæ illic definita essent, ea omnia ad Berethuualdi vel Brichtuualdi Cantuariensis Archiepiscopi notitiam perferrentur. Placuit idem etiam Clero omni & laicis per multis; sciscitabatur autem rex, quisnam huius rei cum primis idoneus legatus videretur. Tum verò præcipuus inter eos Archimãdrita Vuinbertus, cuius antè meminimus, & Vuintra monasterij Tiesserburgenis præfectus, itemque Beoruuardus, monasterij Glestingaburgensis moderator; tum præterea alij plerique venerabiles viri, sanctum Bonifacium ad se euocatum ad regem adducunt; eumque aiunt tantæ expediendæ rei idoneum.

Cap. 5. Itaque S. Bonifacius, eius legationis munere sibi demandato, cum socijs aliquot profectus est, & Archiepiscopo, ita vt edoctus erat, cuncta per ordinem sapienter exposuit; ac deinde post dies non multos reuersus, ea legatione præclare perfunctus, tû Regem ipsum, tum illos, quos diximus, seruos Dei magno gaudio affecit. Ea autem re nomen eius tam apud eos, qui in Clero numerantur, quàm homines laicos adeò celebre euasit; vt deinceps sapissimè rogatus sit, vt se in ipsorum synodis præsentem exhiberet. Sed quia animo erat Deo deuotus & addictus, atque ab omnium hominum fauore abhorrescens; cepit tractare seriò, quemadmodum parentes & cognatos fugere, & ad loca remota Christi causâ emigrare posset. Qua in cogitatione & deliberatione cum diù & quidem accuratè versaretur; eam tandem supradicto Abbati aperuit, & vt ipsi ea in re assentiretur, multa precum instantia ab eo impetrare contèdit. Ille verò etsi talia eum moliri admiraretur, diuque poscenti assensum negaret, ad extremū tamen, diuina agente prouidentia, preces eius admisit; tantamque tum Abbatis tum fratrum erga se beneuolentiam, studium & curam Bonifacius ad optatum suscipiendum iter expertus est, vt & necessarios sumptus ab eis acceperit, multasque pro eo preces cum lachrymis illi profuderint; Deum rogantes, vt Angelus Domini bonus ei comes vbique adesset, eiusque iter prosperum efficeret. Tum etiam duos cum illo fratres, quorum & corporalibus & spiritualibus adminiculis fulciretur, vnâ proficisci permiserint.

Cap. 6. Ita ergo vtriusque hominis solatijs instructus, prospero cursu iter ingressus est, peruenitque ad locum, qui antiquitus Anglofaxonum vocabatur, & dicitur Lundenuic; nec multò post abiit in Dorstet; vbi aliquandiu moratus, die ac nocte debitas Deo perfoluit laudes. Ea tempestate inter Carolum Francorum principem & Ducem egregium, Frisonumque regem Rarbodum hostilis orta dissensio, populos vtrinq; perturbabat; & maxima pars ecclesiarum Christi, quæ in Frisia ditioni Francorum subdita fuerant, Rarbodo persequente & seruos Christi profligante, vastata & destructa est; demonumque cultus prophanis extructis fanis, miserandum in modum instauratus. Cuius rei indignitate permotus vir Dei, ab illis locis recessit; perueniensque

Trecht

for. * Noua
cella.
Dis. ed. cau
sa, aliud pe
tit mona
sterium.

Eccli. 3.

Cap. 4.

Fit sacer
dos.Synodus
Angliæ.Cap. 5.
Legatione
fungitur.Humanos
respuit fa
uores.

Cap. 6.

In Frisia
Christi ec
clesiæ de
struuntur.

Trecht, (sic enim author habet, puto autem * Traiectum ea voce significari) cum ali. * Plerique
 quot dies ibi fecisset, eod venientem regem Ratbodum allocutus est, orans, vt vel tandē
 à tanta impietate desisteret. Vtraiectū
 vocant.

Deinde peragratis eius terræ locis, sollicitè explorauit, num alicubi in ea prouincia
 prædicandi verbi Dei sese opportunitas offerret. Vbi autem post multam inquisitio-
 nem cognouit se frustra illic sementem facturum; vacua spiritali fertilitate arua re-
 linquens, ad natale solum se recepit. Interea monasterij sui pater migravit à vitâ, cuius
 obitu valde afflicti fratres, sancti viri spiritalibus colloquijs recreati sunt, hortantis e-
 os, vt in monastica disciplina obseruantia permanerent, & aliquem sibi spiritalem pa-
 trem eligerent. Illi verò diligenter ea in re ab ipso instructi, omnes eum vnanimiter
 precabantur, (per id autem tempus Vuinfridus dicebatur) vt pastoris erga ipsos vice
 fungî ne recusaret. At ille altiora animo volutans, non quidem illorum preces vllò su-
 perbia fastu contempserit, sed animum suum illis expromens, ait se patriæ honoribus &
 facultatibus despectis, pro Christi amore & aliorum salute peregrinationes meditari.
 Quod vt illi audierunt, summa benevolentia eius proposito assensere. Vt autem ma-
 ior accederet authoritas, etiam loci eius reuerendum Episcopum Daniele adijt, pe-
 tens ab illo, vt eius benedictione & literis commendatijs, Romam iturus, frui mere-
 retur. Episcopus libens annuit, & prouidi pastoris officio fungens, Stephanum vitum
 bonum orbatâ congregationi præficiendum curauit, & Bonifacium Dei seruum, lon-
 gum iter peregrinè suscepturum, ad loca optata cum suis literis à se dimisit.

Ea igitur benedictione fretus, mox valèdicens fratribus, dat se itineri, terrarum &
 maris longa spatia, & ignotas vias emensurus. Collecta sunt autem ad eum vndique
 non pauci serui Dei, eodem spiritu feruentes, cunctique vno animo quotidie multa
 sanctorum templa inuisentes, rogabant vt diuinitus adiuti, tutius Alpium iuga supe-
 rare, & Longobardorum feros animos erga se lenes & humanos sentire mererentur.
 Cumque sanctissimæ gentis regiones citra discrimen vllum pertransissent, beatissimi
 Apostoli Petri limina adierunt, Christoq; prout par erat gratias agentes, peccatorum
 suorum abolitionem & itineris prosperos successus petierunt, nec sunt votis frustrati
 suis. Nam simulatq; vir sanctus venerabilem Apostolicæ sedis Præsulem Gregorium
 secundum allocutus est, cuique tum causam aduentus sui, tum desiderium, quo diu fla-
 grarat, exposuit, mox Pontifex hilari vultu eum intuens, percunctatus est, num quas
 Episcopi sui literas commendatitias apud se haberet. Ille verò statim chartam pro
 more inuolutam Pontifici obtulit. Qua perlecta, sanctiq; viri comperto desiderio, se-
 dulò cum illo deinceps sermones contulit, illicque commorantem reuerenter tra-
 ctans, quascunque petijt sanctorum reliquias, illi donauit, tum etiam per omnem
 Germaniam prædicandi ei munus demandans, suas ei literas tradidit, quarum hoc est
 exemplar;

Gregorius seruus seruorum Dei, Bonifacio religioso presbytero. Exigit manifesta
 ta nobis religiosi propositi tui, pie in Christo flagrantis, intentio, & approbata synce-
 rissima fidei tuæ perlata relatio, vt ad dispensationem verbi diuini, cuius per gratiam
 Dei curam gerimus, te cō ministro vtamur. Experientes proinde, te ab infantia sacras
 literas didicisse, profectusque indolem ad augmentum crediti cælitus talenti prospe-
 ctu diuini timoris extendere, videlicet gratiam cognitionis cælestis oraculi, in labore
 salutifera prædicationis, ad innotescendum gentibus incredulis mysterium fidei in-
 stanti conatu expendere, collatamur fidei tuæ, & adiutores effici cupimus gratiæ præ-
 rogata. Igitur quia præmissi conatus pium affectum vsq; ad Apostolicæ sedis modesta
 prouisione perduxisti consultum, vt membrum ex membro proprii corporis caput
 requirens, morum mentis probares, capitisque arbitrio humiliter te submittens & ei-
 us directioni, iusto tramite properans, soliditati compaginis plenitudo exiltas. Ideo
 in nomine indiuisibilis Trinitatis per inconcussam authoritatem beati Petri Aposto-
 lorum principis, cuius doctrinæ & magisterio fungimur, & locum sacre sedis admini-
 stramus, modestiam tuam religionis instituiamus atque præcipimus, vt in verbo Dei
 (quo igne salutifero, quem Dominus mittere venit in terram, enitere videris) ad quas-
 cunque gentes, infidelitatis errore detentas, properare Deo annuente potueris, my-
 sterium regni Dei per insinuationem nominis Christi Domini Dei nostri veritatis
 suasionem designes, & per spiritum virtutis & dilectionis ac sobrietatis, prædicationem
 vtriusque Testamenti mentibus indoctis consona ratione transfundas. Disciplina-
 nam denique sacramenti, quam ad initiandos Deo prauio credituros tenere stude-
 as, ex formula officiorum sanctæ nostræ Apostolicæ sedis, institutionis tuæ gratia
 præliba-

Cap. 7.

Abbas
functionē
recusat.

Cap. 8.

Venit Ro-
mam cum
socijs.A Pontifice
comiter ac-
cipitur.Cap. 9.
Literæ Gra-
gorij 2. ad
Bonifacium.Luc. 12.
Prædicandi
munus Pon-
tifici ei de-
mandat.

prælibata, volumus vt intendas. Quod verò actioni susceptæ tibi deesse perspexeris, no-
bis vt valueris, intimare curabis. Benè vale. Data * Idus Maij, imperante domino pi-
ssimo Augusto Leone secundo, à Deo coronato, anno tertio imperij eius, Indictio.
ne 2.

Cap. 10.

His igitur literis acceptis à venerabili Papa, profectus est inde ad Longobardorum
regem Luitprandum? A quo honorificè susceptus, aliquandiu apud eum hospitio v-
sus est. Porro ab illo discendens, ardua & prærupta Alpium iuga transcendit, ignotosq;
Baioariorum & Germaniæ fines perlustrans, in Thuringiam peruenit, accuratè explo-
rans vbique instar apis prudentissimæ, vbi postmodum nectarea sanctæ fidei mella col-
ligere & comportare posset. Cumq; dies aliquot in Thuringia hereret, omnes interim
illius prouinciæ principes verbis spiritalibus alloquens, ad sacram complectendam fi-
dem & religionem inuitauit? Sacerdotes quoque, quos varijs deditos flagitijs compe-
rit, sermonibus Euangelicis ad institutionis Canonicæ normam correxerit. Audita au-

Item in Fri-
siam.

Manet apud
S. Vuilli-
brordum.

Recusat E-
piscopatu.

Cap. 11.

Onus regiminis, quod mihi indigno sancte Præsul imponere vis, in me recipere nõ
audeo? Euangelizandi enim causa missus sum à beato Gregorio Papa in Germaniam,
& ea legatione functurus, in has barbaras nationes veniens, spontè me tuæ ditioni sub-
ieci? Sed tanti Pontificis mandato posthabito, aliud quoduis negocium in me recipere
non sum ausus. Itaq; venerande Pater rogatum te velim, vt in illas regiones, ad quas
Pontifex Apostolicus me misit, cum tua bona venia mihi liceat proficisci. His audi-
tis, S. Vuillibrordus illi benè precatus, abeundi à se fecit potestatem.

Cap. 12.

At ille proficiscès, venit Amanaburgum, Deum vbicq; habens itineris sui comitem?
cuius virtute & præsidio fretus, quocunq; peruëit, salutaris doctrinæ semina iactauit?
cumq; ingentem populum in Frisia Christo lucrifaceret, multiq; eius spiritali institu-
tione imbuti, ad veritatis cognitionem venirent? adeo vt eo, quem diximus, loco, cui
duo fratres gemini præerant, Dietichus & Diërolphus, Domino auxiliante, obtento,
non paucos fratres colligeret, & monasterium edificaret, suis valefaciens, in Hassiam
siue Catthorum regionem, qui Saxonibus contermini sunt, profectus est prædicandi
causa. Cumq; ex ijs etiam plurimos conuertisset, & multa hominum millia vndis salu-
taribus tinxisset, quendam è suis fidelem, Binnam nomine, Romam cum literis misit,
indicans Apostolico Præsuli omnia, quæ per ipsum gessisset Deus, & quantam homi-
num multitudinem, cælesti gratia illustratam, sacro baptismo abluisset. tum prætercæ
de rebus varijs, quæ ad quotidianam Ecclesiasticæ regulæ necessitatem populiq; recens
conuersi curam pertinerent, prudenter eum consulens, perscripsit. Nuncius autem ab
eo missus Romam, omnia ipsi mandata fideliter exequens, Præsuli Apostolico literas
eius obtulit, aliasq; ab illo, ad quæstiones propositas respõsa continentes, magistro suo
referens, celeriter recessit.

Cap. 13.

Postquam autem vir sanctus, lectis Pontificis literis, se inter cætera Romam ac-
ciri didicit, mox ad summum obedientiæ gradum contendens, fratrum agmine stipa-
tus, Italiam petiit, conspectisque Romanæ vrbs mœnibus, Deo gratias agens, bea-
torum Apostolorum patrocinio se commendauit. Vt autem eius aduentum didi-
cit Romanus Pontifex, confestim illum ad se euocauit, salutarumque familiariter,
honorifico xenodochio commendauit. Deinde opportuno se offerente ad colloquē-
dum

Romæ Pon-
tificem inui-
sit.

dum die, ad beatissimi Petri Apostoli ecclesiam venire iussus est: cumque se inuicem mutuis explerent sermonibus, Pontifex de symbolo & fidei Catholica traditione ex eo sciscitatus est. Respondit autem vir sanctus: Tanta questione, Domine Apostolice, in sermone familiari non facile possim satisfacere? Oro itaque, ut fidei, quam a me exigis, conscribenda tempus mihi largiaris, sicque eam ex scriptis possis habere perspectam. Annuit Pontifex; & intra breue tempus vir Domini, sancta & Catholica fidei sententiam, congruenter & erudite expressam, in scriptis Pontifici obtulit. Pontifex postquam ea scripta perlegit, sibi eum assidere iubet, ut eam fidem constanter retineat, & accurate doceat, hortatur. Multa deinde de spiritualis vite religionem cum illo conferens, ita ut nonnunquam penè integrum diem mutua inter ipsos colloquia absumerent, ad extremum quot populi idololatra eius opera crediderint, ex eo percontatur. Vbi ad ea respondit vir sanctus, Pontifex ei suam aperit voluntatem, quod eum decreuerit Episcopum ordinare, ut eò maiori constantia errantes corrigere & ad viam veritatis reuocare possit, quod sit ampliori Apostolica dignitatis autoritate suffultus: tantoque apud omnes conciones eius gratiosiores sint, quanto certius constet, à Præsule Apostolico ipsum, ut concionetur, esse destinatum.

Tum vir Dei omnia sagaciter perpendens, metuensque ne illud Propheticum in ipsum competere, Noluisti benedictionem, & elongabitur ab eo: tanta benedictionis gratiam minime recusauit. Ut autem adfuit dies ordinationis eius, qui fuit pridie Calendarum Decembris, id est, in sancti Andreae Apostoli ferijs, Pontifex eum & consecrauit Episcopum, & Bonifacium deinceps dici voluit, cum antea Vuinfridus diceretur, & ut ad obedientiam sibi suisque successoribus exhibendam, omnemque sacra fidei traditionem obseruandam arctius eum adstringeret, iuramentum ab eo exegit & accepit: quod quidem in antiquis exemplaribus ita scriptum habetur: In nomine Domini Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, imperante domino Leone magno Imperatore, anno septimo post consulatum eius, sed & Constantini magni Imperatoris, eius filij anno quarto, Indictione sexta, Promitto ego Bonifacius, Dei gratia Episcopus, tibi beate Petre Apostolorum princeps, vicarioque tuo beato Gregorio Papae & successoribus eius, per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, Trinitatem inseparabilem, & hoc sacratissimum corpus tuum, me omnem fidem & puritatem sanctae fidei Catholicae exhibere, & in vnitatem eiusdem fidei, Deo operante, persistere, in quo omnis Christianorum salus esse sine dubio comprobatur: nullo modo me contra vnitatem communis & vniuersalis Ecclesiae suadente quopiam consentire, sed, ut dixi, fidem & puritatem meam atque concursum tibi & vtilitatibus tuae Ecclesiae, cui à Domino Deo potestas ligandi soluedique data est, & praedicto vicario tuo atque successoribus eius per omnia exhibere. Sed & si cognouero antistes contra instituta antiqua sanctorum Patrum conuersari, cum eis nullam habere communionem aut coniunctionem: sed magis, si valero prohibere, prohibeam: Si minus, fideliter statim domino meo Apostolico renuntiabo. Quod si, quod absit, contra huius promissionis meae seriem aliquid facere quolibet modo seu ingenio vel occasione tentauero, reus inueniar in aeterno iudicio: vltionem Ananiae & Saphirae incurram, qui vobis etiam de rebus proprijs fraudem facere praesumpserunt. Hunc autem indiculum sacramenti ego Bonifacius exiguus Episcopus manu propria scripsi, atque ponens supra sacratissimum corpus S. Petri, ita, ut praescriptum est, Deo teste & iudice, feci sacramentum, quod & conseruare promitto.

Postquam eiusmodi iurandum apud Gregorium Pontificem dedit, ille vicissim in omnibus eum iuuare, prouehere, & venerari studit. Nam libellum, in quo sacratissima Ecclesiastica institutionis iura, Pontificalibus digesta conuentibus, habebantur, ei dono dedit, praecipiens, ut tam clerus quam populus eius regimini subdendus, ijs institutis imbueretur. Familiaritatem quoque Sedis Apostolicae tum ipsi, tum omnibus eius subditis perpetuam dato priuilegio, confirmauit: literasque suas ei impertiens, non solum Carolo illustri Duci, qui id temporis Francorum regnum moderabatur, sed etiam cunctis viris ecclesiasticis & Principibus Germaniae eum tuendum commendauit. Literarum autem earum exempla hoc loco, quandoquidem ita res postulat, inserere volumus, primò illarum, quae ad Carolum Ducem, deinde quae ad Principes omnes scriptae sunt.

Ccc 2 Domi.

Fidei sine professione scriptam offert Pontifici.

Cap. 14. Psal. 108.

Consecratur à Pontifice Episcopus.

Iuraturandi S. Bonifacii nihil mutata phrasi.

Matth. 16.

Act. 5.

Cap. 15.

Domino glorioso filio Carolo Duci, Gregorius Papa.

Cap. 16.
Literæ Gre.
gorij 2. ad
Carolus
Marcellum.

Comperientes te, in Christo dilectissime, religiosa mentis affectum gerere, in multis opportunitatibus, debito salutis præmissis, notum facimus Deo dilectæ tuæ dignitati, præsentem fratrem Bonifacium, fide & moribus approbatum, à nobis Episcopum consecratum, atque institutionibus sanctæ Sedis Apostolicæ, cui, Deo auctore, præsidemus Ecclesiæ generali sollicitudine, informatum ad prædicandum plebibus Germaniæ gentis, ac diuersis in Orientali Rheni fluminis parte consistentibus, gentilitatis errore detentis, vel adhuc ignorantia obscuritatibus præpeditis, necessario destinare. Pro quibus eum gloriosæ beneuolentiæ tuæ omnimodò commendamus, ut eum in omnibus necessitatibus adiuuetis, & contra quoslibet aduersarios, quibus in Domino præualeris, instantissimè defendatis, certissimè retinentes, Deo vos exhibere, quæcunque huic promptissimo impenderitis fauore, qui sanctis Apostolis suis, ad lucem gentium destinatis, suscipientibus eos se suscipiendum prædixit: quorum institutionibus per nos informatum præmissus antistes, in sorte prædicationis procedit.

Iohan. 13.

Gregorius Episcopus, seruus seruorum Dei, vniuersis reuerentissimis & sanctissimis fratribus cœpiscopis, religiosi presbyteris seu diaconibus, gloriosis Ducibus, magnificis castaldis, Comitibus etiam vel cunctis Christianis Deum tinentibus.

Cap. 17.
Item ad Episcopos & Principes &c.

Sollicitudinem nimiam gerentes pro speculatione credita, quia in vmbra mortis a hoste suadente, errare & quasi sub religione Christiana idolorum culturæ eos seruire cognouimus: aliquos vero, qui necdum Dei cognitionem habentes, nec baptismatis sacri vnda sunt loti, sed comparatione brutorum animalium pagani, factorem non recognoscunt: necessario pro vtrorunq; illuminatione, ad prædicandum rectæ fidei verbum harum literarum portitorem Bonifacium, reuerentissimum fratrem nostrum Episcopum, ad easdem partes dirigere studuimus, ut & illis prædicando verbum salutis, vitam prouideat sempiternam, & si quos forte vel vbiunque à rectæ fidei tramite deuiasse cognouerit, aut astutia sua fides diabolica, erroneos repererit, corrigat atq; suæ educatione ad portum restituat salutis; eosque ex Apostolicæ sedis huius doctrina informet, & in eadem Catholica fide permanere instituat. Cui, hortamur, ob amorem Domini nostri Iesu Christi, & Apostolorum eius reuerentiam, ut in omnibus solatia exhibeatis, eumque in nomine Iesu Christi recipiatis, ut scriptum est de suis discipulis: Qui vos recipit, me recipit: prouidentes insuper necessaria itineris eius, comitesq; tribuentes, cibum etiam ac potum, vel si quid egerit, largientes: ut vno labore & loca voluntate opus sibi creditum pietatis & negocium salutis, annuente Deo perficiatur, atque præmium laboris percipere mereamini, deque conuersione errantium merces vobis adscribari in calis. Si quis itaque huic Dei famulo, ad illuminationem Gentium ab hac Apostolica atque Catholica Dei Ecclesia destinato, assensum vel concursum præbuerit, exorantibus Apostolorum principibus, consortium mereatur sanctorum martyrum Christi Iesu. Si quis vero, quod non optamus, aduersari eius labori conatus fuerit, aut contrarius extiterit ministerio sibi credito, successorumque eius, in eundem laborem intrantium: ex sententia diuina anathematis vinculo ligatus, per petuam damnationi subiaceat. Data Calend. Decembr. imperante domino piissimo Augusto Leone, imperij eius anno septimo, sed & Constantini Imperatoris eius filij, anno 4. Indictione 6.

Iohan. 13.

Gregorius Episcopus, seruus seruorum Dei, Clero & plebi dilectissimis filijs in Domino salutem.

Cap. 18.
Item ad Clerum & populum &c.

Probabilibus desiderijs nihil tarditatis præstantes, fratrem iam & cœpiscopum nostrum Bonifacium vobis ordinauimus sacerdotem: cui dedimus in mandatis, ne vnquam ordinationes præsumat illicitas, ne bigamum aut qui virginem non est fornicatus vxorem, neq; illiteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut ex poenitentia, vel curiæ aut cuiuslibet conditionis obnoxium notatumque, ad sacros ordines permitat accedere: sed si quos huiusmodi repererit, non audeat promouere. Afros, passim ad Ecclesiasticos ordines prætendentes, nulla ratione suscipiat: quia aliqui eorum Manichæi,

cham, aliqui rebaptizati sæpius sunt probati. Ministeria atque ornatum ecclesiæ, vel quicquid illud est in patrimonio eiusdem, non minuere studeat, sed augere. De reditu vero ecclesiæ vel oblatione fidelium, quatuor faciat portiones: quarum vnam sibi ipse retineat, alteram clericis pro officiorum sedulitate distribuatur, tertiam pauperibus & peregrinis, quartam ecclesiasticis fabricis nouerit reservandam. De quibus diuino erit redditurus iudicio ratione. Ordinationes vero presbyterorum seu diaconorum, non nisi quarti, septimi, & decimi mensis ieiunijs, sed & in ingressu Quadragesimali atque medio vespere sabbati, nouerit celebrandas. Sancti autem baptismi sacramentum non nisi in Paschali festiuitate & Pentecoste nouerit esse præbendum: exceptis his, quibus mortis urgente periculo, ne in æternum pereant, talibus oportet remedijs subuenire. Huic ergo sedis nostræ præcepta seruanti, deuotis animis obsequi vos oportet, vt irreprehensibile placidumque fiat corpus Ecclesiæ, per Christum Dominum nostrum. Deus incolumes vos custodiat, dilectissimi. Data &c. vt in Epistola præcedenti.

Reditus ecclesiastici vt distribuentur.

Has quidem duas Epistolas generatim omnibus Germaniæ principibus, duas vero sequentes speciatim ad Thuringos scripsit is, quem diximus, Gregorius Papa.

Viris magnificis Asolpho, Godolao, Vuilario, Gunthario, Alboldo & omnibus Deo dilectis Thuringis fidelibus Christianis, Gregorius Papa.

Innuant vobis magnificæ fidei vestræ constantiam agnoscentes, quod pagani compellentibus vos ad idola colenda, fide plena respoderitis, magis velle feliciter mori, quam fidem semel in Christo acceptam aliquatenus violare: repleti nimia exultatione, gratias debitas persoluimus Deo nostro & redemptori, bonorum omnium largitori, cuius gratia comitante, vos ad meliora & potiora optamus proficere: & ad confirmandum fidei vestræ propositum, sanctæ sedit Apostolicæ religiosis mentibus adherere: & prout opus poposcerit sacra religionis, à memorata sancta sede Apostolica, spiritali omnium fidelium matre, solatium querere: sicut decet filios cohædes regni. Ministerio quoque præsentis fratris charissimi Bonifacii, quem ad vos Episcopum consecratum in sorte prædicationis destinauimus, Apostolicis institutionibus informatum ad instruendam fidem vestram, in omnibus volumus & hortamur obedi- entes ei consentire, ad complementum in Domino vestræ saluationis.

Cap. 19. Item ad Thuringos.

Gregorius seruus seruorum Dei, vniuerso populo Thuringorum.

Dominus Iesus Christus filius Dei, Deus verus, qui de cælo descendit, homo factus est, pro nobis pati & crucifigi dignatus est, & sepultus, tertia die resurrexit à mortuis, & ascendit in cælum, discipulis etiam suis sanctis ait: Euntres docere omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: ipse in se credentibus vitam æternam promisit. Cupientes ergo vos in perpetuum nobiscum gaudere, vbi finis nullus est, nec tribulatio, nec aliqua amaritudo, sed gloria sempiterna: ideo fratrem nostrum sanctissimum Bonifacium Episcopum ad vos direximus, vt vos debeat baptizare & fidem Christi docere, & ab errore ad viam salutis adducere, vt salutem habeatis & vitam sempiternam. Sed & vos ei in omnibus obedite, & sicut patrem vestrum, illum honorate, & ad eius doctrinam corda vestra inclinate: quia illum non pro lucro aliquo temporali acquirendo direximus, sed pro lucro animarum vestrarum ad vos eum misimus. Diligite ergo Deum, & in nomine eius baptismum suscipite: quia Dominus Deus noster, quod oculus hominis nunquam vidit, nec in cor hominis ascendit, præparauit diligentibus se. Iam recedite à malis operibus, & benè agite. Non adoretis idola, nec immoletis carnes, quia Deus non recipit ista: sed in omnibus, secundum quod vos frater noster Bonifacius docuerit, obseruate & agite, & salui eritis vos & filij vestri in sempiternum. Facite ergo & domum, vbi debeat ipse pater vester habitare: & ecclesias, vbi debeatis orare, vt Deus vobis indulgeat peccata vestra, & donet vobis vitam perpetuam.

Cap. 20. Item alia ad Thuringos. Matth. 28.

Esa. 64. 1. Cor. 2.

Gregorius Papa vniuerso populo prouinciæ Altsaxonum.

Sapientibus & insipientibus debitor sum, fratres charissimi. Ideoque volens vos scire, qualem sollicitudinem habeam pro vobis, & pro his, qui verbum exhortationis fidei Iesu Christi Domini nostri susceperunt, & qui adhuc suscepturi sunt, vt confortentur corda vestra in charitate & in omni plenitudine sapientiæ: annuncio vobis, quoniam propè est regnum Dei, vt nemo vos amplius decipiat in sublimitate verbo-

Cap. 21. Item ad Saxones.

rum, aut in quocunq; metallo salutem vestram quaratis, adorantes idola manufacta, aurea, argentea, creta, lapidea, vel de quacunq; materia facta: quæ falsidica nomina à paganis antiquitus quasi dij facti sunt, in quibus dæmones habitare noscuntur: quoniam omnes dij gentium, vt ait scriptura, dæmonia sunt: Deus autem noster caros fecit. Quicunque autem in vobis susceperunt Christum Iesum Dominum nostrum, in ipso ambulent radicati & superædificati & confirmati in fide, abundantes in gratiarum actione. Videte, ne quis vos amplius decipiat per philosophiam & inanem fallaciam. Astutiores enim sunt filij tenebrarum, quàm filij lucis. Discedite ab idolorum cultura: & accedite & adorete Dominum Deum vestrum, qui fecit cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt: & vultus vestri non erubescet. Vnus enim Dominus hominũ, volucrum, quadrupedum & piscium, qui est benedictus in secula seculorum. Expoliare vos ergo veterem hominem, & induite Christum nouum, deponentes iram, indignationem, malitiam, blasphemiam: turpem quoq; sermonem nolite de ore vestro proferre. Iam enim aduenit dies seculi, & tempus tenebrarum appropinquat. Ideoque nolite esse otiosi, sed potiùs operamini opus bonum, vt Christus habitet in vobis: & quodcunq; facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi, gratias agentes Deo & patri per ipsum: respicientes gentilitatis sectam, scientes vos Dominum habere in cælis. Orationi instantes, ad ipsum Dominum cor erigite: quoniam magnus est Dominus noster & laudabilis nimis, & terribilis super omnes deos: qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire. Hoc etiam cõmoneo, fratres: vt quicunq; ex vobis voluerit ad Christum cõuertere, nullo modo eum prohibeatis, nec vim ei faciatis sculptilia adorare. Ministrum quoque & conferuum in Domino, quem misi ad vos, Bonifacium ac cõepiscopum meum ad hoc ipsum, vt cognoscat quæ circa vos sunt, & confoletur corda vestra cum exhortationis verbo, in Christo Iesu Domino nostro suscipite: vt à diabolica fraude liberati, mereamini adoptionis filijs aggregari.

Cap. 22. Tanrarum itaq; literarum autoritate fretus sanctus Præsul Bonifacius, proficiscitur in Germaniam, yeniensq; ad Carolum principem supra dictum, literas Romani Pontificis ei attulit, seq; eius ditioni & patrocinio committens, illo annuente, ad Cathorum, quos Hessos vocat, quibus iam antè predicare cõeperat, regionem abiit. Quòd cum peruénisset, complures illic reperit, Christiana religione abiecta, in varios incidisse errores. Alij enim lignis & fontibus clam vel palam sacrificabant: alij haruspicia, diuinationes, præstigias & incantationes sectabantur: pleriq; alijs nefandis sacrilegijs erant addicti: pauci verò in via veritatis, quam semel didicerant, persistebant: quorum quidem consilio arborem quandam mire vastitatis, quam prisca voce Iouis arborem nuncupabant, in loco, qui Geismere dicitur, feruis Dei ipsi assistentibus, excindere tentauit. Accurrit autem magna ethnicorum multitudo, illum tanquam hostem deorum suorum necare volentium: Sed cum arbor paulum cederetur, mox quasi diuinitus agitata, in quatuor partes dirupta est: Quod cernentes ethnici illi, Dominum laudantes, fidem complexi sunt. Sanctus autem Præsul communicato cum fratribus consilio, ex illa ingenti vastæ arboris mole oratorium construxit, in beatissimi Petri Apostoli honorem illud dedicans.

Cap. 23. His ita gestis, in Thuringiam profectus est, eiusque gentis principes, magna ex parte à Christiana religione deficientes, corrigere studuit. Cum enim religiosi principes apud illos imperare desissent, simul etiam religio vacillare cõepit: & quidam pseudo-christiani, Dorthuinus, Bertherus, Eanberberhtus & Humedus, apud eos hospitio recepti, hæreseos illis authores fuere. Cumque ipsi impuri scortatores & adulteri in gens viro Dei certamen excitassent, ab illo egregiè confutati, dignam retulere suæ uersanæ mercedem, excommunicati & expulsi ab Ecclesia. Manabat interim longè lateque fama prædicationis eius, & credentium numero magna fiebant accessiones, templa instaurabantur, monasteria construebantur: atque in ijs etiam illud extructum est, quod est in Ordorff, in honorem sancti Michaëlis Archangelij, congregata illic seruarum Dei multitudine, qui omnes Apostolico more viuentes, laboribus suis ea, quæ ad victum & vestitum necessaria sunt, sibi comparabant. Quòd autem in honorem S. Michaëlis illud ædificatum fuit, eius hæc ratio est: Cum vir Dei in Thuringia versaretur, prædicans & baptizans, apud flumen Oratham tentorijs fixis quadam nocte permansit: Tota autem nocte illa lux cælitus sparsa locum, in quo ille manebat, ambiuit: atq; in ipsa luce S. Michaël Archangelus ei apparuit, eumq; in Domino confortauit. Manè vir Dei laudans & benedicens Dominũ, Missarũ solènia illic celebrat: ac deinde eodem

Bonifacio
S. Michael
apparet.

eodem in loco prandium sibi parari iubet. Dicente autem ministro deesse cibū, quo vesceretur, ille respondit: Itane qui tot hominum millia in deserto annis quadraginta pavit manna, mihi indigno seruulo suo non potest vnus diei alimoniam suppeditare? His dictis, iubet apponi mensam. Interea quēdam auis aduolat, & piscem ore ferēs, qui illo die ad cibum sufficeret, ante mensam deponit. Tum verò sanctus Præsul gratias agit Deo, piscemq; mandatocyus præparari. Cumque ex illo comedisset, reliquias in flumen projici iubet.

Notarem miram.

Inde cœptum carpens iter, Thuringiamque peragrans; accuratè perquisiuit, cuius esset ille locus, vbi ea visio ipsi fuit oblata. Cumque comperisset Hugonem senioremem eius esse dominum, petijt illum sibi dono dari. Non recusauit Hugo, primusque apud Thuringos hereditatem suam tradidit venerando Præfuli. Post eum Alboltus, pluresq; alij prædia loco illi vicina donarunt: quibus adeptis, sanctus Bonifacius frutices illic extirpari, terramque incoli mandauit, iactisq; fundamentis, templum extruxit. Hæc verò in quodā antiquo codice scripta, hinc inserere volui, vt cognita causa, cur supra dictum monasterium constructum sit, & locus ipse & monasterij fundator; angelica uisitacione digni habitus, maiori honore & ueneratione afficiantur.

Cap. 24.

Templum construit.

Interim vir beatus prædicans & baptizans apud Thuringos & Catthos siue Hessos, vidit multam quidem illic extare messem, sed operarios paucos, & qui tantæ credentium multitudini instituendæ non sufficerent. Misit igitur in patriam suam, acciuitq; non modò viros religiosos, & multiuaria eruditione præstantes, sed etiam fœminas. In ijs præcipui fuere Burchardus, Lullus, Vuiliboldus, Vuinnibaldus, eius frater Vuita & Gregorius: in fœminis autem religiosæ, matertera S. Lulli Cunigildis, & filia eius Bertgitis, item Cunitrudis, Tecla, Lioba, & Vualturgis soror Vuiliboldi & Vuinnibaldi, S. Cunihildis & filia Bertgitis, liberalibus scientijs erudita; apud Thuringos magistræ sunt constitutæ. Cunitrudis missa est in Baiouariam, vt verbi diuini sementem illic faceret. Teclam apud Moganum fluuium Kissingæ & Ochhofurti voluit manere. Liobam denique virginibus sacris apud Bischofeshemium præfecit.

Cap. 25.

Ex Anglia accersit adiutores.

Cumq; multa hominum millia, tam per se, quàm suos conterraneos ad Christi religionem traducta, baptismatis vnda diluisset, defuncto beatæ memoriæ Gregorio II. sedis Apostolicæ Pontifice, tertioq; Gregorio eandem sedem obtinente, Romam legatos misit, qui cum nouo Pontifice prioris amicitia fœdera renouarent, & pristinam humanitatem atq; beneuolentiam eius erga ipsum expeterent: ab ipso verò omnem obedientiam, Romana sedi debitam, pollicerentur: deniq; plurimorum Germanorum ad fidem Christi adductorum cōuersionem indicarent. Legati cum Romam venissent & Pontifici ea retulissent, ille primùm Deo gratias egit: deinde nō solum omnia amicitia & beneuolentiæ officia à Bonifacio expetita pollicitus est, sed ea etiã, quæ nō petijt, largitus est, nempe Archiepiscopi pallium, & literas, quibus ad eius quaestiones multiuarias respondit. Earum literarum hoc est exemplum:

Archiepiscopi pallium mittitur S. Bonifacio.

Reuerentissimo & sanctissimo fratri Bonifacio cœpiscopo, ad illuminationem gentis Germaniæ, vel circunquaque in umbra mortis morantibus Gentibus, in errore constitutis, ab hac Apostolica sede directo, Gregorius seruus seruorum Dei.

Magna nos habuit gratulatio, lectis sanctissimæ fraternitatis tuæ literis, cum in te à gentilitate & errore ad veræ fidei agnitionem conuertisse. Quod quia diuina institutione docemur in parabolis, cui quinque talenta credita fuerant, alia quinque fuisse lucratum; in talis commercij lucro cum tota plaudimus Ecclesia. Hinc iure tibi sacri pallij direximus munus; quod beati Petri Apostoli authoritate suscipiens induaris, atque inter Archiepiscopos vnus, Deo authore, præcipimus vt censearis. Quia liter autem eo vtaris, ex mandato Apostolico informatus cognosce. Itaq; dum Missarum solennia geris, vbi Episcopum te contigerit consecrare, illo tantummodo tempore eo vtaris. Quia verò turbas Domini gratia in eisdem partibus ad rectam fidem asseruisti conuersas, ideoque nequire te occurrere omnibus, quæ salutis sunt, impendere aut intimare, cum iam longè lateque gratia Christi, eius fides in illis propagetur; præcipimus, vt iuxta sacrorum Canonum statuta, vbi multitudo excreuit fidelium, ex vigore Apostolicæ sedis debeas ordinare Episcopos; pia tamen contemplatione, vt non vilescat dignitas Episcopatus. Presbyterum nanque quem præterito asseruisti

Cap. 26.

Literæ Gregorij 3. ad Bonifacium. Marth. 25.

Vsus pallij antiquus.

anno ad nos venisse, nostroque iudicio fuisse à suis nefarijs absolutum actionibus, cre-
 das; neq; nobis confessionem aliquam fecit, nec à nobis, vt suos expleat libitus, abso-
 lutus est. Sed si eum errori deditum repereris; hunc Apostolicæ sedis vigore, vt iuxta
 sanctorum Canonum censuram corrigas & emendes, præcipimus; vel si quos forsitan
 tales inuenieris. Ille enim veniens, Presbyter sum, ait, & commendatitias ad filium no-
 strum Carolum literas expetijt. Nullā illi aliam concessimus licentiam; quem vitari,
 si prauè conuersatur cum reliquis, volumus, eosdemq; quos à paganis baptizatos esse
 asseruisti, si ita haberetur, vt denuò baptizes in nomine sanctæ Trinitatis, mandamus. In-
 ter cætera agrestè caballum aliquātos cōedere adiunxisti, plerosq; & domesticū. Hoc
 nequaquam fieri deinceps sanctissime frater sinas; sed quibus potueris, Christo iuuan-
 te, modis per omnia compece; & dignam eis impone pœnitentiam. Immundum e-
 nim est atque execrabile. Pro obeuntibus quoq; consuluisti, si liceat oblationes of-
 ferri. Sancta sic tenet Ecclesia, vt quisq; pro suis mortuis verè Christianis offerat obla-
 tiones, atq; presbyter eorum faciat memoriam; & quantum omnes peccatis subiacea-
 mus, congruit tamen, vt sacerdos non nisi pro mortuis catholicis memoriam faciat
 & intercedat. Non enim pro impijs, quantum Christiani fuerint, tale quid agere licebit.
 Eos etiam, qui se dubitant fuisse baptizatos, vel qui à presbytero Ioni mactate, & im-
 molatitias carnes vescente baptizati sunt, vt baptizentur præcipimus. Progeniem suā
 vnumquenque vsque ad septimam generationem obseruare decernimus; & si va-
 lueris, deuitandum doce, ne cui vxor obierit, amplius quàm duabus debeat copulari.
 De his verò, qui patrem vel matrem vel fratrem aut sororem occiderint, dicimus, vt
 toto vitæ suæ tempore corpus Dominicum non suscipiant, nisi in suo exitu pro via-
 tico; abstineat etiā se à carnis *comestatione & potu vini; donec aduixerint. Ieiunet 2,
 4, & 6. feria; vt sic desentes; possint dfluere commissum scelus. Hoc quoque inter alia
 crimina agi in partibus illis dixisti, quòd quidam ex fidelibus ad immolandum paga-
 nis sua venundent mancipia. Quod vt magnoperè corrigere debeas, frater, conmo-
 nemus; nec sinas fieri vltra. Scelus enim est & impietas. Eis ergo qui hoc perpetraue-
 runt, similem homicidæ indices pœnitentiam. At quoties Episcopum consecraueris,
 duo vel tres conueniant tecum Episcopi; vt Deo sit gratum, quod geritur: & eis con-
 uenientibus ipsiſque presentibus consecres. Hæc te frater charissime diligenter ob-
 seruare volumus; & studio pietatis cœptum negotium saluti exequi; vt de lucro ap-
 portato valeas à Domino Deo nostro mercedem percipere in æterna beatitudine.
 Priuilegium verò iuxta quod petisti, facientes, his iunctum direximus; optātes te Do-
 mini Dei nostri præsidio de conuersione errantium plenissimum apportare lucrum.
 Deus te incolumem custodiat, reuerentissime frater.

Redeuntes igitur nuncij; & Præfulis Apostolici tum scripta, tum mūnera, optata
 reportantes; ingenti sanctum Bonifacium gaudio afficiunt. Itaque sicut par erat, Deo
 laudēs grateſque agens, mox duas ecclesias construxit; alteram quidem * Frislarie, in
 honorem S. Petri Apostolorum principis; alteram verò Amātaburgi, in honorem S.
 Michaëlis Archangeli. Duo quoq; monasteria à duabus adiunxit ecclesijs, non mini-
 ma illic adunata Deo seruientium congregatione; vbi etiam hætenus laudis & cultus
 diuini officia peraguntur. His ita cōfectis, S. Bonifacius Baioriorū regiones, quibus
 per id tempus dominabatur Hugbertus Dux, inuisit; prædicationisq; munus apud il-
 los studiosissimè exercens, Ermuolfum hæreticum pestilentem, magno diuinae amu-
 lationis feruore incensus, ex Canonum præscripto damnauit & ab ecclesia cecit; ac
 deinde ad suæ diocesis homines reuersus, omnia circumibat, instaurans ea, quæ eccle-
 siarum cura poscere videbatur. Eo etiam tempore Romam ire decreuit, tum vt Pon-
 tificis Apostolici, quem ex facie necdum nouerat, conspectu frueretur & colloquio;
 tum vt Apostolorum & aliorum illic quiescentium sanctorum sese precibus commē-
 daret. Itaque proficiscens multa stipatus turba Francorum, Baioriorum, & Britan-
 norum, vbi Romam venit, à Pontifice comiter acceptus est. Porro Romani omnes
 tanta eum veneratione profecuti sunt, vt ad salutarem eius laudandam doctrinam
 non pauci confluerent, illumque apud se diu retinerent. Cum autem discedere vellent,
 muneribus & reliquijs sanctorum, quascunq; petijt, à Pontifice liberaliter & honori-
 ficè donatus est; quasdam etiam ab eodem epistolas ad Episcopos, Abbates & omnes
 Germaniæ principes accepit, quarum exempla huc adscribemus.

Sacrificia
 pro Catho-
 licis defun-
 ctis.

Pœna patri-
 cidarum ca-
 nonica.

Nota sacri-
 ficia ethni-
 corum Ger-
 manorum.

Cap. 27.

* in Frislar

Ermuol-
 fus hæretic-
 us.

Rursus Ro-
 mam venit.

Gregorius Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectissimis nobis omnibus Episcopis, venerabilibus presbyteris, religiosis Abbatibus omnium prouinciarum.

Domino cooperante & sermonem confirmante, præsens sanctissimus vir Bonifacius, frater ac coepiscopus noster, à decessore nostro sanctæ recordatio. nis Gregorio Præsule in Germania partes missus prædicare verbum Dei, post multum temporis orationis causa liminibus sacris beatorum Apostolorum Petri & Pauli præsentandus aduenit. Qui perfecta oratione, ad acceptum laborem, Angelo Domini præueniente, à nobis est absolutus: cui vestra omnium dilectio seu reuerentia & religiositas propter Christi amorem iuuamina impendere dignetur: dum & agnosci- tis, quæ Dominus noster Iesus Christus promisit, dicens: Qui suscipit prophetam in no- mine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui suscipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et si forsan quis ex vestris ministris sese ipsi sanctissimo viro in ministerio exhortationis sanctæ Catholicæque fidei adiungere voluerit, nullo modo prohibeatis charissimi: sed magis concursum præbere, & ex vestro ouili adiutores tri- buite, qui possint per Dei gratiâ sufficienter gentibus ministrare verbum prædicatio- nis, vt omnipotenti Deo animas lucrifaciant: vt & vestra communitas boni operis portionem fortior atque, illi mereantur Dominicâ vocem audire: Vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me, centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis.

Gregorius Papa vniuersis optimatibus & populo prouinciarum Germaniæ Thuringiæ, & Hælsis, Bortharis & Nistresis, Vuedrenis & Lognais, Suduodis & Graneldis, vel omnibus in Orientali plaga constitutis.

Quoniam decessor noster sanctæ recordationis Gregorius Præsul, nutu diuino motus, ad faciendam Deo plebem perfectam, præsentium portitorem literarum Bonifacium, reuerentissimum fratrem nostrum ac coepiscopum ordinans, ad vos usque destinauit, eumque regulam & normam Apostolicæ & Catholicæ fidei edocens direxit: & post temporum spatia orationis causa ad limina beatorum Apostolorum sese præsentauit, & quæ ad salutem animarum pertinent, à nobis poscit imbui: nos Deo fauente, vt sacra docet scriptura eum educantes, ad vos charissimi remeandum absoluimus: hortantes vos in Domino, vt dignè suscipiatis ab eo verbum exhorta- tionis: vt Episcopos vel presbyteros, quos ipse ordinauerit per Apostolicam sibi da- tam auctoritatem, in Ecclesiæ ministerio recipiatis. Et si quos forsan deuiantes in- uenerit à rectæ fidei tramite, seu canonica doctrina, eosque prohibuerit, à vobis nul- lo modo impediatur: & quod eis impostum fuerit, obediendo propter Deum susci- piant. Nam qui temerator extiterit ad obediendum, sibi metipsum damnationem ac- quirat. Vos autem charissimi, qui in nomine Christi baptizati estis, Christum in- diuistis: abstinere ab omni cultu paganorum, non tantum vosmetipsos corrigentes, sed & subditos vestros. Diuinos autem & sortilegos, vel sacrificia mortuorum seu luco- rum, vel fontium auguria vel phylacteria & incantatores, & maleficos, & observa- tiones varias, quæ in vestris finibus fieri solebant, omnino respuentes atque abijcien- tes, tota mentis intentione ad Deum conuertimini, ipsam timete, adorete & hono- rificate, sanctorum memorijs communicantes, vt ait Apostolus. Si enim fides vestra iuxta Domini nostri dicta, fuerit sicut granum sinapis, dicetis monti huic, Transfer, & transferetur: Item ipse Dominus & Saluator noster in suo sacro eloquio docet, di- cens: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex to- ta virtute tua: & iterum: Qui me confessus fuerit coram hominibus, & ego confite- bor eum coram patre meo, qui in cælis est. Item alibi promittit, dicens: Quodcumque petieritis patrem in nomine meo, fiet vobis: & Petite & accipietis: quærite & inuenie- tis: Pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim, qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. Et vos charissimi, facite fructus dignos, vt in die aduentus Domini nostri Iesu Christi sideras mereamini adipisci mansiones.

Dilectissimis nobis Episcopis, in prouincia Baioariæ & Alemanniæ constitutis, Vui- goni, Luidoni, Rudolto & Vuilo seu Addæ, Gregorius Papa.

Catholica sanctorum Patrum auctoritas iubet, vt bis in anno pro salute populi Christiani, seu exhortatione adoptionis filiorum, synodalia debeant celebra- ri: vt causarum Canonicarum examinatio prouenire possit, atque vt necessitas vniuf- cuiusque poposcerit, pia educatio agatur. Vnde secundum Apostoli doctrinam admo- neo &

neo & horror vos charissimi, per misericordiam Dei, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, vt ministerium vestrum perfectum sit coram Domino. Opportunè nanque est vos nōsse fratrem ac cōepiscopum nostrum, præsentem Bonifacium, nostram agentem vicem, cum digno ac debito honore pro Christi nomine suscipere, & ministerium Ecclesiasticum cum fide Catholica secundum morem & normam sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Dei Ecclesiæ, cui (misericordia Dei præueniente) præesse videmur, sicut Apostolica auctoritate à nobis destinatus est, ab eo suscipientes, dignanter teneatis, & gentilitatis ritum & doctrinam vel venientium Britonum, vel falsorum sacerdotum & hæreticorum aut vndecunque sint, renuentes ac prohibentes abijciatis, & vt populum vobis à Deo commissum pijs admonitionibus edocetis, & à sacrificijs mortuorum omninò abstineatis, & iuxta quod fueritis à prædicto nostro confacerdote edocti, ita Catholicam & Apostolicam doctrinam tenentes, Domino Deo Saluatori nostro placeatis, & in quo vobis loco ad celebranda concilia conuenire mandauerit, siue iuxta Danubium, siue in ciuitate Augusta, vel vbiunque indicauerit, pro nomine Christi parati esse inueniamini, quatenus cognoscamus per eius mandatum de vestro conuentu, vt in die aduentus Christi Iesu, cum fructu boni operis ante eius tribunal assistere mereamini, dicentes, Ecce nos & pueri, quos dedisti nobis Domine, non perdidimus ex eis quenquam, vt & vos Dominicam vocem audire mereamini dicentem, Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.

Esa. 1.

Matth. 25.

Cap. 31.
S. Bonifacius
venit Tici-
num, inde
in Bauariã.

Bauariã in
quatuor pa-
roccias par-
titur.

Hisce literis Pontificis instructus Bonifacius, Roma discessit, Ticinumque veniens, apud regem Longobardorum aliquandiu moratus est. Porro inde recedens, ab Vtilone Duce inuitatus, Baioariorum terras visitauit, mansitque apud illos diebus multis, verbum Dei prædicans, veraq; fidei sacramenta illic renouans. Inter quæ etiam quosdam ecclesiarum destructores & populi euersores profligauit, è quibus alij Episcopos se mentiebantur, alij presbyterij ministerium sibi usurpabant, atque alij alia innumera improbe fingentes, magna ex parte populum seduxerant. Sed cum tantam fallaciam atque malitiam aliter arceri non posse cerneret, Baioariarum provinciam, Vtilone Duce consentiente, in quatuor parocccias distribuit, eisque tres eximia virtute viros præfecit, cum eos prius episcopos ordinasset. Ex his primus fuit Iohannes, quem voluit Salisburgensis oppidi cathedram obtinere. Alter Erimbertus, qui Frisingensi ecclesiæ præfectus est. Tertius Gouuiboldus Ratisponæ, quæ est Baioariarum metropolis, antistes institutus est. Viuilus verò, à Præsule Apostolico iam ordinatus, Pataviensi ecclesiæ episcopus datus est, sed eius parocccia, quæ quarta erat, à S. Bonifacio instar aliarum diuisa est. His ergo episcopis ita institutis, correctisque ijs, quæ in Baioaria emendatione digna videbantur, ad suas ecclesias se recepit, nec diu post, quæ in Baioaria gessisset, Romano Pontifici per literas indicauit. Ille verò eius facta approbans, hunc in modum ei respondit;

*Reuerentissimo & sanctissimo fratri Bonifacio cōepiscopo, Gregorius
seruus seruorum Dei.*

Cap. 32.

100000.
Germanorū
conuertit S.
Bonifacius.

Doctōris gentium egregij & beati Pauli Apostoli vox est, dicentis, Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Agnoscentes itaq; in syllabis fraternitatis tuæ, quia de Germania gentibus, quas sua pietate Deus noster de potestate paganorum liberauit, & ad centum millia animas in sinu sanctæ matris Ecclesiæ tuo conamine & Caroli Principis Francorum aggregare dignatus est, sed & in Baioariarum provincia quæ à te acta sunt, agnoscentes, datori omnium bonorum Domino Deo nostro extensis ad cælum manibus gratias retulimus, quia ianuam misericordiæ & pietatis in illis partibus Hesperijs ad cognoscendam viam salutis aperuit, & militan- gelum suum, qui præparabit viam tuam ante te. Igitur quia indicasti perrexisse te ad gentem Baioariorum, & inuenisse eos extra ordinem Ecclesiasticum viuentes, dum Episcopos non habebant in provincia, nisi vnum, nomine Viuilum, quem nos paulò antè ordinauimus, & quia cum assensu Vtilonis Ducis eorundem Baioariorum seu optimatum provincie illius tres alios ordinasset episcopos, & in quatuor partes illa diuisisti, id est in quatuor parochias, vt vnusquisq; Episcopus suam habeat parochiam, bene & satis prudenter peregisti frater, quoniam Apostolicam præceptionem ex nostra vice implèsti, & sicut tibi præcepimus, ita egisti. Itaq; non desinas frater reuerentissime docere eos sanctam, catholicam & Apostolicam Romanæ sedis traditionem vt illuminentur rudes, & viam salutis teneant, per quam possint ad æterna præmia perue.

DE S. BONIFACIO ARCHIEPISC. ET MARTYRE.

387

peruenire. Presbyteros autem, quos ibidem reperisti, si incogniti fuerint viri illi, à quibus sint ordinati, & dubium est eos episcopos fuisse, qui eos ordinauerunt, si bona actionis & catholici viri sunt ipsi presbyteri, & in ministerio Christi omniq; lege sancta educati, ab Episcopo suo benedictionem presbyteratus suscipiant & consecrentur, & sic ministerio sacro fungantur. Illi verò, qui baptizati sunt per diuersitatem & declinationem linguarum gentilitatis, si tamen in nomine sanctæ Trinitatis baptizati sunt, oportet eos per manus impositionem & sacri chrisimatis confirmari. Nam Vitulus episcopus à nobis est ordinatus. Hic si aliquid excedit extra Canonicam regulam, doce & corripue eum iuxta Romanæ Ecclesiæ traditionem, quam à nobis accepisti. De concilio verò vt iuxta ripam Danubij debeas celebrare nostra vice, præcipimus fraternitati tuæ Apostolica auctoritate, te ibidem præsentari, & in quantum Dominus tibi vires dederit, prædicare verbum salutis non cesses, vt religio Christiana in nomine Domini crescat & multiplicetur. Nec enim habebis licentiam frater, pro incepti laboris utilitate, in vno morari loco, sed confirmatis cordibus fratrum & omnium fidelium, qui rarefunt in illis Hesperijs partibus, vbi tibi Dominus aperuerit viam salutis, prædicare non desistas, & vbi locum inueneris, secundum Canonicam regulam Episcopos ordina ex nostra vice, & Apostolicam atq; Canonicam traditionem eos tenere edoce. Ex hoc enim magnum mercedis præmium tibi præparabis, quoniam omnipotenti Deo nostro facies plebem perfectam. Non pigeat, dilectissime frater, itinera carpere aspera & diuersa, vt Christiana fides longè lateque tuo conamine extendatur. Scriptum nanque est, Arcta & angusta via est, quæ ducit ad vitam. Operare itaque frater opus bonum quod cœpisti, vt in die Christi Iesu merearis dicere: Ecce ego & pueri, quos dedisti mihi, non perdi ex eis quenquam, & iterum: Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratum sum, vt subsequenter merearis audire vocem Domini, dicentis: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te cõstituam. Intra in gaudiũ Domini tui. Deus te incolumem custodiat reuerentissime frater. Data 4. Calend. Nonembris, imperante domino pijssimo Augusto Leone, imperij eius anno 23. sed & Constantini Imperatoris eius filij anno 20. Indictione 8.

Matth. 7.

Esa. 8.

Matth. 25.

Ea tempestate cum Carolus Dux inclutus vitæ suæ cursum exegisset, & filij eius Carolomannus & Pipinus ei ceu patri successissent in imperio, cum ad nutum Carolomanni, qui erat maior natu, omnia paterni regni iura disponderentur, S. Bonifacius eum accessit, & Apostolici Præfulis scripta offerens, modis omnibus petijt, vt Christianæ religionis cultum, quem pater eius animo promptissimo inchoasset & exercuisset, ipse quoque pro Dei amore, & regni sui stabilimento, atq; pro omnium ipsi subiectorum salute, eadem beniuolentia prosequeretur. Quibus ille verbis haud aliter atque diuino oraculo permotus & compunctus, omnes suæ ditionis homines, tum clericos, tum laicos, qui à Christiana religione deflexissent, tam regia quam Canonica auctoritate ad viam iustitiae reuocare studuit, iussitq; vt coacta Synodo, omnia ad Canonum præscriptum corrigerentur, cuius quidem Synodi decreta, quod non modo secularibus, sed etiam ecclesiasticis rectoribus plurimum utilitatis & adificationis adferre posse videantur, sicut ea in antiquis codicibus scripta reperimus, hic inferre visum est.

Cap. 33.

Bonifacius adit Carolomannum

In nomine Domini nostri Iesu Christi, ego Carolomannus Dux & Princeps Francorum, anno ab incarnatione Domini septingentesimo quadagesimo secundo, vn. decimo Calendas Maij, cum consilio seruorum Dei & optimatum meorum, Episcopos, qui in regno meo sunt, cum presbyteris ad Concilium & synodum pro timore Christi congregaui, id est, Bonifacium Archiepiscopum, Burchardum & Reginfridum, Vuittanum & Vuilliboldum, Dadanum & Adanum cum presbyteris eorum, vt mihi consilium dedissent, quomodo lex Dei & Christiana religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum principum dissipata corruit, & qualiter populus Christianus ad salutem anime peruenire possit, qui per falsos sacerdotes hucusq; deceptus est. Itaq; per consilium sacerdotum religiosorum & optimatum meorum ordinauimus per ciuitates episcopos, & constituimus super eos Archiepiscopum Bonifacium, qui est Missus S. Petri. Statuimus quoque per annos singulos synodum congregari, vt nobis presentibus Canonum decreta, & Ecclesiæ iura restaurentur, & religio Christiana emendetur. Fraudatas pecunias ecclesiarum, ecclesijs restituimus & reddidimus, falsos presbyteros & adulteros vel fornicatores diaconos & clericos de pecunijs ecclesiarum abstulimus & degradauimus, & ad poenitentiam coëgimus. Seruos DEI

Cap. 34.

Synodus tẽpore Carolomanni.

S. Bonifacius Archiepiscopus, legatus S. Petri.

per

per omnia omnibus armaturam portare vel pugnare, aut in exercitum & in hostem
 *ministeriū pergere omninò prohibuimus nisi illos tantummodò, qui propter diuinum * my-
 steriam, Missarum scilicet solennia adimplenda, & sanctorum patrocina portanda,
 ad hoc electi sunt, id est, vnum vel duos Episcopos cum cappellanis presbyteris prin-
 ceptis secum habeat, & vnusquisque prefectus vnum presbyterum, qui hominibus pec-
 cata confitentibus indicere poenitentiam possit. Necnon & illas venationes & syl-
 uaticas vagationes cum canibus, omnibus seruis Dei interdiximus, & vt accipitres &
 falcones non habeant. Decreuimus quoque vt iuxta sanctorum Canonum vnusquisque,
 presbyter in parochia habitans, subiectus sit illi Episcopo, in cuius parochia habitat,
 & semper in Quadragesima rationem & ordinem ministerij sui, siue de baptismo, si-
 ue de fide Catholica, siue de precibus & ordine Missarum, Episcopo reddat & osten-
 dat, & quodcumque iure Canonico Episcopus circumbeat ad confirmandos popu-
 los, presbyter semper paratus sit ad suscipiendum Episcopum cum collectione & ad-
 iutorio populi, qui ibi confirmari debet, & in Coena Domini semper nouum chri-
 sma accipiat ab Episcopo, & vt Episcopus sit testis castitatis, & vitæ, & fidei, & doctri-
 nae illius. Statuimus quoque vt secundum Canonicam cautelam, omnes vndeunque
 venientes ignoti Episcopi vel presbyteri, ante probationem synodalem in ecclesiasti-
 cum ministerium non admittantur. Decreuimus, vt secundum Canones vnusquisque,
 Episcopus in sua parochia sollicitudinem gerat, adiuuante grauiore, qui defensor ec-
 clesie eius est, vt populus Dei paganas non faciat, sed vt omnes spurcitas gentili-
 tatis abiciat, siue sacrificia mortuorum, seu sortilegos vel diuinos, siue phylacteria
 & auguria, siue incantationes vel hostias immolatitias, quas stulti homines iuxta ec-
 clesias ritu pagano faciunt sub nomine sanctorum martyrum vel confessorum, Deum
 & sanctos suos ad iracundiam prouocantes. Statuimus similiter, vt post hanc syno-
 dum, quæ fuit vndecimo Calend. Maij, quisquis seruorum Dei vel ancillarum Chri-
 sti, in crimen fornicationis lapsus fuerit, in carcere poenitentiam faciat in pane &
 aqua. Et si ordinatus presbyter fecerit, duos annos in carcere permaneat, antea fla-
 gellatus. Si autem clericus vel monachus in hoc peccatum incidit, post tertiam ver-
 berationem in carcerem missus, vnum annum poenitentiam ibi agat. Decreuimus
 quoque vt presbyteri vel diaconi, non sagis laicorum more, sed casulis vtantur ritu
 seruorum Dei, & nullus in domo sua mulierem habitare permittat, & vt monachi &
 ancilla Dei monasteriales iuxta regulam S. Benedicti viuere studeant. Statuimus quo-
 que cum consilio seruorum Dei & populi Christiani, propter imminetia bella & per-
 secutiones multarum gentium, quæ in circuitu nostro sunt, vt sub precario aliquam
 partem ecclesiasticæ pecuniæ in adiutorium exercitus nostri cum indulgentia Dei ali-
 quanto tempore retineamus ea conditione, vt annis singulis de vnaquaque casata
 solidus, id est, duodecim denarij, ad ecclesiam vel monasterium reddatur eo modo,
 vt si moriatur ille, cui pecuniæ commendata fuit, ecclesia cum propria pecuniæ reue-
 sita sit. Et iterum si necessitas cogat, vt princeps iubeat, precarium renouetur, &
 scribatur nouum, & omninò reseruetur, vt ecclesia vel monasteria penuriam pau-
 pertatemque non patiantur, quorum pecuniæ in precario præstita sit. Similiter præ-
 cipimus, vt iuxta decreta Canonum, adulteria & incesta matrimonia prohibean-
 tur, & emendentur Episcoporum iudicio, & vt mancipia Christiana paganis non tra-
 dantur.

Nouum
 chrisma se-
 per in coe-
 na Domini.

Pœna sacer-
 dotū, clero-
 rū & mona-
 chorum in
 fornicatio-
 nem laben-
 tium.

Cap. 34.

Hæc nimirum religionis decreta siue statuta, à neophytis (sic enim author loquitur) principibus tunc promulgata, si conferantur cum ijs legibus, quas hodie condunt rectores quidam, à teneris annis vsque in senectutem omni Christiana disciplina imbuti & instructi, facile licebit intelligi, quanto perfectiores neophyti isti fuerint hisce patribus doctissimis, qui non modò apud reges & principes locorum sanctorum utilitatem & commoda negligunt, sed ipsi etiam loca sancta ipsis commissa modis omnibus destruunt. O mores, omni lachrymarum fonte plangendos! O miserandam nimis eiusmodi morum mutationem, quando pueri senibus, æci videntibus, imperiti peritis, laici clericis religiosiores comperiuntur. Olim multis in prouincijs, vbi sanctæ Ecclesiæ vineis recens plantatis, necdum vel notitia spiritalium fructuum ad omnes perlata erat, permulti viri seculares dicere solebant + Quandoquidem ob nostram fragilitatem à mudi voluptatibus, quibus affueuimus, necdum ipsi penitus nos continere valemus, saltem alios congregemus, qui Deo seruiant, illosque nostris opibus sustentemus, vt illi suis precibus aliisque studijs spiritalibus nos foueant, ne peccamus. At nunc, quando virtutum omnium cognitio vel experientia, vel lectio-
 com.

Nota prisco-
 rum homi-
 num de mo-
 nasterijs sen-
 tentiam.

DE S. BONIFACIO ARCHIEPISC. ET MARTYRE.

comperta, penè omnibus innotuit, nec quisquam è religione Christianus dicere poterat. 589
 rest, nemo nos conduxit: tum clerici, tum laici permulti dicere solent: Quorsum attinet tot extare monasteria, tot agmina monachorum? Præstaret ea prædia, ex quibus monachi nullo fructu saginantur, nostris seruitijs assignari. Hæc, inquam, non pauci verbis, plures re ipsa loquuntur: quasi illorum improbitas & nequitia minus sit datura poenas, si nullus super sit monachus.

At illi, quem diximus, Carolomanno longè alia mens fuit: qui licet, antequàm esset S. Bonifacij concionibus institutus, de Christiana religione parùm sciuerit: attamen illius adhortationibus in timore & amore Dei celeriter ita perfectus esse cœpit: ut humana simul & diuina sapienter disponere, nihilque iura secularia absq; cultûs diuini administratione, cui monastica vita addicta est, proficere nō ignoraret. Ita & Carolus Magnus, filius fratris eius Pipini, qui ab vrbe Romana vsq; in Phrisiam, ab Hungaria vsq; in Britanniam regna omnia sibi subegit, cum ijs in suam ditionem redigendis esset occupatus, non aliter sibi victoriam est ausus polliceri, nisi interim monasteria omnia, in ijs regnis extructa, aliquo beneficio augetet. Qua in re si quis parùm mihi credit, legat in primis gesta illius: deinde perlustret monasteria, quæ eius tempore fundata habuit Italia, Gallia, Germania, compertietq; ea aliqua Caroli liberalitate prouecta: alia quidem priuilegio quodam libertatis, alia prædijs, nisi forte ea posteriores reges vel Episcopi illis abstulere. Et certè reges aliquot, Caroli successores, licet alioquì præclaris moribus multisq; laude dignis studijs floruerint, ea tamen in re non mediocriter peccarunt, quod nonnulla monasteria vel ipsi tum immensa quadam officiorum executione, tum prædiorum ablatione destruxere: vel Episcopis, aut etiam laicis quibusdam, nihil minùs, quàm monasticam religionem curantibus, ea destruenda tradidere. At Carolus noster non solum nihil horum fecisse fertur, sed contrà potiùs loca quædam etiam ad Episcopi ditionem attinentia, prædijs duplicibus redditibus, communi consilio ab Episcopi ditione absoluisse, regiaque libertate extulisse: sicut, verbigratia, S. Emmerammi monasterium: propheticò, uti reor, spiritu præuidens, quod & nos ceruimus, & maiores nostri iam pridem completum viderunt, nempe loca sancta, rebus necessarijs omnibus abundè instructa ab ipsis fundatoribus, postquàm Episcopis tradita fuerint, ad summam inopiam & totius regularis disciplinæ euersionem redacturi. Neque tamen hoc ita accipi velim, quòd sentiam monasteria omnia, quæ Episcopis subiecta sint, destructa esse: sed sanè partem maximam. Quod quidem eo magis dolendum & miserandum esse videtur, quòd non ab illis hæc fiant, qui legis diuinæ præcepta ignorent, sed à viris doctissimis, qui monasteria ipsis commissa destruentes, non solum ipsi peccant, sed etiam laicis authores sunt ad similia perpetranda. Quis enim laicus sibi putet non licere, quod clericos audere conspiciat? Itaque in his omnibus Carolum nobis ceu quoddam exemplar proponere possumus. Nam sic ut inter reges successores eius non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi: ita nullus eorum post eum tanta gloria tantaque potentia & imperij amplitudine potitus fuit, meritoque de illo dicitur: Non recedet memoria eius, & nomen eius requiretur à generatione in generationem. Quando ergo se obtulit occasio, ut dum commemoramus, quanta sub præcis principibus religio floruerit, & quàm ea sub illis, qui nostra ætate fuere, labefactata sit, huiusmodi contrarijs studijs proponendis, (quo facillè, quid sit melius, elucescit) quosdam ad meliora prouocaremus: nemo, obsecro, putet hæc lectu vel auditu indigna: sed potiùs seipsum inspiciens & colligens, si hac in parte reum se nouit, respicere & emendare sese conetur, dum veniæ tempus. Domino præstante, suppetit, ne fortè sub ita occupati morte, poenitentia spatia frustra expetamus. Sed iam ad narrationem reuertamur.

Cum ita, ut diximus, Carolomanno iubente, S. Bonifacio consulente, Synodus habebatur, multi illic non solum clerici quilibet, hæretica prauitate infecti, extra Ecclesiam communionem pellébantur: sed etiam Episcopi, capitalium criminum maculis infames, deponébantur. Totius autem erroris, qui tum in Germania grassabatur, præcipui authores duo fuere hæretici, Clemens & Aldebertus, de quibus postea cum Episcolis ad Zachariam Pontificem datas protulerimus, opportuniùs dicitur. In ijs enim illorum hæresis exitialis commemoratur. Depositus tunc est etiam Geruilio, Moguntinæ sedis antistes: cuius quidem depositionis causa fuit hæc. Ea tempestate Saxonibus Thuringiam vastantibus, eius prouinciæ homines Carolomanni opem implorabant. Ille mox exercitum mittit, & cum eo Geroldum Moguntinum episcopum, Geruilio-

Cap. 36.
 Carolomanni pietas.

Caroli Magni potentia & religio.

Liberalitas in monasteria.

Laus Caroli Magni.

Eccles. 39.

Cap. 17.

Clemens & Aldebertus hæretici.
 * Geruilio

Ddd

Geruilio-

Geruilio fit
Episcopus
Moguntia.

Geruilio
interficit
Saxonem.

S. Bonifaci-
us primus
Moguntia-
nus Archi-
episcopus
fit.

Cap. 38.
Præclara e-
ius studia.

Heb. 12.

Genes. 17.
Rom. 4.

Johan. 15.

Geruilionis patrem. In ipso autem conflictu, Geroldus cum plerisque alijs cæsus est. Geruilio verò filius eius, qui tum adhuc laicus in palatio versabatur, in clerum accessit, tur leniendi doloris causa, quem ex patris morte conceperat, eidemq; in Moguntino pontificatu subrogatur. Non diu post Carolomannus rursus colligit militem, profici scitur contra Saxones, Geruilionem secum ducit. Exercitu utroq; vltra citraq; ripam fluminis Visurgis (author vocat Vuisaraham) confidente, Geruilio iubet puerum suum ire ad hostium castra, diligenter illic inquirere nomen eius, qui patrem ipsius interfecerat. Abit puer, discit ex quodam non longè abesse eum, quem quæreret: rogat, ut ad domini sui colloquium properare velit. Venit ille, & aduentu eius denunciato, paratis equis Episcopus Geruilio ei procedit obuiam, & cum in medio flumine inter se colloquerentur, Geruilio clam ferens gladium, hominem confodit, ita dicens: Accipe iam ferrum, quo patrem vindico charum. Ille mox ex equo corruens, in flumine exhalat spiritum. Repentè autem eius comperta cæde, sublato clamore vtrinque, ad arma concurritur, fit pugna atrox, Saxonibus victis, Carolomannus ad sua se recipit, nemine tamen id, quod Geruilio fecerat, pro homicidio ei imputante. Itaque reuersus domum, perrexit solito more Episcopi munia obire. At sanctus Præsul Bonifacius inter cætera hoc etiam in Synodo pronunciauit, neminem, qui hominis cæde pollutus sit, sacerdotio fungi posse. Tum etiam obiecit ei, suis se conspexisse oculis illum cum auiibus & canibus ludentem, quod Episcopo fas non esset. Geruilio his auditis, sentiens se nullo pacto contra stimulum vel secularis potentia, vel Canonicae autoritatis, quæ per S. Bonifacium in præsentem omnes proferebatur, calcitrare posse, omnium de se calculis subscrispsit, & exauctoratus est. Eo autem deposito, S. Bonifacius à Carolomanno & Pipino fratre eius Moguntinæ sedis præficitur, & ut eius dignitas esset eminentior, statuerunt iidem principes Ecclesiam Moguntinam, quæ tum alteri subiecta erat, in totius Germaniæ ecclesiarum metropolim prouehere: missaq; mox legationem à Romano Pontifice id impetrarunt.

Ea verò autoritate fretus S. Bonifacius, cœpit ubiq; ceu nouus quidam archimandrita plantare diuinam, extirpare & profligare, quæ Satanæ sunt, cœnobija & ecclesias cõstruere, iisdem ecclesijs pastores solertissimos præficere. Nam præter multos iam antè ab ipso institutos Episcopos, in quibus fuere Villiboldus Eisteresis, & Burchardus Vuirzburgicus siue Herbigipolensis antistites, seriam Gregorium Traiectensium vrbis ordinavit Episcopum, & Lullum sibi adhuc viuenti in sede Moguntina substituit. Sunt verò & alia tum ab eo gesta in Germania, quæ non nisi in epistolis habentur scripta. Itaque libere ea causa literas tum à Bonifacio ad Zachariam Romanum Pontificem, tum à Zacharia ad Bonifacium, vel pro illo ad Germaniæ Principes datas, quas vndeunq; colligere potuimus, huc adscribere, omittis illis, quas ad Britannos suos scripsit, ne lectori fastidium adferamus alienis annotandis, cum nobis nostra sufficiant. Nostra autem caudico, quæ pro Germanorum, patrum nostrorum salute scripsit, vel ab alijs scripta accepit. Ex quibus sanè literis facile potest animaduerti, quanta cura, beneuolentia, humanitate profecutus fuerit omnes illos sanctæ Ecclesiæ filios, quos per Euangelium genuit, & ut omnibus omnia factus sit, ut omnes faceret saluos. Quo fit sane, vt fidenter ego dicere non verear, eos Germanos, nempe filios eius, qui tanti patris laboribus siue ex scriptis, siue ex fama cognitis, non eum summopere venerantur, eos negligere honorem illum, quem parentibus habere iubemur. Quod si negligentia peccatum est, peccatum autem nullum manet impunitum, rectè & negligentia poenas dabit. Tum præterea si iuxta Apostolum, patres carnis nostræ habuimus eruditores, & reuerbamur eos: nonne multò magis obtemperabimus patri spirituum? Pater autem spiritalis non solum Deus dicitur, sed etiam illi omnes, quorum doctrina & exemplis ad veritatis notitiam perducimur, ad religionis cultum stabilem incitamus. Sicut ergo Abraham, pro fidei & obedientiæ merito omnibus imitando, dictus est pater omnium in Christum credentium: ita etiam sanctus Præsul Bonifacius, Germanorum omnium pater dici potest, quod eos prædicationis verbo in Christo genuerit, exemplo confirmarit, denique animam suam pro illis posuerit, qua charitate nemo potest præstare aut exhibere maiorem. Quæ cum sit bonorum omnium origo & finis, nos eam prioris libelli huius volumus esse clausulam, vt ad tempus remittamur labore legendi, & lectores & auditores vires sibi colligant & instaurent.

VITAE

VITÆ S. BONIFACII ARCHIEPISCOPI ET
MARTYRIS, LIBER II.

Libro superiori pro ingenioli mei viribus, & veterum scriptorū testimonij, de conuersatione, peregrinatione & prædicatione sancti patris nostri Bonifacii dixi: iam Deo nos benè iuuante, libello sequenti explicare cupimus, quantum, post Moguntinæ sedis Pontificatum ipsi attributum, pro sancta Ecclesia laborauerit; tum contra hæreticos, tum pseudochristianos pugnando, & quali exitu cū martyrij palma ex hac vita migrarit. Illud vnum de Epistolis dicendum videtur, satis in ijs multa esse explanata, neq; fas esse, vt omisissis illis, quæ satis perspicuè & eruditè prolata sint, nos alia tanquam ijs potiora componamus: cū id vitij nedum in sacris, sed etiam in prophanis literis merito reprehendatur. His ita præmissis, nunc ad Epistolas, quas promissimus, describendas accedamus: primo loco illam collocantes, quam primam ipse scripsit Zachariæ Romano Pontifici. Etsi autem ea missa fuit ante Synodum, quam supra reulimus, quando tamen ad sequentes epistolas pertinet; & vnius Pontificis tempore omnes posteriores literæ scriptæ sunt, nos omnes in hunc librum pariter conferemus.

Domino barisimo, summi Pontificatus insula prædito, viro Apostolico Zachariæ, Bonifacius seruus seruorum Dei.

Confitemur domine pater, quia per nuncios referentes, quod venerandæ memorie Apostolatus vestri præcessor Gregorius erga sultulo corporeo absolutus, ad Dominum migravit, quod maiorem lætitiā non audimus, & expansis ad æthera palmis Deo gratias egimus; quod clementem Paternitatem vestram altissimus arbiter canonica iura regere; & Apostolicæ Sedis gubernacula tenere concessit. Ergo non aliter, quam vt ante vestigia vestra geniculantes, intimis flagitamus precibus; vt sicut præcessorū vestrorū, pro autoritate S. Petri, serui subditi & subditi discipuli fuimus, sic & vestræ pietatis serui obediētes, subditi sub iure canonico, fieri mereamur; optantes Catholicam fidem & vnitatem Romanæ Ecclesiæ seruare; & quanto scunque audientes vel discipulos in ista legatione mihi donauerit Deus, ad obedientiam Apostolicæ Sedis inuitare & inclinare non cesso. Necessè quoque habemus indicare Paternitati vestræ, quia per Dei gratiam Germania populis aliquantulum perculsis vel correctis, tres ordinauimus Episcopos, & prouinciam in tres parochias discretimus; & illa tria oppida siue vrbes, in quibus & ordinati sunt, scriptis autoritatis vestræ confirmari & stabiliri precantes desideramus. Vnam esse sedem Episcopatus decreuimus in castello, quod dicitur Vuirzburg; & alteram in oppido, quod nominatur Buriburg; tertiam in loco, quid dicitur Erphesturt, qui fuit olim vrbs paganorum. Hæc tria loca propria autoritate Apostolatus vestri roborari & confirmari diligenter postulamus; vt si Dominus voluerit, per autoritatem & præceptum S. Petri iussionibus Apostolicis fundatæ & stabilitæ sint tres in Germania episcopales Sedes; & vt presentes vel futurae generationes non præsumant vel parochias corrumpere, vel violare præceptum Apostolicæ Sedis. Notum similiter sit P. V. quod Carolomannus Dux Francorum me accersitum ad se rogauit, vt in parte regni Francorum, quæ in sua est potestate, faciam Synodum congregari; & promisit se de Ecclesiastica religione, quæ iam longo tempore, id est, non minus, quam per sexaginta vel septuaginta annos calcata & dissipata fuit; aliquid corrigere & emendare velle. Quapropter si hoc Deo inspirante veraciter implere voluerit, consilium & præceptum vestræ autoritatis habere debeo; Franci enim, vt seniores dicunt, plusquam per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiscopum habuerunt; nec Ecclesiæ canonica iura alicubi fundabant vel renouabant. Modo autem maxima ex parte ciuitates & Episcopales sedes traditæ sunt laicis cupidis ad possidendum, vel clericis scortatoribus & publicanis seculariter ad perfruendum. Nam si per verbum vestrum hoc negocium, Duce rogante supradicto, amouere & corrigere debeo; præceptum & iudicium Apostolicæ Sedis cum canonicis ecclesiasticis præsto habere cupio. Si inueni inter illos Diacones, quos nominant, qui à pueritia sua semper in stupris, semper in adulterijs, & in omnibus semper spurcitijs vitam ducentes, sub tali testimonio uenerunt ad Diaconatum, & modo in Diaconatu concubinas quatuor vel quinque vel

Cap. 1.

En quantū defert Romano Pontifici vir tantus.

Episcopatus 3, à S. Bonifacio instituti.

Nota Ducis petitionem

Vir sanctus ad reformandos Francorum mores Pontificis Ro. voluntatem expectat & expectat.

Ddd 2

plures

plures noctū in lecto habentes, Euangelium tamen legere, & Diaconos se nominare nec erubescunt, nec metuunt, & sic in talibus incesis ad ordinem Presbyteratus venientes, in iisdem peccatis perdurant, & peccata peccatis adijcunt, dicunt se pro populo posse intercedere, & sacras oblationes offerre. Nouissimè, quod peius est, sub talibus testimonijs per gradus singulos ascendentes, ordinantur & nominantur Episcopi, inquam, tales inuenero inter illos, rogo vt habeā præceptum conscriptum auctoritatis vestrae, quid de talibus definiatis, & per responsum Apostolicum conuincantur & arguantur peccatores. Inueniuntur etiam quidam inter eos Episcopi, qui licet se fornicarios & adulteros dicant non esse, sunt tamen ebriosi, vel venatores, & pugnant in exercitu armati, & effundunt propria manu sanguinem hominum, siue paganorum, siue Christianorum. Et quia seruus & legatus Apostolicæ Sedis esse dinoscor, vnum sit verbum & meum hic, & vestrum ibi, si contingat, vt ad iudicium auctoritatis vestrae pariter missos dirigamus.

Obserua
sancti viri
erga Rom.
Pontificem
reuerentiā.

Præterea de vna re necesse habeo & consilium querere, & licentiam petere, eò quod veneranda memoria præcessor vester, sicut audistis, in presentia vestra mihi præcepit, vt presbyterum ante obitum meum, Deo volente, in Ecclesiastico ministerio haredem & successorem constituere deberem. Et hoc mihi, si Dei voluntas est, placet. Sed modo dubito, & nescio si fieri possit, quia postea frater illius auunculum Ducis Francorum occidit, & adhuc ignoramus, qualiter ista discordia pacificari & finire valeat. Sed obsecro, vt auctoritatis vestrae licentia sit, cum consilio seruorum Dei de ista electione facere, quod nobis in commune pro Ecclesiæ utilitate, vel fructu spirituali & defensione religionis optimum esse videatur, vt consensum vestrum habeam de hoc facere, quod optimum mihi inspirare dignetur Deus, quia hoc non videtur posse fieri, si contrarius Princeps fuerit.

Angliam
dicit.

Præterea querere & interrogare paternitatis vestrae consilium debeo de quadam confusione, quæ nuper ad nos veniens, mentem nostram conturbauit, & sacerdotibus ecclesiarum verecundiam incutiebat. Nam laicus quidam magnæ personæ ad nos veniens, dicebat sibi ab Apostolicæ Sedis Pontifice sanctæ memoriæ Gregorio datam fuisse licentiam, vt in matrimonium acciperet viduam auunculi sui, quæ & ipsa fuit vxor consobrini sui, & ipsa illo viuente discessit ab eo, & isti viro, qui nunc eam accipere desiderans, affirmat sibi licentiam datam, in tertia generatione propinqua esse dinoscitur. Hæc etiam vorum castitatis Deo vouens, velata fuit, & iterum, abiecto velamine, maritata. Tale enim matrimonium supradictus homo sibi ab Apostolica Sede affirmat esse concessum, quod non aestimamus verum, quia Synodus & Ecclesia, in qua natus & nutritus fuit, id est, in transmarina Saxonia Lundonensis Synodus, quæ in primis à discipulis S. Gregorij, id est, Augustino, Laurentio, Iusto, Melito Archiepiscopo constituta & ordinata fuit, talem copulam & matrimonium, maximum scelus & horribile flagitium ex auctoritate sanctæ scripturæ iudicabant. Quapropter paternitas vestra huius rei veritatem nobis indicare non dedignetur, vt Ecclesiæ sacerdotibus vel populo Christiano inde scandala & schismata non oriatur, quia carnales homines & idiotæ Alemanni, vel Baiuarij, vel Franci, si iuxta Romanam urbem aliquid fieri viderint ex his peccatis, quæ nos prohibemus, licitum esse putant, & nobis improprium deputant, sibi vero scandalum vitæ accipiunt, sicut affirmant se vidisse annis præteritis in Romana vrbe, & iuxta ecclesiam S. Petri in die vel nocte, quando Calendæ Ianuarij intrant, paganorum consuetudine choros ducere per plateas, & acclamationes & cantiones sacrilegas facere, & nullum de domo sua vel lignem, vel feramentum, vel aliquid commodi vicino suo præstare velle. Dicunt quoque, se vidisse ibi mulieres, pagano ritu phylacteria & ligaturas in brachijs & cruribus ligatas habere, & publicè ad vendendum venales alijs offerre. Quæ omnia eò, quod ibi à carnalibus & insipientibus videntur, hæc improprium & impedimentum prædicationis & doctrinæ efficiunt. De talibus ait Apostolus: Dies obseruatis & tempora timeo, ne sine causa laborauerim in vobis. Et S. Augustinus dixit: Qui diuinationibus, & aruspicijs, & phylacterijs, vel quibuslibet augurijs crediderit, etsi ieiunet & oret, etsi iugiter ad ecclesiam currat, etsi largas elemosynas faciat, etsi corpusculum suum in omni afflictione cruciauerit, nihil ei proderit, quandiu sacrilegia illa non reliquerit. Nam si istas paganas ibi paternitas vestra in Romana vrbe prohibuerit, & sibi mercedem, & nobis maximum profectum in doctrina Ecclesiastica acquirat. Episcopi quoque, & presbyteri generis Francorum, qui fuerunt adulteri vel fornicatores accerrimi, quos in gradu Episcopatus vel presbyterij fornicationum nati filij arguunt, redeunt ab Apo.

Galat. 4.
Ser. de Tempore 241.

ab Apostolica sede, dicunt sibi Romanum Pontificem licentiam dedisse, ministerium Episcopale in Ecclesia usurpare. Contra quos contendimus, quia Apostolicam Sedem contra decreta Canonum nequaquam audiimus iudicasse. Hæc omnia domine charissime propterea vobis nota fecimus, ut vestrae autoritatis responsum talibus dare possimus, ut per cautelam vestrae doctrinae oues Ecclesiae non seducantur, sed lupi rapaces conuicti & superati pereant. Interea munuscula parua vobis direximus, non quia digna sint paternitate vestra, sed pro indicio charitatis, obediencie, & deuotionis, id est, villosam vnam, & argenti & auri tantillum. Dextera Domini protegente, incolumem valere & in Christo proficere beatitudinem vestram in longitudine dierum optamus. Te Deus altithronus sancta conseruet in æde; Sedis Apostolicæ rectorem tempore longo. Mellisua gratum populis doctrina per orbem, Perficiatq; Deo dignum pia gratia Christi. Splendida percipiat florens sua gaudia mater, Atque domus Domini laetetur prole fecunda.

Testimoni-
um sancti
viri de Sede
Apostolica.

*Reuerentissimo & sanctissimo fratri Bonifacio Episcopo, Zacharias
seruus seruorum Dei.*

SUscipit sanctissima fraternitatis tuae literis per Denehardum presbyterum tuum, Cap. 2. quia te sospitem, ut semper cupimus, esse cognouimus, omnipotenti ac misericordissimo Deo nostro magnas retulimus grates, qui tibi in omnibus bonis prosperari dignatur. Magnam enim cordibus nostris infundis lætitiā, quoties nobis sanctitatis tue scripta mittuntur, quando reperimus, quæ ad salutem respiciant animarum, cum quotidie in gremio sanctæ matris Ecclesiae per tuam prædicationem noui populi adduntur, ubi & tres Episcopos per loca singula secundum seriem syllabarum tuarum te ordinasse cognouimus, qui eidem populo, quem sibi Dominus Deus noster per tuam sanctitatem aggregare dignatus est, præesse debeant, & petisti, ut per autoritatem nostræ Sedis Episcopales ibidem sedes firmentur. Sed tua sancta fraternitas pertractet maturè, & subtili consideratione discernat, si expedit, aut si loca aut populorum turbæ talia esse probantur, ut Episcopos habere mereantur. Meminisse enim debes charissime, quod sacris Canonibus præcipitur obseruare, ut minimè in villulas, vel in modicas ciuitates Episcopos ordinemus, ne vilescat nomen Episcopi. Sed nos tuis syn- Dist. 80. per totum. cerissimis atque dilectis syllabis prouocati, quæ poposcisti, absque mora concedimus, & statuimus per Apostolicam autoritatem episcopales esse illic sedes, & per successiōnem episcopos teneri, qui populis præsent, atque verbum prædicationis subiectis insinuent, vnam quidem in castello, Vuirzburg, & alteram in oppido quod nominatur Buriburg, tertiā verò in loco, qui dicitur Erphesfort, ita ut nulli post hæc liceat ea, quæ à nobis sancita sunt, violare, & autoritate B. Petri Apostoli firma esse decreuimus.

De eo autem, quod nobis intimasti, quia te Carolomanus filius noster rogauit, ut in parte Francorum, in sua ditone constituta, Synodum celebrares, eò quod omnis Ecclesiastica regula seu disciplina, ab eadem prouincia funditus abolita est, nimis morendum est, quod per spatia tanta temporum ibidem Synodus sacerdotum minimè celebraretur. Vnde neque quid sit sacerdotium ab eis, qui se sacerdotes esse existimant, cognoscitur. Sed dum, iuuante Deo, quæ à præfato filio nostro promissa sunt, ad effectum perducta fuerint, tuaque fraternitas memorato Concilio confederit cum eodè excellentissimo viro, si quos repererit episcopos, presbyteros aut diaconos contra Canones vel statuta patrum excessisse, id est, in adulterio, vel si plures vxores habuerunt, aut si sanguinem Christianorum siue paganorum effuderunt, vel etiam alijs capitalibus vitijs, quibus Canones obuiasse reperit tua sanctitas, nulla ratione Apostolica autoritate permittat sacerdotio fungi, quia tales à suo tantum ore falso nominantur sacerdotes, & deteriores secularibus esse noscuntur, qui se neque à fornicationibus, neque à nefarijs matrimonijs abstinere, neque ab humani sanguinis effusione manus seruant innoxias. Aut quid inde sentiunt, dicente Domino, Sacerdotes mei semel nubant, & Apostolus, Vnius vxoris virum, &c. Et hoc ante susceptum sacerdotium vti- Tim. 3. licitum est. Nam à die suscepti sacerdotij etiam ab ipso proprio coniugio prohibendi sunt. Quomodo se sacerdotio fungi considerant, qui talibus sceleribus inuoluti monstrantur, ut neque seculares fideles his facinoribus obuolutos optemus? Quomodo non pertimescunt diuina mysteria contingere, aut quomodo ad orandum pro peccatis populi accedere præsumunt, dum sacri Canones neque purum clericum, cui sacerdotium non est, secundis copulari nuptijs permittunt? Isti verò econtrario non solum post susce-

A sacerdotio qui sint arcendi.

Sacerdotibus non licet habere vxores.

ptum sacerdotium se abstiaere nolunt ab vna vxore, immò luxuriã dediti, peiora fe-
cularibus scelera committunt; vt plures vxores habere præsumant, quibus neque vnã
concessum est post susceptum ministerium atrectare. Sed & ista paruipendentes, at-
que Dominum ad iracundiam prouocantes, maiora committunt facinora, dum pro-
prijs manibus Christianos atque paganos necant; & sit, vt qui in remissionem pecca-
torum debuerunt lauacrum regenerationis impendere, & Christi sacramenta dona-
re alijs, ne in aeternum perirent, eorundem sacrilegis manibus extinguantur. Quis enim
sapiens eos æstimet sacerdotes, qui neque à fornicationibus abstinent, neque ab effu-
sione humani sanguinis manus seruant innoxias? Quis sue eorum sacrificijs Domi-
num esse credit placatum, dicente Propheta: Virum sanguinum & dolosum abomi-
nabitur Dominus? Istos ergo, vt præmissi, nec sacerdotio fungi patiaris, neque Diuina
contingere mysteria. Quicquid verò aliud eos contra Ecclesiasticam regulam ex-
cessisse repereris, Canones siue instituta patrum præ manibus habeto, & sicut in eis e-
doctus fueris, discerne.

Quod autem tibi successorem constituere petisti, vt te viuente in tuo loco eligatur
Episcopus, hoc nulla ratione concedi patimur, quia contra omnem Ecclesiasticam
regulam esse monstratur; sed volumus, vt tibi ministret, & sit in Euangelio Christi ad-
iutor, dicente Apostolo: Si quis benè ministrauerit, gradum sibi bonum acquirat. Ni-
mis enim reprehensibile ac detestabile esse manifestum est, vt te viuente, tibi alium
substituamus? Sed hoc admonemus, vt quandiu te diuina iusserit clementia superesse,
sine intermissione orare studeas, vt tibi Deus illum successorem concedat, qui ei pos-
sit esse placabilis, & populum, quem ad suam gratiam per tuæ sanctitatis industriam
vocare voluit, irreprehensibiliter regere, atque ad viam vitæ perducere valeat. Nam
quomodo hæc, quæ poposcisti, si etiam voluerimus, concedere possumus, dum nos
fragiles homines, sub conditione mortis constituti, ignoremus quid superuentura pa-
riat dies, & quis è nobis prior de præsentis seculo migret? Si autem eundem diuina vo-
luerit clementia post tui transitus diem superesse, si eum aptum agnoueris, & in tua vo-
luntate fuerit definitum, ea hora, qua te de præsentis seculo migraturum cognoueris,
præsentibus cunctis tibi successorem designa, vt huc veniat ordinandus; quod nulli a-
lij concedi patimur.

De illo verò, qui viduam auunculi sui, quæ & ipsa fuit vxor consobrini sui, & sacræ
velamen habere monstrata est, & à beatæ memoriæ præcessore nostro sibi licentiam
esse concessam diuulgauit, vt in perniciosum matrimonium assumere debuisset; absit
hoc, vt decessor noster ista præciperet. Nec enim ab hac Apostolica sede illa permit-
tuntur, quæ contraria esse patrum siue Canonum institutis probantur. Admonere
& increpare eos, frater charissime, ne cesses, quatenus à tam scelesto recedant ma-
trimonio, ne in aeternum pereant. Reminiscantur ergo se Christi sanguine esse redē-
ptos, & non spontè se contradant diabolicæ potestati; sed magis omnipotenti Deo &
Christo filio eius spirituique sancto; in cuius nomine ab illius antiqui hostis erepti
sunt potestate. Labora igitur sanctissime frater in eis, qui scriptum cognoscis: Qui co-
uertit fecerit peccatorem ab errore viæ suæ; saluabit animam eius à morte; & suorum
operit multitudinem peccatorum. Nos quoque ei pro hoc commonitoria scripta di-
reximus.

De Calendis verò Ianuarij vel cæteris augurijs, phylacterijs & incantationibus, vel
alijs diuersis obseruationibus, quæ gentili more obseruari dixisti apud B. Petrum Apo-
stolum, vel in vrbe Roma; hæc & nobis & omnibus Christianis detestabilia & perni-
ciosa esse iudicamus; dicente Domino; Non augurabimini. Et iterum scriptura dicit:
Non sint auguria in Israël, nec obseruatio in domo Iacob. Igitur & à nobis cauē-
dum esse censemus; vt nullis augurijs vel obseruationibus attendamus; quia omnia hæc
abscessa esse à patribus edocti sumus. Sed quia per instigationem diaboli iterum pul-
lulabant, à die, qua nos iussit diuina clementia, quanquam immeriti existamus, A-
postoli vicem gerere, ilicò omnia hæc amputauimus. Pari etiam modo volumus tu-
am sanctitatem populis sibi subiectis prædicare. Nam & sanctæ recordationis præde-
cessoris atque nutritoris nostri domini Gregorij Papæ constitutione, omnia hæc piè
atque fideliter amputata sunt; & alia quam plura, quæ diabolo suggerente pullulabant
in Christi onili.

De sacerdotibus verò falsis, qui falsa opinantur, qui etiam adulteri & fornicatores
esse probantur, & sibi ab Apostolica sede indultū esse testatur, hoc nulla ratione credat
sancta fraternitas tua; sed similiter in eis canonicam exerce vindictā, quemadmodum
de his

Psal. 5.

7. q. 1. De eo
autem. Vel:
Petisti, vt
cum.

1. Tim. 3.

7. q. 1. Petisti
vt cum no-
stro.Vide men-
daciū, de
Ro. Pontifi-
ce constitū.

Iacob. 5.

Leuit. 19.
Num. 23.

de his, quibus superius à nobis edoctus monstraris. Non enim aliud te agere volumus, præter quod facti præcipiunt Canones, vel etiam ab hac Apostolica sede instructus esse dinosceris. Tuæ quoque sanctitatis petitionem impleuimus, mittentes tribus Episcopis tuis singulas confirmationis epistolæ, quas per sanctitatis tuæ manus eis largiri volumus; & Carlomanno filio nostro, alia scripta direximus; vt adminicula, quibus indiges, adimplere festinet. Iam, frater charissime, de omnibus superius compræhensis capitulis, vt Dominus donauit, respondimus, ad amputanda omnia diabolica fraudis scandala: tua verò sancta fraternitas, si quid deceterò euenerit, vt facti docent Canones, studeat emendare in plebibus sibi à Deo commissis. Non enim aliud nobis cõuenit prædicare, præter quod à sanctis patribus sumus edocti. Si verò noui aliquid, inimici astutia agente, acciderit, quod tua sancta fraternitas minimè per Canonum instituta discernere possit, hoc nobis non pigeat insinuare: quatenus, Deo iuuante, quæq; ad emendationem nouæ plebis esse possunt, tibi absq; tarditate respondere curemus. Cognoscat ergo tua sancta fraternitas ita dilectionem tuam haberi in nostris præcordijs, vt te præsentialiter quotidie videre desideremus; & ita te in nostro consortio habere, vt ministrum Dei, & dispensatorem Ecclesiarum Christi. Confortare itaque in Domino, frater charissime, & esto robustus; & labora in opere; ad quod te diuina voluit clementia vocare. Magna etenim te spes remunerationis expectat, quam promissit Deus diligentibus se. Et nos, licet peccatores existamus, tamen Dei nostri immensam clementiam non cessamus exorare, vt qui cœpit in vobis, perficiat opus bonum vsq; in finem; & B. Petrus Apostolorum princeps cooperetur tibi in omnibus bonis, qui ei parere desideras. Deus te incolumem custodiat, sanctissime frater. Data Calend. Aprilis, imperante domino pijssimo Augusto Constantino, anno 24. Imperij eius, Indictione 11.

Episcopi
confirmati
à Papa.

Pontificis
erga S. Boni
facium a-
mor.

*Reuerentissimo & sanctissimo fratri Bonifacio cœpiscopo, Zacharias
seruus seruatorum Dei.*

Virgilius & Sidonius religiosi viri, apud Baioariorum prouinciam degentes, suis nos literis visitantes, intrinsecus quod tua reuerenda fraternitas eis iniungeret Christianos denuò baptizare. Quod audientes, nimis conturbati sumus; & in admirationem magnam incidimus, si habetur, vt dictum est. Retulerunt quippe, quod fuerit in eadem prouincia sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, nesciens Latini eloquij linguam, diceret: Baptizo te in nomine patria & filia & Spiritus sancti: ac per hoc tua reuerenda fraternitas iusserit rebaptizare. Sed sanctissime frater, si ille, qui baptizauit, non errorem introducens aut hæresim, sed pro sola ignorancia Romanæ locutionis infringendo linguam, vt præfati sumus, baptizans dixerat, non possumus consentire, vt ab eo baptizati, denuò baptizentur: quia, sicut tua bene nouit sancta fraternitas, quicumque baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, nullo modo rebaptizari debet, sed per solam manus impositionem purgandus est. Si ergo ita est, vt nobis relatum est, nolo amplius à te illis prædicetur huiusmodi doctrina: sed vt sancti patres docent & prædicant, tua sanctitas studeat conseruare. Deus te incolumem custodiat reuerentissime frater.

* Spiritus
sanctus:

Ab hæreticis
collatâ
baptisma,
non iterandum.

Romana Synodus sub Zacharia Pontifice.

IN nomine Domini nostri IESV Christi, imperante domino pijssimo Augusto Constantino Imperatore, anno 26. imperij eius, mense Octob. die 25. Indictione 14. præsentente sanctissimo Domino Zacharia Papa in patriarchio Lateranense, in basilica, quæ appellatur Theodori: confidentibus, etiam cum eo sanctis Episcopis Epiphonio Sylua candida, Benedicto Nomento, Venantio Præneste, Gregorio Portuense, Niceta Gabijs, Theodoro Ostiense, Gratio Velitris: seu venerabilibus Presbyteris, id est, Iohanne Archipresbytero, Gregorio, Stephano, item Stephano, Dominico, Theodoro, Anastasio, Georgio, Sergio, Iordane, Leone: Item Leone, Gregorio, Stephano, Eustachio, Procopio atque Theophanio, propositis in medio sacrosanctis Euangelijs, adstantibus quoque Diaconibus, cunctoque Clero, Gregorius Regionarius & nomenclator dixit: Denardus religiosus presbyter, legatus Bonifacij sanctissimi Archiepiscopi prouincie Germaniæ directus ad vestrum sanctum Apostolatam, præ velo est, & petit ingredi: quid præcipitis? Dicitur est: Ingrediar. Cumque ingressus fuisset, Zacharias sanctus Papa dixit: Ante hos dies literas

Cap. 4.

reuerentissimi fratris nostri Bonifacii Archiepiscopi nobis detulisti, per quas nobis, quæ opportuna ei visa fuerant, indicauit. Quid ergo nenuò nostris secretarijs te ingredi postulasti? Deneardus religiosus presbyter dixit, Domine mi, dum iuxta vestri Apostolatus præceptum dominus meus Bonifacius Episcopus, famulus pietatis vestrae, in prouincia Francorum Synodum aggregaret, & reperisset illic falsos sacerdotes, hæreticos & schismaticos, id est, Aldebertum & Clementem, sacerdotio priuans, vnà cum principibus Francorum, retrudi fecit in custodiam? Illi autem non in poenitentia degunt, vt iudicatum est: sed econtrariò adhuc populum seducunt. Pro quo & hanc epistolam præfati domini mei, quam manibus gero; vestro sancto Apostolatus missus offero; vt eam coram sancto concilio legi faciatis. Dicitur enim: Suscipitur epistola, & coram nostra præsentia relegatur. Et accipiens Theophanius notarius regionarius & saccellarius, relegit in his sermonibus;

*Excellentissimo patri atque Apostolico Pontifici Zachariae Papae,
Bonifacius exiguus seruus seruorum Dei, optabilem in
Christo charitatis salutem.*

Postquam me ante annos propè triginta sub familiaritate & seruitio Apostolicae sedis, annuente & iubente venerandæ memoriæ Antistite Apostolico Gregorio, anteriore voto constrinxi, quicquid mihi lætitiæ vel tristitiæ acciderat, Apostolico Pontifici solebam indicare; vt in lætis simul laudarem Dominum, & in tristibus eius cõ filio roborarer. Ita & nunc mihi liceat vobis indicare, precor, sicut scriptum est: Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. Notum enim sit paternitati vestrae, quia postquam indigno mihi mandastis in prouincia Francorum, sicut & ipsi rogauerunt, sacerdotali concilio & Synodali conuentui præesse; multas iniurias & persecutiones passus sum à falsis sacerdotibus, & aduulteris presbyteris, seu diaconibus, & fornicarijs clericis. Maximus tamen mihi labor est contra duos hæreticos pessimos, & blasphemos contra Deum & contra Catholicam fidem? Vnus, qui dicitur Aldebertus, natione Gallus est: alter, qui dicitur Clemens, genere Scotus est: specie quidem erroris diuersi, sed pondere peccatorum comparēs. Contra istos obsecro auctoritatem vestram, vt me defendere & adiuuare, & populum Francorum & Gallorum per scripta vestra corrigere studeatis, ne hæreticorum fabulas & vana prodigia ac signa præcursoris Antichristi sectentur: sed ad Canonica iura & ad viã veræ doctrinæ cõuertantur, & vt per verbum vestrum isti duo hæretici mittantur in carceres, nullisque cum eis communionem habeat, ne fortè fermento doctrinæ illorum fermentatus aliquis pereat; sed segregati viuant, & iuxta dictum Apostoli, traditi satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini. Et si Ecclesiam non audierint, sint nobis, iuxta Euangelicum præceptum, sicut ethnici & publicani? Propter istos enim persecutiones & inimicitias & maledictiones multorum patior, & Ecclesia Christi impedimentum fidei & doctrinæ rectæ sustinet. Dicunt enim de Aldeberto, quod eis sanctissimum Apostolum abstulerim; patronum & oratorem, virtutumque factorem; & signorum ostensorem abstraxerim. Sed pietas vestra audiens vitam eius, iudicet ex fructu, vtrum vestimentis ouium indutus, intus lupus rapax fuerit, an non. In primaua igitur ætate hypocrita fuit, dicens quod sibi Angelus Domini in specie hominis de extremis finibus mundi miræ, & tamen incertæ sanctitatis reliquias attulerit; & exinde potuerit omnia, quæcunque poposcerit, à Deo impetrare? Hæc ergo simulatione, sicut Apostolus Paulus prædixit, penetrauit multorum domos, & captiuas duxit post se mulierculas oneratas peccatis, quæ ducebantur varijs desiderijs, & multitudinem rusticorum, dicentium quod ipse esset vir Apostolicae sanctitatis. Præterea conduxit Episcopos indoctos, qui se contra præcepta Canonum absolute ordinauerunt. Vnde in tantam superbiam elatus est, vt se æquipararet Apostolis Christi; & dedignatus in alicuius Apostolorum vel martyrum honore ecclesiam consecrare; in proprio honore dedicaret oratoria, vel, vt verius dicam, fordida daret. Adhæc etiam improperans, cur voluissent homines visitare limina sanctorum Apostolorum, fecit eis cruciculas & oratoriola in campis, & ad fontes, vel vbi cunque sibi videbatur, & iussit ibi publicas orationes celebrari; in tantum vt multitudines populorum, spreto ceteris Episcopis, & dimissis antiquis ecclesijs, in talibus locis conuentus agerent, dicentes; Merita sancti Aldeberti adiuuabunt nos. Vngulas quoque suas & capillos dedit ad honorificandum & portandum cum reliquijs san-

Deut. 32.

Aldebertus
& Clemens
hæretici.

1. Cor. 5.

Matth. 18.

Aldeberti
hæretici historia
breuis.
2. Tim. 3.

sancti Petri Apostolorum principis. Tantis itaque flagitijs inuolutus, præsumpsit quoddam, quod maximum scelus & blasphemia contra Dominum esse videtur. Venienti enim populo & prostrato ante pedes eius, & cupienti confiteri peccata sua, dixit: Scio omnia peccata vestra, quia mihi cognita sunt occulta vestra: ideoque non est opus confiteri ea. Securi ergo & absoluti de peccatis vestris præteritis, reuertimini ad domos vestras cum pace. Hæc igitur atque his similia, quæ sanctum Euangelium hypocritas facturos esse testatur, idem Aldebertus suo habitu & incessu moribusque solet operari.

Nota de cõ-
fessione pec-
catorum.

Alter autem hæreticus, qui dicitur Clemens, contra Catholicam contendit Ecclesiam, abnegans scilicet & refutans Canones sacros, tractatus & expositiones sanctorum Patrum, Hieronymi, Augustini, & Gregorij. Synodalia etiam iura spernens, affirmat se post duos filios, sibi in adulterio natos, esse posse legis Christianæ Episcopum. Præterea Iudaismum introducens, iustum iudicat esse Christiano, ut, si voluerit, viduam fratris defuncti accipiat uxorem. Ipse etiam contra fidem sanctorum patrum contendit dicens quod Christus filius Dei descendens ad inferos, omnes quos inferni carcer detinuit, inde liberasset: credulos videlicet & incredulos, necnon cultores idolorum. Multa quoque alia horribilia & contraria fidei Catholice, de prædestinatione Dei affirmat. Quapropter precor, ut literas vestras de hoc hæretico mandare curetis Duci Carlomanno, ut mittatur in custodiam: ne semina satanæ latius seminans, vna ovis morbidatorum gregem polluat. Valere sanctitatem vestram & prosperis profectibus gaudere in longitudine dierum, optamus.

Clementis
hæretici hi-
storia suc-
cincta.

Cumque lecta esset epistola, Zacharias Papa dixit: Audistis charissimi fratres, quid in ista epistola lectum sit * ex sacre legis illis, qui se ad suam condemnationem * Apostolos nominare præsumperunt? Sancti Episcopi & venerabiles Presbyteri responderunt: Audiuimus certè per omnia non Apostolos, sed ministros satanæ & præcursores Antichristi. Quis enim aliquando Apostolorum vel quilibet sanctorum ex capillis suis aut vngulis pro sanctitate populis tribuit, ut iste perniciosus agere conatus est Aldebertus? Sed hoc scelus à vestro sancto Apostolatu rescandum est, tam de illo, quam etiam de transgressore Clarente, qui sacros Canones spernit, atque expositiones sanctorum patrum, Ambrosij, Augustini, cæterorumque respuit. Ambo itaque iustam dignamque transgressionibus suis suscipiant sententiã! Zacharias sanctus Papa dixit: Quia iam tardior hora est, venturo secretario de conscripta vita & oratione, quam sibi exponit Aldebertus, vel de cæteris eius gestis, cum nobis lecta fuerint, communi consensu, mediante Deo, quid fieri debeat, pertractemus. Cumque in eodem die sanctus Zacharias Papa, cæteri que Episcopi, necnon Presbyteri supradicti, alijque clerici conuenissent in prænominatam basilicam, Gregorius notarius regionarius & nomenclator dixit: Iuxta vestri sancti Apostolatus præceptum, quod in præterito secretario iussistis, Deneardus religiosus presbyter adest præve: quid præcipitis? Dicitur est? Ingrediatur. Cumque ingressus esset, Zacharias sanctus Papa dixit: Actus illius nefandissimi Aldeberti, siue cætera eius scripta, quæ præterito secretario in manibus gerebas, coram præsentis concilio porrigere legenda. Et accipiens Theophanius notarius regionarius & saccellarius, legit vitam illius, cuius initium est: In nomine Domini nostri Iesu Christi, incipit vita sancti & beati Aldeberti Episcopi, ex electione Dei nati. De simplicibus parentibus fuit procreatus, & de gratia Dei coronatus: quia dum in utero matris suæ esset, ibidem gratia Dei cœpit in eo retineri, & antequam peruenisset beatissima natiuitas eius, vidit genitrix eius per visionem quasi egredientem vitulum de dextero latere suo. Qui nimirum vitulus designabat illam gratiam, quam acceperat ab angelo, antequam exiret de vulva.

*for. de

Vita hære-
ci Aldeberti
ab imposito
re quodam
conscripta.

Cumque hic libellus usque ad finem lectus fuisset, Zacharias sanctus Papa dixit: Quid ad hanc blasphemiam respondetis sanctissimi fratres? Epiphanius Episcopus Ecclesiæ sanctæ Syluæ candidæ, dixit: Domine Apostolice, ex diuina profectio inspiratione motum est cor vestri sancti Apostolatus, ut prædictum Bonifacium sanctissimum Episcopum & Franco-Romanos principes commoneretis, in partibus illis post longa tempora concilium congregare sacerdotum, ne hæc schismata & blasphemiæ sancto vestro Apostolatu celarentur. Zacharias sanctus Papa dixit: Si quid adhuc habet Deneardus religiosus presbyter nobis porrigere legendum, porrigat. Deneardus presbyter respondit: Ecce domine epistola, qua utebatur Aldebertus, & quam diuulgabat esse Iesu, sibi que de coelo venisse. Et accipiens Theophanius notarius, legit. Cuius initium tale erat: In nomine Domini incipit epistola Domini nostri Iesu Christi filij Dei, qua

Vide im-
postorem
qua

Gregorium,
& fabulias
aniles,

quæ in Hierosolymam cecidit, & per Michaëlem Archangelum intenta est in porta Ephraim, & per manus sacerdotis nomine Icoræ, ipsa epistola fuit exemplata. Et transmisit ipse eandem epistolam ad Germaniam ciuitatem alio sacerdoti Thalasio, & ipse Thalasio transmisit illam ad Arabiam ciuitatem alio sacerdoti Leoban, & ipse Leoban transmisit epistolam istam ad Verphaniam ciuitatem, & recepit eam Marius sacerdos Dei, & transmisit in montem sanctum Archangeli Michaëlis, & per manus Angeli Dei peruenit ad Romanam ciuitatem ad sepulcrum S. Petri, vbi clauus regni cœlorum constituti sunt. Et duodecim Papati, qui sunt in Romana ciuitate, triduanas fecerunt vigilias in ieiunijs & orationibus, & cætera vsque ad finem perlecta. Zacharias sanctus Papa dixit; Pro certo charissimi fratres, & prædictus Aldebertus in insaniam conuersus est, & omnes qui hac vtuntur commentata epistola, paritiorum more absque sensu sunt, & muliebri errore insaniunt. Sed ne leniores amplius decipiat, indiscussam & absque sententia causam hanc relinquere non possumus. Sancti Episcopi & venerabiles presbyteri responderunt; Ex diuina illustratione cognoscimus cor sancti vestri Apostolatus illuminatum, & quæ à vobis dicta sunt, ex administratione Sancti spiritus emanarunt. Et idcirco vt à vobis præuisum fuerit, in vtroque sententia promulgetur. Zacharias sanctus Papa dixit; Non vt à nobis solis præuisum fuerit, sed pariter cum sanctitate vestra, vt Domino placuerit, in futuro secretario est pertractandum.

Cum autem tertia vice in eodem die Zacharias sanctus Papa, ceterique Episcopi, necnon Presbyteri supradicti, sed & alij clerici conuenissent in prænominatam basilicam, Gregorius notarius regionarius & nomenclator dixit; Secundum quod à vestro sancto Apostolatu præceptum est in præterito secretario, vt Deneardus religiosus presbyter hic se vestris præsentaret obtutibus, præsidio est præforibus? quid precipitis? Dicitur est ingrediatur. Cumque ingressus fuisset, Zacharias Papa dixit; Habes adhuc ex sacrilegorum illorum conscripto aliquid, quod coram concilio proferre debeas ad legendum? Deneardus religiosus presbyter respondit; Etiam domine mi orationem, quam sibi Aldebertus componere nisus est, & ecce in manibus egero, iubere eam suscipi. Moxque suscepta est & lecta oratio, cuius initium tale erat; Domine Deus omnipotens, pater Domini nostri Iesu Christi, & a & u, qui sedes super septimum thronum, & super Cherubin & Seraphin pietas magna & dulcedinis satis est apud te, pater sanctorum Angelorum, qui fecisti cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt, te inuoco & clamo & inuito super me miserimo, quia tu dignus fuisti dicere? Quodcunque petieritis à patre in nomine meo, dabit vobis. A te peto; ad te clamo, à Domino Christo confido animam meam. Cumque per ordinem legeretur, peruenit ad locum, vbi ait: Precor vos, & coniuro vos, & supplico me ad vos Angelus Vriel, Angelus Raguel, Angelus Tubuel, Angelus Michaël, Angelus Adimis, Angelus Tubuas, Angelus Sabaoth, Angelus Simihel. Dum verò hæc oratio sacrilega vsque ad finem perlecta fuisset, Zacharias sanctus Papa dixit; Quid ad hæc sancti fratres respondetis? Sancti Episcopi & venerabiles Presbyteri responderunt; Quid aliud agendum est, nisi vt omnia, quæ coram nobis lecta sunt, igni concrementur, auctores verò eorum anathematis vinculo percellantur? Octo enim nomina Angelorum, quæ in sua oratione Aldebertus inuocauit, non Angelorum, præter Michaëlis, sed magis demonum nomina sunt, quos ad præstandum sibi auxilium inuocauit. Nos autem, vt à vestro sancto Apostolatu edocemur, & Diuina tradit auctoritas, non plus quam trium Angelorum nomina agnoscimus, id est, Michaël, Gabriel, Raphaël. Zacharias sanctus Papa dixit; Optime prouisum est à vestra sanctitate, vt conscripta illius omnia igne concrementur, sed opportunum est, vt ad reprobationem eius in serinio nostro conseruentur ad perpetuam confusionem. Nunc verò, quia omnia peracta sunt, de vtrorunque sententia, quorum superius mentio facta est, pertractandum est. Vniuersum concilium dixit; Aldebertus, cuius nobis actus & nefaria commenta lecta sunt, & qui se Apostolum censuit nominari, & capillos & vngulas suas populis pro sanctitate tribuit, qui que sibi obtentu Angelorum daemones in suum auxilium inuocat, sit ab omni officio sacerdotali alienus, agens poenitentiam pro commissis, & amplius iam populum minimè seducat. Sin autem in his erroribus perseverauerit, & populum amplius seduxerit, sit Anathema, & a reo Dei iudicio condemnatur, omnisque pariter, qui ei consenserit & eius doctrinam secutus fuerit, aut adiunctus fuerit. Similiter & Clemens, qui per suam stultitiam sanctorum patrum statuta omniaque Synodalia acta respuit, inferens etiam Christia

Oratio im
pij Alde-
berti.

Iohan. 16.

Dinfaniam.

Sententia
Concilij in
Aldebertu.

Item in Cle-
mentem.

nis Iudaismum, dum prædicat fratris defuncti accipere posse uxorem! insuper & Dominum Iesum Christum, descendentem ad inferos, omnes pios & impios exinde prædicat abstraxisse, ab omni sacerdotali officio nudatus sit, & Anathematis vinculo obligatus; pariterque Dei iudicio condemnatus, & omnis, qui eius sacrilegis consenserit prædicationibus.

Adnotatio Episcoporum, aliorumque sacerdotum, pro excommunicatione hæreticorum Aldeberti & Clementis.

Zacharias Episcopus sanctæ Dei Ecclesiæ Catholicæ atque Apostolicæ vrbis Romanae, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsi. Epiphanius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Syluæ candidæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Benedictus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Nomentanæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Venantius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Prænestinae, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Gregorius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Portuensis, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Nicera Episcopus sanctæ Ecclesiæ Gabinatis, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Theodorus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Ostiensis, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Gratiostus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Veliternensis, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Iohannes Archipresbyter tituli sanctæ Susannæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Gregorius humilis presbyter tituli S. Clementis, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Stephanus gratia Dei presbyter tituli S. Marci, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Stephanus indignus presbyter tituli S. Eusebij, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Dominicus humilis presbyter tituli S. Priscæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Theodorus humilis presbyter tituli sancti Laurentij, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Anastasius indignus presbyter tituli S. Mariæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Georgius humilis presbyter tituli SS. Iohannis & Pauli, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Sergius humilis presbyter tituli S. Potentianæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Iordannes indignus presbyter tituli S. Sabinæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Theophanius humilis presbyter tituli sanctorum Coronatorum, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Leo indignus presbyter tituli S. Anastasiæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Gregorius indignus presbyter tituli S. Balbinæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Stephanus presbyter tituli S. Chryzogoni, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Eustathius humilis presbyter sanctæ Romanæ Ecclesiæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Leo humilis presbyter tituli S. Damasi, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Procopius indignus presbyter tituli S. Cyriaci, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit.

Subscribit
huic senten-
tiæ Ponti-
fex: deinde
cæteri.

Dilectissimis nobis Reginfrido Rhotomagensi Episcopo, Deodato* Beluocanensi Episcopo, Ramberto Ambianensi Episcopo, David Spironensi Episcopo, Aetbereo Toronensi Episcopo, Heliseo Nouiomensi Episcopo, Treuuarto Camerocanensi Episcopo, Burchardo Vuirciburgensi Episcopo, Folerico Tungeriensi Episcopo, Genebaudo Laudensi Episcopo, Romano Meldensi Episcopo, Agilolpho Coloniensi Episcopo, Hattoni Strasburgensi Episcopo, & cæteris amantissimis coepiscopis, presbyteris etiam & diaconibus, cunctisque orthodoxis Ecclesiarum Dei clericis, Apostolicam doctrinam tenentibus, Zacharias diuina gratia præditus, Apostolicæ sedis Pontifex, seruus autem seruorum Dei, in Domino salutem dicit.

* Bellou-
nensi.

Gratias ago Deo Patri omnipotenti & Domino nostro Iesu Christo, vnico filio Cap. 5.
Geius, & Sancto spiritui, qui vestram omnium corda inflammare dignatus est per diffusam à se gratiam, vt in vnitæte fidei & vinculo pacis ambuletis, & sit splendor Do-
mini

mini Dei nostri super vos, dilectissimi mihi, & abundans gratia pacis & charitatis, ut sitis vnum corpus spiritualis matris vestrae sanctae Catholicae & Apostolicae Dei Ecclesiae, in qua Deo auctore praesumus, implentes illud Propheticum dictum: Ecce quam bonum, & quam iucundum, habitare fratres in vnum: Quauis enim proitineris longitudine corpore simus absentes, in spiritu tamen dilectionis semper sumus vobis praesentes. habentes vos in visceribus nostris, & assidue orantes, ut Deus & Dominus noster Iesus Christus multo amplius confirmet corda vestra in exhortatione Euangelij, in ministerio quo fungimini, ut credita vobis plebs vestris pijs admonitionibus adiuuante Domino, a diabolica fraude liberata, persistat salua, vosque mereamini de eorum animabus in die Christi apportare lucrum. Obsecro ergo vos, ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, ut decet sanctos cum multa patientia, supportantes inuicem in charitate, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis & charitatis: quia finis praecepti charitas est de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Gaudeo in vobis charissimi, quoniam vnitatem vestram & veritas erga nos, preciosa est & manifesta non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus, dum ad fautorem & magistrum vestrum a Deo constitutum, B. Petrum Apostolorum principem, benignissima voluntate conuersi estis. & in hoc laudabilis est fides vestra, quoniam id ipsum sapitis, quod oportet sapere. Habetis itaque nostra vice ad confortandam dilectionem vestram sanctissimum Bonifacium fratrem nostrum Archiepiscopum, Apostolicae sedis legatum, & nostram praesentantem vicem. Sit ergo constantia vestra aduersus contentionem eorum, qui aduersa sapiunt, & non quae Dei sunt: neque terreamini a facie eorum, sicut scriptum est, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius eum time, qui potest animam & corpus mittere in gehennam. Fratres mei, in carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus. Arma enim militiae nostrae non carnalia, sed spiritualia sunt, ad destruendam omnem exaltationem, extollentem se aduersus scientiam Dei. Confortamini itaque in Domino & in potentia virtutis eius. Pax vobis & gratia a Deo & Domino nostro Iesu Christo ministretur. Amplectimur & osculamur, ac si praesentes, charitatem vestram in vnitatem spiritus, in vinculo pacis & charitatis Christi. Deus vos incolumes custodiat.

*Zacharias Papa vniuersis Episcopis presbyteris, diaconibus, Abbatibus
cunctis etiam Ducibus, Comitibus, omnibusque Deum timentibus,
per Gallias & Francorum prouincias constitutis.*

Cap. 2. 1

Pontificis
vicefundus
Bonifacius
in Synodo.

REferente nobis reuerentissimo fratre nostro Bonifacio Episcopo, quod dum Synodus congregata esset in prouincia vestra iuxta nostram commonitionem mediantibus filiis nostris Pipino & Carolomanno principibus vestris, peragente etiam vicem nostram praedicto Bonifacio, Dominus inclinasset corda vestra cum principibus vestris in praedicationem eius, ut omnibus commonitionibus eius obediretis, & schismaticos, & homicidas, & fornicarios a vobis expelleretis sacerdotes: omnipotenti Deo gratias egimus, & pro vobis sumus orantes, ut qui cepit in vobis opus bonum, perficiat usque in finem. Obsecro enim omnes vos coram Deo, ut eius commonitionibus firmiter obediatis. Ipsum nanque vice nostra in partibus illis ad praedicandum constitutum habemus, ut vos Deo propitio ad viam perducatur rectitudinis, & a cunctis facinoribus salui esse possitis. Habuistis enim, peccatis facientibus, nunc usque falsos & erroneos sacerdotes: unde & cunctae paganae gentes vobis pugnantibus prauelebant, quia non erat differentia inter laicos & sacerdotes, quibus pugnare licitum non est. Qualis enim victoria dabitur, ubi sacerdotes vna hora Dominica tractant mysteria, & Dominicum corpus consecrant pro animarum suarum redemptione: & postea Christianos, quibus hoc ministrare debuerant, aut paganos, quibus Christum predicare debuerunt, sacrilegis necant manibus, & ut secundum verbum Domini dicentis: Vos estis sal terra: quod si sal euauerit, in quo salietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Dum hac ita sint, & tales in vobis fuerint sacerdotes, quomodo victores contra vestros inimicos esse poteritis? Nam si mundos & castos ab omni fornicatione & homicidio liberos haberitis sacerdotes, ut sacri praecipiant Canones, & nostra vice praedicat praefatus Bonifacius frater noster, nulla gens ante vestrum conspectum stabit: sed corruent ante faciem

Matth. 5.

Quantum
pro sint mundi
& casti
sacerdotes.

eliam vestram omnes pagana gentes, & eritis victores: insuper & bene agentes, vitam aeternam possidebitis. Vos autem, fratres charissimi, qui estis veri sacerdotes, vel sub regulari disciplina constituti, sic vos exhibete, vt decet Dei ministros & dispensatores mysteriorum Dei, vt non vituperetur ministerium vestrum, ne fiat in vobis, quod scriptum est: Erit sicut populus, sic sacerdos. Nam si hoc fuerit, qualis vobis erit ab hominibus laus, aut qualis à Deo expectatur retributio? Quamobrem sic vos corrigite, vt veri sacerdotes, & tales ad sacerdotium prouehite, vt & vobis & illis testimonium maneat bonum ab his, qui foris sunt: quatenus ab hominibus laudem, & à Deo primum in aeterna beatitudine percipere mereamini, eò quòd per vos ad rectam fidem perducti sunt populi multi, innoxios habentes sacerdotes. Ad Synodum quoque omni anno conuenite, ad pertractandam vnitatem Ecclesiae, & vt si quid aduersi acciderit, radicitus amputetur, & Ecclesia Dei maneat inconcussa. Bene valere.

*Reuerentissimo & sanctissimo fratri Bonifacio coepiscopo,
Zacharias seruus seruorum Dei.*

Cum nobis sanctissimae fraternitatis tuae syllabae delatae fuissent, atque per singula legi fecissemus, reperimus in earundem literarum serie, quòd peccatis nostris facientibus, dum Dominici tritici semina quareres elaborare ad augendam segetem spirituales, subito inimici supersem inauerunt zizania, vt sanctitatem tuam in bono opere impedirent. Sed tua sancta fraternitas incessanter orationi in seipsum pariter cum fratribus, qui tecum laborant, vt spirituali sarculo eradicare possis zizania. Hoc opus si tibi semper erit in voluntate, Deus sine dubio adiuuat, vt beatus Gregorius Papa: Bonum opus, inquit, nobis sit in voluntate, nam ex diuino adiutorio erit in perfectione. Vnde charissime frater confortare in Domino, & ipse erit adiutor tuus. De incurfione autem Gentium, quae in tuis plebibus facta est, mœrendum nobis est. Sed haec aduersas nullatenus tuam fraternitatem conturbet: quia & Romana ciuitas ex acciditibus facinoribus sapius est depopulata, & tamen omnipotens Dominus dignatus est eam consolari. Sic etiam credimus, quia & vos consolabitur, si fideliter ad eum clamaueritis, & ieiunium supplicationesque, letaniarum in populis commissis agendas praedicaueritis. Nos quoque, licet peccatores existamus, precibus nostris & confacerdotum nostrorum, in quantum possumus, adiuuamus. De Synodo autem congregata apud Francorum prouinciam, mediantibus Pipino & Carlomanno excellentissimis filiis nostris, iuxta nostrarum syllabarum commonitionem peragente nostram vicem tuam sanctitate, qualiter egisses agnouimus, & omnipotenti Deo nostro gratias egimus, qui eorum corda confirmauit, vt in hoc pio opere adiutores existerent: & quia omnia optime & canonicè peregisti, tã de falsis Episcopis & fornicarijs & schismaticis, quam etiam de reliquis nomine sacerdotibus, contra Canonum instituta agentibus, vel contra Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, de quibus secundum tuam relationem respondemus.

De eo verò, quòd suggestisti, quia elegerunt vnam ciuitatem omnes Francorum principes, pertingentem vsque ad paganorum fines & in partes Germanicarum gentium, vbi antea praedicasti, quatenus ibi sedem metropolitanam perpetuo tempore habere debeas, & inde ceteros Episcopos ad viam instruere rectitudinis, & postmodum tui successores perpetuo iure possideant: hoc quia decreuerunt, nos laxi suscepimus, eò quòd ex Dei nutu factum est. Quòd verò falsi sacerdotes & schismatici hoc impedire conati sunt, eorum vanum agnoscimus Dominus dissipabit, & illa faciet stabilita, quae sanctorum patrum statutis videntur concordare. Et quia ipsi principes Francorum tibi etiam in hoc adiutores extiterunt, retribuatur illis omnipotens Deus adiutorij huius primum, & innumera largiatur bona.

De illo etiam falso Episcopo, quem dixisti, quòd adulterati clerici & homicidae filius, in adulterio natus, & absque disciplina nutritus esset, & quòd sui similes sacerdotes consecrauit: de hoc meministi tua reuerenda fraternitas, quòd etiam tibi saepe scripsimus, vt nullus homicida, nullus adulter, nullus fornicator sacrum ministerium debeat tractare: sed neque ex poenitente quis, aut talis, qualem sacri Canones prohibent esse sacerdotem.

De baptizatis verò ab illis, seu ecclesijs consecratis requirat tua fraternitas, si aut ecclesias in nomine S. Trinitatis consecrauerunt, aut paruulos similiter baptizauerunt: & tunc consecratio ecclesiarum & paruulorum baptisma sit ritè confirmatum.

Hoc etiam pariter retulisti, quòd illi, qui ante proiecti sunt, sacerdotes, se à nobis

Ecc
absolu.

Esa. 24.

Cap. 7.

Irruptione barbarorum.

Ieiunij & litanij placandus Deo.

De Moguntia dicit.

Ad altaris ministerium qui non admittendi.

Constantia
doctrina in
Ecclesia Ro-
mana.

absolutos esse apud Francorum prouinciam diuulgarent. Quod tua sancta fraternitas nullo modo credat: quia impossibile est, ut si hoc fecissemus, non tuae charitati per nostras indicassemus literas. Impossibile ergo nullo modo credas, quia non aliud predicamus, & aliud agimus, aut aliud dirigimus, ut illi garrunt: sed auxiliante Deo, illud, quod predicamus, finetenus obseruandum censemus. Hoc autem sanctitatem tuam firmissime hortamur, ut teneas, ut sanctorum patrum institutis & consultis sacrorum Canonum omnimodò parere studeas.

Quòd obsecrasti, ut Francorum principibus scriberemus, scias à nobis esse gestum. Per singula enim eis scripsimus ut petisti, ut tibi amici sint, & adiutores in Dominico opere existant.

De censu verò expetendo, quòd impetrare à Francis ad reparandas ecclesias vel monasteria plus non potuisti, quàm ut vertente anno ab unoquoque coniugio seruorum duodecim denarii reddantur, ex hoc gratias ago Deo, quia hoc potuisti impetrare. Dum enim Dominum donauerit quietem, augentur & luminaria sanctorum pro eo, quòd nunc tribulatio accidit à Sarracenis, Saxonibus vel Frisonibus, sicut tu ipse nobis innotuisti.

De eis etiam, qui postquam depositi sunt pro capitalibus peccatis de gradu sacerdotali, reperiuntur nec clerici esse velle, nec monachi sub poenitentia: sed ipergentes ad palatium regis Francorum, rogant ut eis loca tribuat ecclesiarum vel monasteriorum, ut dispergant sanctorum loca: de his, inquam, quid fieri debeat, Francorum principibus commonitoria direximus scripta. In alia quippe tua epistola reperimus contineri omnia, quæ contra te egerunt falsi & schismatici Episcopi, id est, Aldebertus & Clemens, in qua omnia acta eorum & impiissimum errorem singulatim indicasti. Nos autem congregatis confacerdotibus nostris, eorundem prauorum sceleratissima acta in eorum presentia legi fecimus: & cum nobis coram concilio lecta fuissent, pio studio omnes eadem schismatica dogmata & sceleratissimam vitam, quam sibi Aldebertus conscribi fecit, vna voce decreuerunt ut igne cremaretur. Sed nos hoc non fieri rectè iudicantes, pro eorum perpetua damnatione in serinio sanctæ Ecclesiæ reseruari mandauimus. Ad hæc etiam dignam sententiam contra eorum errorem scribi fecimus. Cuius exemplar epistolæ ad tuam direximus sanctitatem, ut lecta in prouincia Francorum, omnis schismaticus audiens taliter à sancta & Apostolica Ecclesia iudicatum, à sensus sui prauitate respiciat.

Geuulio-
bus pseudo-
episcopus.

In tertia verò epistola tua intimasti nobis de alio seductore, nomine Geuulio, qui antea falsò Episcopi honore fugebatur, & quia còsultu ad nos properat. Hic dum aduenerit, ut Domino placuerit, fiet. Tua autem reuerentia ut auxiliante Domino cœpit, vice nostra petimus perficere studeat. Volumus namque omni anno reaperto in prouincia Francorum concilium te celebrare, ut frequentia sacerdotum per instituta sacrorum Canonum correcta, illic nulla aduersitas valeat pullulare: sed magis Ecclesiæ sanctæ vnitas & disciplina Apostolica vbique in illis partibus dilatata existat, & non ampliùs populi per falsos sacerdotes deprauati, demergantur in interitum. Dum verò concilium aggregaueris, sic tua fraternitas conflictum habeat cum metropolitanis, ut nullus sine commendatitijs suscipiatur epistolis. Pro eadem quippe causa & pro omnibus vtilitatibus sanctæ Ecclesiæ Francorum principibus direximus literas, ut iam præfati sumus. De ciuitate etiam illa, quæ nuper Agrippina vocabatur, nunc verò Colonia, iuxta petitionem Francorum, per nostræ autoritatis præceptum nomini tuo metropolim confirmauimus, & tuæ sanctitati direximus eiusdem metropolitanæ Ecclesiæ stabilitatem. Deus te incolumem custodiat reuerentissime frater. Data pridie Calend. Nouemb. Imperante domino Augusto Constantino, anno 27. imperij eius, Indictione 14.

Colonia fit
metropolis.

Reuerentissimo Bonifacio cœpiscopo, Zacharias seruus seruorum Dei.

Cap. 7.
1. Cor. 11.
† Videur
deesse, per

Esa. 8.
Iohan. 18.

Matth. 23.

Gregius nos admonet Apostolus Paulus in eo, quod ait: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Hinc est ergo, quòd † spirituale charitatis vinculum, etsi corpore absentes, spiritu tamen semper fraternitati tuæ sumus presentes, & in nostris orationibus memoriam tuam agere non desistimus, petentes immensam Domini nostri pietatem, ut ad peragendum suum te confirmet ministerium, quatenus in die aduentus eius illam placabilem merearis vocem proferre: Ecce ego & pueri, quos dedisti mihi: non perdidisti ex eis quenquam: ut còtinuò cū cæteris sanctis illa supernæ vocationis dicta audias: Venite benedicti patris mei: percipite regnum, quòd vobis paratum est ab origine

origine mundi. Agnoscas igitur charissime, flagitasse à nobis Pipinum excellentissimū Maiorem domūs gentis Francorum per suum hominem, nomine Ardobanum, religioſum presbyterum aliquanta capitula de sacerdotali ordine, & quæ ad salutem animarum pertinent: simul etiam & pro illicita copula, qualiter sese debeant custodire iuxta ritum Christianæ religionis & statuta sanctorum patrum, inquisisse. Et quāquā de hoc iam experta sit tua sancta fraternitas, quæ à nobis sunt decreta, illius tamen votis aurem accommodantes, in breui elogio conscripta Apostolica documenta direximus: quæ ut in sacerdotali collegio pandantur, tuam sanctitatem inibi euocari dedimus in mandatis. Cumq; pro hac re aggregatum fuerit concilium, ad medium deducatur illi sacrilegi & contumaces Aldebertus, & Godalfacius, & Clemens, ut eorum denuo subtili indagatiōe crebretur causa. Quos si deuiates à rectitudinis tramite vsq; quaq; repereritis, & conuicti fuerint nolle ad viam rectam conuerti, ut bonum atque placitum vobis videtur, cum principe prouinciæ disponite secundū Canonum sanctorum statuta. Si autem in superbia perſtiterint contumaciter, proclamantes se reos nō esse, tunc cū probatissimis & prudentissimis sacerdotibus tribus vel duobus prædictos ad nos dirige viros, ut profunda inquisitione coram sedē Apostolica eorum inquiretur causa, & iuxta quod meruerint, finem suscipiant. Age itaq; frater dilectissime in ministerio tibi commissio, ut ab omnipotenti Deo pramium recipiens, æternam vitam consequi merearis. Deus te incolumem custodiat reuerentissime frater.

*Reuerentissimo fratri Bonifacio cōepiscopo, Zacharias
seruus seruorum Dei.*

Sacris liminibus beati Apostolorum principis Petri & nostris obtutibus presentatus presens Burchardus, dilectus nobis Episcopus, sanctitatis tuæ attulit affatus, per quorum scripta agnouimus magnum te habere certamen in prædicatione Euangelij Domini nostri, & exhortatione sanctæ fidei, quam per beatum Petrum & vas electionis Paulum cæterosq; Apostolos traditam suscepimus. Quibus agnitis, omnipotenti Deo immensas egimus grātiās, perentes eius ineffabilem diuinitatem, ut multo amplius confirmet atq; corroboret cor fraternitatis tuæ, & sospitem corpore annuat permanere, vsquequō eius diuinitas te superstitem in hac iusserit esse vita, ad perficiendū ministerium tibi impositum, & ad portandum lucrum animarum in diem Christi lesu, ut illam merearis audire vocem desiderabilem, quam dicturus est Dominus diligētibus se: Venite benedicti patris mei: percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Erant autem inserta in eisdem tuis affatibus diuersa capitula, de quibus iudicium & consilium atq; solatium sedis Apostolicæ tibi dirigi flagitabas. Primum capitulum pro Synodo prouinciæ, in qua natus & nutritus es, quam & ingentem Anglorum & Saxonum in Britannia insula primi prædicatores ab Apostolica sede missi Augustinus, Laurentius, Iustus & Honorius, nouissimè verò tuis temporibus Theodorus, Græcolatinus antè Philosophus & Athenis eruditus, Romæ ordinatus, pallio sublimatus, ad Britanniam præfatam transmissus iudicabat & gubernabat. In illa tale decretum & iudicium demonstratum esse dinoscitur, ut quicumq; sine inuocatione Trinitatis lotus fuisset, sacramentum regenerationis nō haberet. Quod omninò verū est: quia si merſus in fonte baptismatis quis sine inuocatione Trinitatis fuerit, perfectè non est baptizatus. Quod autem per quosdam affirmari scripsisti, ut quamuis sceleratissimus quisq; hæreticus, vel schismaticus, aut latro, vel fur, siue adulter baptismum iuxta regulam à Domino impositam in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti consecraret, sicq; homini petenti ministraret, tamen Christi esset baptismum, Euangelicis verbis consecratum: & econtrā licet minister iustus fuerit, & Trinitatem iuxta regulā à Domino positam, in lauacro nō dixisset, verum baptismum non esset, quod dedit: vtrunq; fraternitati tuæ notum est, quid de illis sacrorum Canonum series contineat, quod & tenere te firmiter hortamur. Scriptum quippe est, dicente Domino: Sancti estote, quoniam ego sanctus sum. Quod suscepisti frater à nostro præcessore sanctæ recordationis Gregorio, nūius Apostolicæ sedis Pontifice, in eo permansit, & ab Evangelica & Apostolica doctrina nullo modo declines: sed indutus lorica fidei & galea salutis, viriliter contra nequitiam diabolicæ fraudis resiste. Scriptum namq; est: Ecce dedi faciem tuam potentem aduersus faciem eorum, & constantiam tuam confortabo aduersus contentiones eorum, & erit fortior petra constantia tua. Eos autem, quos reperisse se affata est fraternitas tua, pseudosacerdotes multo maioris numeri, quā catholicos, qui nunquā ab Episcopis catholicis fuerunt ordinati, illudentes populo, &

Pipinus
princeps
quid petierit à summo Pontifice.

Cap. 8.
Burchardus
Episcopus.

Matth. 25.

De hoc Theodoro vide Bedæ Historiam Ecclesiasticam gentis Anglorum.

Leuit. 11.
&c.

Iere. 1.

Nota de falsis sacerdotibus nō recte ordinatis.

ministeria Ecclesie confundentes, qui sine Episcopo proprio arbitrio viuentes, popu-
lares defensores habentes contra Episcopos, vt sceleratos mores eorum non prohi-
beant, seorsum populum consentaneum congregant, & illud erroneum ministerium
non in Ecclesia Catholica, sed per agrestia loca & per cellas rusticorum, vbi eorum impe-
rita stultitia celari possit, perpetrant, nec fidem Catholicam paganis predicant, nec ipsi
fidem Catholicam habent, nec querunt ab eis, quos baptizare student, abrenunciationem
satanæ: sed neq; signaculo crucis Christi eos muniunt, quæ precedere debet baptismum,
sed nec aliquam credulitatem vnus Diuinitatis & sanctæ Trinitatis docent. Hos itaq;
uinciali & sacerdotali collegio, à sacerdotio depositos sub regula monachica & poeni-
tentia submissos, vitam finire decernas, vt carne afflicti, quandoq; redeant ad viam sa-
lutis. Si verò non fuerint conuersi, tuæ prædicationis mercès non peribit.

Confortare ergo in lege & in Euangelio Christi & prædicatione Catholica fidei,
quia ipsa glorificabit te. Tribulatio enim corporis nostri, temporalis est & finem ha-
bet: merces autem, quæ pro hac tribulatione à Deo præparatur, sempiterna est. Ideoq;
conferamus mortem Iesu in corpore nostro, vt & vita Iesu in corpore nostro mani-
festa fiat, sicut per eius diuinam edocti sumus doctrinam: Beati qui persecutionem pa-
tiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Conforta etiam di-
lectissimos nobis orthodoxos Episcopos & sacerdotes atq; Leuitas, ceterosque cleri-
cos, religiosos Abbates & monachos, pariterq; gloriosissimos Duces, quondamq; opti-
mates Francorum, vt nobis sint adiutores contra aduersarios Orthodoxæ fidei, omnes
que hæreticos & schismaticos, quatenus & ipsi de fructu boni operis gaudere merean-
tur in caelestibus regnis. Scripsit quoq; inter cetera reuerenda fraternitas tua, reperisse

Matth. 5.

Error Sam-
sonis Scoti.

Matth. 28.

re quandam presbyterum genere Scorum, nomine Samson, errantem à via veritatis,
dicentemq; sine mystica inuocatione aut lauacro regenerationis posse fieri Catholi-
cum Christianum per Episcopalis manus impositionem. Hic autem qui dicit hoc, va-
cuus est Spiritu sancto & alienus à gratia Christi, confortioque sacerdotali abiciendus.
Quis enim, nisi baptizetur iuxta præceptum Domini, in nomine Patris & Filij &
Spiritus sancti, & sic per manus impositionem, potest esse Catholicus? Hunc nequissi-
mum virum talia prædicantem, ab Ecclesia sancta condemnatum, expelle. Illos autem
viros, qui ab hæreticis baptizati sunt, & nescitur an in nomine Patris & Filij & Spi-
ritus sancti sint baptizati, inuisita rei veritate, si ab hæreticis sacerdotibus baptizati sunt,
hos sine dubio, iuxta prædecessoris nostri beatæ memoriæ Gregorij Papæ & sacrorum
Canonum traditum tibi mandatum, baptizari permittas, ne in æternum pereant, sed
potius Euangelica consecratione saluentur. Intuiti autem sumus & volumus à te di-
rectum vniuersis Episcopis, presbyteris ceterisque, religiosis de vnitatis fidei Catholice
scriptum. Quod valde nobis acceptabile esse cognoscas, quoniam per Spiritu sancti
gratiam in te diffusam hoc operari stuidisti.

Cur Ponti-
fex rogatus
à Bonifa-
cio nolue-
rit mittere
sacerdotem
in Gallias.

Inter cetera sanctitatis tuæ scripta petisti, vt sacerdos à nobis dirigatur in partes Fræ-
ciæ & Gallie: quod implere omitimus, quia dum Deo propitio tua sanctitas superstes
existit, qui sedis Apostolicæ & nostram illic præsentas vicem, alium illuc dirigere ne-
cessarium non est. Quos autem repereris, amantissime frater, habentes sanæ doctrinæ
scientiam vitæq; puritatem, hos mittere stude in quibus præuideris locis ad prædican-
dum verbum salutis. Concilia verò aggregatis Episcopis prouincialibus, vbi tibi rectum
videtur, celebrari procura, & quos deuiantes inuenieris, confunde facies eorum igno-
minia, vt sint coram omnibus sine honore. Suscepimus & chartam, de vera & Catho-
lica fide conscriptam, quam cum dilectissimis nobis Episcopis partis Francorum tua
dixit reuerenda fraternitas. Hanc itaq; referantes, nimio gaudio sumus repleti, in-
numerabilesq; gratias agimus Deo omnipotenti, quia vnanimitatem eorum ad soci-
tatem nostram reuocare dignatus est. Nostra autem vice, charissime, omnes in osculo
paci saluta. Intimatum est etiam à sanctitate tua, quod Virgilius ille, nescimus si dica-
tur presbyter, malignatus aduersum te, eò quod arguebatur à te erroneus esse à Catho-
lica doctrina, seminaret odium inter te & Otilonem Ducem Baioariorum, dicens quod
à nobis accepisset licentiam, vt vnus defuncti ex quatuor illis Episcopis, quos tua illic
ordinauit fraternitas, diocesim obtineret. Quod nequaquam verum est: quia mentita
est iniquitas sibi. De peruersa autem doctrina, quam contra Dominum & animam suam
locutus est, quod scilicet alius mundus & alij homines sub terra sint, aliusq; Sol & Lu-
na, si conuictus fuerit ita confiteri, hunc accito concilio ab Ecclesia pelle, sacerdotij ho-
nore priuatum. Sed & nos scribentes prædicto Duci, euocatorias de prænominate Vir-
gilio

Otilo Dux
Bauariz.

gilio mittimus literas, vt nobis præsentatus & subtili indagacione requisitus, si erroris fuerit inuentus, Canonicis decretis condemnetur. Qui enim seminant dolores, metunt eos. Pro Sidonio autem & Virgilio supradicto presbyteris, quod scripsit sanctitas tua, agnouimus. Et illis quidem, vt decebat, comminando scripsimus: tuæ autem fraternitati credulitas plus quam ipsi admittetur. Si autem Deo placuerit, vita comitante, sedi Apostolicæ eos missis literis, vt prælatum est, euocabimus. Docuisti enim eos, & non susceperunt, & factum est in illis, sicut scriptum est in libro Sapientia: Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testa arenam. Non ergo ad iracundiam prouocetur cor tuum frater, sed in patientia, vbi tales repereris, admone, obsecra, increpa, vt conuertantur ab errore ad viam veritatis. Et si conuersi fuerint, saluasti animas eorum: si vero in malitia permanerint, mercedes laboris tui non perdes.

Alia deniq; scripta fraternitatis tuæ continebant, quod iam olim de Agrippina ciuitate scripsisti, quia Franci non perseuerarent in verbo quod promiserunt, & nunc moratur fraternitas tua in ciuitate Moguntia. Petisti etiam, vt cum nostro consulti, superueniente tibi senectute atq; imbecillitate corporis, si inuenire potueris idoneum virum ad sedem Pontificalem, in qua præes, pro te valeas collocare. Pro qua petitione nos adiutore Deo consilium damus tuæ sanctitati, vt sedem sanctæ Ecclesiæ Moguntiacensis, quam pro salute animarum accepisti, nequaquam relinquas, vt impleas illud Dominicum præceptum: Qui perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit. Si vero Dominus dederit iuxta tuam petitionem hominem perfectum, qui possit curam animarum habere, illum ordinabis pro te Episcopum, eritq; in Euangelio tibi credito ad ministerium Christi portandum in omni loco, requirens & confortans Ecclesiam Dei. Oramus itaq; Dominum & redemptorem nostrum, vt sacris interuentionibus sanctæ suæ genitricis semper virginis Mariæ, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, orantem pro nobis sanctitatem tuam sospitem conseruare dignetur. Data Calend. Maij, imperante pijssimo Augusto Constantino, anno 29. imperij eius, Indictione prima.

Reuerendissimo patri & dilectissimo domino, cum timore & honore venerando Apostolicæ sedis infula sublimato Zachariæ, Bonifacius exiguus seruus vester licet indignus & vltimus, tamen legatus Germanicus deuotissimus, optabilem in Christo inmarcescibilis charitatis salutem.

Paternæ pietatis vestræ sanctitatem subnixis precibus obsecro, vt hunc presbyterum meum, portitorem literarum presentium, nomine Lul, grato animo clementer suscipiatis. Habet enim secreta quædam mea, quæ soli pietati vestræ profiteri debet, quædam quidem viua voce dicens, quædam verò per literas ostendens. De quibusdã nanque necessitatibus meis inquirere & interrogare, mihiq; paternitatis vestræ responsum & consilium ex autoritate sancti Petri Apostoli ad solatium senectutis representare debet, vt his omnibus auditis & consideratis, si quæ sint, quæ vobis placeant facta, Deo auxiliante studeam: si quid autem, vt timendum est, displiceat, ex præcepto sancti Apostolatus vestri vel indulgentiam merear, vel dignam poenitentiam perfoluam. Antecessor enim prædecessoris vestri venerandæ memoriæ Gregorius, dum me indignum ordinauit, & ad prædicandum verbum fidei Germanicis gentibus misit, sacramento me constrinxit, vt canonicis & iustis Episcopis ac presbyteris in verbo, in factu, in consensu ad stipulator & adiutor fierem: quod cum diuina gratia implere studui: falsos autem sacerdotes, hypocritas & seductores populorum, vel corrigerem ad viam salutis, vel declinarem, vel abstinere à communione ipsorum. quod ex parte seruauim: & alicubi implere non potui. Spiritualiter autem impleui sacramentum, quia in consensum & consilium illorum non venit anima mea, dum veniens ad principem Francorum, cogente Ecclesiarum necessitate, tales ibi reperissem, quales nolui: sed tamen in sancta communione corporis Christi illis non communicauim. Præcepit quoque mihi præfatus Apostolicus Pontifex, vt populorum, quoscumq; visitassem, conuersationem & mores Apostolico Præsuli indicarem: quod in Domino confido me fecisse. De eo autem, quod iam præterito tempore de Archiepiscopis & pallijs, à Romana Ecclesia petendis, iuxta promissa Francorum sanctitati vestræ notum feci, indulgentiam à vobis flagito: quia quod promiserunt, tardantes non impleuerunt, & adhuc differunt, & quid inde perficere voluerint, ignoratur. Est præterea locus syluaticus in eremo vastissimæ solitudinis, in medio nationum prædicationis nostræ, in quo monasterium construimus, monachos constituimus sub regula sancti patris Benedicti vi-

Cap. 9.
Hic Lullus
succellit S.
Bonifacio
in sede Mo-
guntina.

for. & gau-
deam.

Vitanda he-
reticorum
communio

Palliū Ro-
mæ peten-
dum.

Fuldese mo-
nasteriū cō-
struētū à S.
Bonifacio.

uentes, viros strictæ abſtinentiæ, abſque carne & vino & ſeruis, proprio manuum ſuarum labore contentos. Hunc ergo locum per viros religioſos & Deum timentes, maximeque per Carlomannum principem Francorum iuſto labore acquiſiui, & in honore ſancti Saluatoris dedicavi. In quo loco cum conſenſu pietatis veſtræ propoſui, aliquantulum vel paucis diebus ſenectute corpus requieſcendo recuperare, & poſt mortem iacere. Quatuor enim populi, quibus verbum Dei prædicauimus, in circuitu loci huius habitare noſcuntur, quibus cum veſtra interceſſione, quandiu viuo vel ſapio, vtilis eſſe poſſum. Cûpio quippe, veſtris orationibus intercedentibus, pariterq; opitulante gratia Dei in familiaritate Romanæ Eccleſiæ & veſtro ſeruitio inter Germanicas gentes, ad quas miſſus fui, perfeuerare, ac præcepto veſtro obedire, ſicut ſcriptum eſt: Iudicium patris audite filij dilecti, & ſic facite, vt ſalui ſitis. & iterum: Honora patrem tuum, vt veniat tibi benedictio à Domino.

Eccleſ. 3.
Ibidem.

*Reuerentiſſimo fratri & cœpiſcopo Bonifacio, Zacharias Epicoſopus,
ſeruus ſeruatorum Dei.*

Cap. 10.

Iohan. 11.
Iohan. 14.

Benedictus Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui diſperſa congregat, & cõgregata conſeruat, augetque fidem & fiduciam ſeruis ſuis ad prædicandum Euangelium Domini noſtri, cum eodem Patre & Spiritu ſancto viuentis in ſecula ſeculorũ. Ipſe enim dixit: Qui credit in me, vita viuet, & non morietur: quoniam ego ſum via, veritas & vita. Laudamus igitur & ſuperexaltamus ſanctum nomẽ eius, latè quod per ſanctæ fraternitatis tuæ literas allatas ſuperſtitem in hac vita & in Domino te valere cognoviſimus, petentes immenſam Dei noſtri pietatem, vt ad prædicandum Euangelium ſanctæ fidei ſacramentum, te longævum conſervet, ſuaq; protectione à cunctis aduerſantium inſidijs te cuſtodiat. Suggreſſit itaque fraternitas tua in ſuis apicibus, quod prædeceſſor noſter beatæ memoriæ Gregorius, huius Apoſtolicæ ſedis Præſul, dum ad prædicandum te miſiſſet in Germaniæ partes, verbo pollicitationis ab eo conſtrictus fuiſſes, vt Orthodoxos Epicoſos ac præbyteros, vel quoſque reperire potuiſſes, in verbo exhortationis confirmares, & communicares eis: ſi quos verò ſeductores Epicoſos aut pſeudopreſbyteros, vel quoſque à recto fidei tramite deviãtes reperiffes, nulla tibi cum eis eſſet communio: quod te, Domino auxiliante, vique in præſens ſpiritualiter ſervãſſe confeſſus es. Si autem, cogente aliqua neceſſitate, ad principem gentis Francorum accedens, corporaliter ab eis abſtinere non valuiffes, tamen in eorum conſilio & conſenſu communionis, anima tua non fuerit coinquinata. Propter hoc ergo, quod cum eis conuerſatus es, non cõſentens iniquitati eorum, nullum tibi eſt detrimentum coram Deo. Te enim prædicante, ſi obedirent, ſalvi eſſent: Si autem in iniquitate ſua permanent, ipſi peribunt: tu autem iuxta prophetæ dictum, ſalvãſti animam tuam.

Pontifex cõſolatur Bonifacium.

Ezech. 31.

Innotuerunt actiue, morte ſeculi illius.

Quod de principibus Francorum ſcripſiſti, quia in conſtitutione Epicoſorum, quibus pallia miſiſimus, promiſſionem ſuam nondum impleverunt, illis magis quàm tibi imputandum eſt. Si enim impleverint verbum ſuum, habebũt ex eo laudẽ. Si verò aliter egerint, ipſi videant: nos tamen quod, Divina gratia largiente, gratis accepimus, gratis dedimus. Tua etiam bona voluntas mercede non priuabitur. Petiſti & hoc, vt monaſterium in vaſtiſſima ſolitudine & in medio gentium, quibus prædicat, conſtitutum atque in honore Saluatoris noſtri dedicatum, vbi & monachos ſub regula ſancti Benedicti degere feciſti, nomini tuo priuilegio ſedis Apoſtolicæ munire deberemus. Ideo que votis tuis acquieſcentes deſiderium & petitionem tuam implemus. Congruit enim, divini miniſterij prædicatorem optimumq; miniſtrum ad deſiderata pertingere, & inchoatum opus bonum vſque in finem perducere. Prætereà prædictus gerulus tuus Luſ, cum cæteris ſuis comitibus, quæ iniuncta fuerant à tua ſanctitate, tã verbo quàm ſcripto omnia innotuerũt: de quibus reſponſum dantes, tuẽ reſcribere ſtudiimus fraternitati. Continebatur enim in pittacio ab eis porrecto, quia nos flagitaſſes tibi innotere, quæ recipienda vel quæ reſpuenda ſint, in primis de volatilibus, id eſt, graculis, corniculis atq; ciconijs, quæ omninõ cauendæ ſunt ab eſu Chriſtianorum: equi etiã ſylvatici multo ampliùs vitandi. De his igitur omnibus, ſanctiſſime frater, ex ſacra ſcriptura ſatis inſtrui poteris. De igne autem paſchali, quod inquiſiſti, ita ſtatutum eſt à ſanctis patribus, poſtquam precioſo ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti Eccleſia eius dedicata eſt, vt quinta feria Paſchæ, quando ſacrũ Chriſma conſecratur, tres lapides magne capacitatis ex diverſarũ eccleſiæ lamdudũ oleo collectæ, & in ſecretiori loco eccleſiæ conſtitutæ cũ magna diligẽtia ardeant, ita vt oleum ipſum ſufficere poſſit vſq; ad tertium diem

DE S. BONIFACIO ARCHIEPISC. ET MARTYRE.

607

diem, id est, ad sabbatum. Tunc pro sacri baptismatis fonte sumptus ignis lampadum renouetur. De igne verò qui ex crystallis sumitur, vt asseruisti, nullam habemus traditionem.

De his etiam, qui regio morbo vexantur, inquisisti, siue homines, siue equi sint, quid faciendum sit de illis. Si ergo homines ex natiuitate aut genere huius morbi sunt, extra ciuitatem conuersari debent: eleemosynam verò accipere à populo illis licet. Si autem contigerit magnum vel paruum quenquam non à natiuitate, sed superueniente egritudine vexari, non est proijciendus, sed si possibile est curandus. At tamen dum ad communionem venerit in ecclesiam, post omnes accedere debet ad percipiendum sacri muneris mysterium. Equi verò, qui præfato morbo fuerint coinquinati, si curari non valuerint, in puteos & foucas proijciendi sunt, ne eiusdem contagione ceteri coinquentur. Animalia autem, quæ à furentibus vel rapidis lupis & canibus fuerint lacerata, oportet ea à cæteris separari, ne furentes & mordentes cætera coinquent.

Inquisisti & hoc fraternitas tua, si liceat sanctimoniales sceminas, quemadmodum viri faciunt, sibi pedes abluerè tam in cœna Domini, quàm in cæteris diebus. Hoc Dominicum præceptum est, quod qui per fidem impleuerit, habebit ex eo laudem. Erenim viri & mulieres vnum Dominum habemus, qui in cælis est. Pro benedictionibus autem, quas faciunt Galli, vt nòsti frater, multis vitijs variantur. Nam non ex Apostolica traditione hoc faciunt, sed per vanam gloriam, adhibentes sibi damnationem, quia scriptum est: Si quis vobis euangelizauerit præter id, quod euangelizatum est, anathema sit. Regulam itaque Catholicæ traditionis, quam à sancta Romana Ecclesia, cui Deo authore deseruisti, accepisti, omnibus prædica.

Iohan. 19.

Gal. 1.
Catholica
traditio ser-
uanda.

Sacerdotio
qui initiati

Num. 8.

2. Tim. 4.

Inquisisti etiam, si ante trigessimum annum liceat sacerdotem ordinare. Bonum & congruum est, charissime frater, si fieri potest, vt prouecta ætatis & boni testimonij viri, iuxta sacrorum Canonum decreta, ordinentur sacerdotes. Si autem minimè reperiantur, & necessitas exposcit, à 25. annis & supra, Leuitæ & sacerdotes ordinentur, quemadmodum in lege Domini continetur. Miloni autem eiusque similibus, qui Ecclesijs Dei plurimum nocent, vt à nefario opere recedant, iuxta Apostoli vocem, opportunè & importunè prædica. Si acquieverint admonitionibus tuis, saluabunt animas suas. Si verò non obediunt, ipsi peribunt obuoluti peccatis suis: tu autem, qui rectè prædicas, non perdes mercedem tuam. Hoc simul inquisisti, post quantum tempus debeat lardum comedi. Licet pro hoc à patribus institutum nobis non sit, tibi tamen petenti consilium præbemus, quòd non oporteat illud manducari, priusquam de super fumo sicetur & igne coquatur. Si verò libet vt incoctum manducetur, post Paschalem festiuitatem erit manducandum.

Episcopus autem condemnatus, de quo inquisisti, qui pugnator & fornicator existit, atque res Ecclesiæ post degradationem sibi vendicare nititur: hic omninò respiciendus est. Quæ enim portio infideli cum fidei, aut quæ cõmunio Christo & Belial? De ordinatione etiam presbyterorum & diaconorum, qui cogente necessitate & paupertate rogantium non legitimis temporibus ad te peruenerunt, si aliquam haberes offensionem, inquisisti. Bene autem nòsti frater, quòd sacri Canones docent, aptis temporibus sacerdotes ordinandos. At tamen in eo, quod à te pro intentione bona actum est, à Domino Deo nostro indulgentiam postulamus.

2. Cor. 6.

Aptis tẽpõ-
ribus ordi-
nandi sacer-
dotes.

De censu etiam Ecclesiarum quid agendum sit, tibi dicimus: Nullam itaque hæsitationem habeas, solidum de casa suscipere: quia ex eo poteris eleemosynam tribuere, & opus perficere sanctarum ecclesiarum, iuxta Canonum instituta.

Si quis verò presbyteros, qui de laicis promoti fuerunt, & antea capitalibus vitijs inuoluti, sed celantes ea, ordinati sunt, postmodum autem manifestata sunt: hos à sacerdotali habitu priuatos, pœnitentiæ submitte. Non enim odit Deus peccantem & confitentem, sed peccantem & negantem.

Hoc etiam inquisisti à nobis, si liceat persecutionem paganorum fugere, an nò. Pro hoc igitur salutare consilium tibi damus. Si fieri potest, & locum inuenieris, insta ad prædicandum illis. Si autem sustinere non valueris eorum persecutionem, habes præceptum Dominicum, vt in aliam ingrediaris ciuitatem. Inquisisti etiam, quid faciendum sit de excommunicato Episcopo & Apostolicam authoritatem negligente. Hic ergo detestabilis est coram Deo & hominibus, & quicumque eius condemnationi non communicauerunt, ipsi non condemnabuntur in die reuelationis iusti iudicij.

Matth. 10.

De Sclauis quoque, Christianorum terram inhabitantibus, si oporteat censum accipere.

cipere, interrogasti frater. Hoc quidem consilio non indiget, dum res est manifesta. Si enim sine tributo sederint, ipsam quandoque terram sibi quasi propriam vendicabunt. Si verò tributum dederint, nōrunt dominatorem esse illius terræ.

Flagitasti etiam à nobis, sanctissime frater, vt in sacri Canonis prædicatione quot Cruces in locis quibusdam facere debeamus, tuæ significarem sanctitati. Quam petitionem libenter implentes, in * rodulo dato prædicto Lul presbytero tuo, quot signa sanctæ Crucis fieri debeant infiximus. In his igitur & in omnibus rebus sanctitatis tuæ vota amplectentes, diuinam clementiam deprecamur, vt suo te muniat & cōfortet auxilio, nosque annuat prosperitatis tuæ semper læta suscipere nuncia. Data pridie Non. Nouemb. imperante domino Augusto Constantino, imperij eius anno XXXII. Indiæ. V.

*Zacharias Papa Bonifacio Episcopo sanctæ Ecclesiæ Moguntia
perpetuam salutem.*

Cap. 11.

Qualiter Dominus Deus noster sanctæ Ecclesiæ suæ propitius sit, & laboribus sanctissimæ fraternitatis tuæ cooperatore extiterit, per singula edicere longum est: tamen vt hæc, quæ obijcimus, confirmemus, quæ ex parte te narrante perspeximus, enarramus. Igitur dum in Germania prouincia sanctitas tua ad prædicandum fuisset directæ à sanctæ recordationis prædecessore nostro Domino Gregorio Papa, & post inchoatum opus & ex aliqua parte ædificatum, Romam reuersus ab eò Episcopus ordinatus, & ad prædicandum denuò remissus es, & elaborasti, Deo præuio, nunc vsque per annos XXV. in eadem prædicatione, ex quo Episcopatum accepisti: sed & in Francorum prouincia nostra vice concilium egisti, & iuxta Canonum instituta omnes flexi sunt tibi obedire: & dum in his pijs operibus occupata esset sanctitas tua, nunc vsque Cathedralem sedem sibi minime vendicauit. At ubi Deus prædicationem tuam auxit, obtinere voluisti, vt tibi Episcopalem ecclesiam vel successoribus tuis confirmare debeamus, iuxta eorundem filiorum nostrorum Francorum petitionem. Et idcirco autoritate beati Petri Apostoli sancimus, vt supradicta ecclesia Moguntia perpetuis temporibus tibi & successoribus tuis in Metropolim sit confirmata, habens sub se has ciuitates, id est, Tungris, Coloniam, Vuormatiam, Spiratiam, & Trectis, & omnes Germaniæ gentes, quas tua fraternitas per suam prædicationem Christi lumen cognoscere fecit. His à nobis definitis, per huius nostræ confirmationis paginam in tua Ecclesia perpetuis temporibus pro sui confirmatione hæc conseruari mandamus. Data pridie Non. Nouemb. imperante domino Augusto Constantino, anno XXXII. imperij eius, Indiæ. V.

Moguntia sit
Metropoli
tana sedes.

*Zacharias Papa Bonifacio Episcopo, & per eum fratribus
in monasterio ab eo constructo.*

Cap. 12.

Quoniam semper sunt concedenda, quæ rationabilibus cōgruunt desiderijs, oportet vt deuotioni conditoris piæ constructionis oraculum in priuilegijs præstandis minimè denegetur. Igitur quia postulasti à nobis, quatenus monasterium Saluatoris à te constructum in loco, qui vocatur erga ripam fluminis Fulde, priuilegio sedis Apostolicæ decoretur, vt sub iurisdictione sanctæ nostræ, cui Deo authore deseruiamus, Ecclesiæ constitutum, nullius alterius ecclesiæ potestati submitratur: Pro qua re pijs desiderijs fauentes, hac nostra autoritate id, quod exposcitur, effectui mancipamus. Et ideò omnem cuiuslibet ecclesiæ sacerdotem, in præfato monasterio diuonem ullam habere aut autoritatem, præter sedem Apostolicam, prohibemus: ita vt nisi ab Abbate monasterij fuerit inuitatus, nec Missarum solennitatem ibidem quifquam præsumat celebrare, vt profectò iuxta id, quod subiectum Apostolicæ sedi consistit, inconcussè dotatum permaneat: locis quoque & rebus tam eis, quas moderno tempore tenet vel possidet, quam quæ futuris temporibus in ius ipsius monasterij diuina pietas voluerit augere ex donis & oblationibus decimisque fidelium, absque ullius personæ contradictione, firmitate perpetua perfruatur. Constituimus quoque per huius decreti nostri paginam, vt quicumque cuiuslibet ecclesiæ præsul, vel quacunque dignitate prædita persona, hanc priuilegij nostri chartam, quam autoritate principis Apostolorum firmamus, temerare tentauerit, anathema sit, & iram Dei incurrens, à cœtu sanctorum omnium extorris fiat: & nihilominus præfati monasterij dignitas,

Exptio Ful
denis mo
nasterij.

gnitas, à nobis indulta, perpetualiter inuiolata pmaneat, Apostolica autoritate sub-
nixa. Data pridie Non. Nouemb. imperante Domino Augusto Constantino, Anno
XXII. imperij eius, Indictione V.

HVcusque cum Epistolarum serie sufficiat indicasse, quos labores, quasve cu-
ras susceperit sanctus Bonifacius erga omnes illos, quos ad Christi fidem
traduxit. Si quem verò moueat, per plures ex ijs literis, quarum fit men-
tio in ijs, quas nos posuimus, hic minimè haberi: nouerit ea causà id accidisse,
quòd nullibi eas poterim inuenire. Iam porrò ante omnia commemoraturus sum,
qua deuotione erga Fuldense monasterium fuerit Carlomannus princeps. Id enim
rationi consentaneum videtur, eam hic deuotionem commemorare, vt non modò
tanti viri declarentur beneficia, sed etiam illorum profectui consulatur, quos opti-
ma exempla adificiant: tum quoque, vt pudefiant illi, qui licet optima quæque nõ-
rint, videant, audiant, at nihilo minus in sua nequitia perseuerant, solùm ore con-
fidentes Deum, factis negantes: cordium aures libenter accommodantes ijs, quæ
mundi amorem respiciunt, porrò ad Dei præcepta eas occludentes. Princeps ergo il-
le, quem diximus, quanuis adiacentium regionum bellis infestaretur, non tamen ijs
potuit à sacrorum locorum & seruatorum Dei procuracione retardari: nimirum per-
suasum habens, arma spiritalia, quæ sunt virtutes animi, multo esse potiora validio-
raque armis manufactis: neque vllam habens fiduciam in multitudine exercitùs, si
virtutes spirituales abessent, conuenienter illi prophetica sententiæ: Non saluatur
rex per multam virtutem, & gigas non saluabitur in multitudine virtutis suæ. Itaque
cum omnia Christianæ religionis iura, vt ex superioribus potest animaduerti, tum
pseudochristianis, tum hæreticis profligandis, ad S. Bonifacij consilium correxisset,
illius etiam votis in Fuldensi construendo monasterio non defuit. Cum enim Abbas
Sturmis locum illum, vbi nunc situm est idem monasterium, cum fratribus quibus-
dam incolere cœpisset, situmq; loci sancto Bonifacio commendasset, vir sanctus sup-
plices Carlomanno preces obtulit, ita dicens: Pro perpetua remuneracione tua o-
mnipotentem Deum exoro, si mihi cum bona venia tua liceat in orientali ditione
tua monasterium construere, vitamque monasticam instituere. Inuenimus enim lo-
cum in Buchoniæ solitudine apud Fuldam fluuium, seruire Deo volentibus benè op-
portunum, qui sit tuæ ditionis, petimusque vt tua pietas eum nobis donare velit, vt in
illo Christo seruiamus.

Carlomanni,
erga ecclesi-
as & mona-
stera studiū
& deuotio.

Psal. 12.

Sturmis Ab-
bas primus
Fuldensis.

Cap. 14.

Fulden. mo-
nasterio de-
nata.

Cap. 15.

Luc. 10.

Carloman-
nus fit mo-
nachus.

Luc. 1.

Cap. 14.

Literæ Pipi-
nico,

His auditis, Carlomannus lætatus est, cunctisque proceribus suis conuocatis, pre-
ces sancti Episcopi eis exposuit, & coram illis locum illum tradidit Episcopo, dicens:
Quicquid eo in loco, quem petis, meæ est ditionis, ab hodierno die in ius Domini
transfero, ita vt ab Occidente & Oriente, Septentrione & meridie ad tria millia pas-
suum illi assignentur. Hac facta traditione, misit nuncios, qui nobiles omnes Grap-
feldensis regionis conuocarent, eosque obnixè precarentur, vt quicumque intra eos,
quos diximus, limites iuris aliquid haberet, monasterio à sancto Bonifacio constru-
endo in Dei cultum largiretur. Vbi innotuit nobilibus Principis petitio, mox cum om-
ni deuotione Deo & sancto Bonifacio, venerandoque Abbati Sturmî quicquid illi
iuris haberent, tradiderunt. Vt autem firma esset ad omnem posteritatem ea traditio,
Carlomannus, qui huius author erat, chartam suæ donationis scribi iussit, eiq; suum
sigillum impressit.

Hæc & id genus alia faciens Carlomannus, cum in Dei amore magis ac magis pro-
ficeret, nec tamen in habitu seculari eam posset, quam vellet, vitæ seruire integra-
tem, partem optimam elegit, quæ non posset ab illo auferri. Nam relictis omnibus
mundi huius opibus & honoribus, ad Cassinum montem, vbi tunc arctissima vitæ
monastica disciplina vigeat, profectus est, ibique monachus factus est, Pipino fra-
tri regni munia committens. Qui paterna fraternaque potitus dignitate, cum esset
Maior domus, vt tunc dicebantur, eandem curam, sollicitudinem, & deuotionem,
quam eius frater, tam erga diuina quam secularia negocia præ se tulit, per omnia se ac-
commodans ad sancti Bonifacij cõsilia. Vnde factum est, cum se Deo, qui deponit po-
tentes de sede, & exaltat humiles, submittere iugiter studeret, vt ad regiam dignitatẽ
euectus sit. Nec tunc minus, quam anteà, S. Bonifacium & diligere & venerari perre-
xit. Itaq; fratris donationem suis literis confirmauit: quarum quidem exemplar hic
inserere visum est, vt fideles instruantur, raptores verò scelerati pudefiant.

Pipinus rex Francorum, vir illustris, Bonifacio Archiepiscopo & Legato Germa-
nico,

ni regis ad
S. Bonifacii

nico, ab Apostolica sede directo: Quia veneranda paternitas tua nostram excellentiam postulauit pro monasterio, quod a te nouiter constructum est in solitudine Buchonia iuxta fluuium Fuldae in loco, quem beatae memoriae Carlomannus germanus noster legitima donatione tibi concessit, ut sicut ex autoritate S. Petri principis Apostolorum, pro quo legatione fungeris, priuilegio sedis Apostolicae sublimatus esse constat, ita etiam nostrae auctoritatis praecipuo roboretur: placuit nobis, petitionibus tuis assensum praebere. Et ideo hanc nostrae praeciputionis feriem; ob honorem Dei & uenerationem sancti Petri conscribi iussimus, per quam priuilegium sedis Apostolicae, a beato Zacharia tibi collatum, cum consensu Episcoporum cunctorum, quae fidelium nostrorum, per omnia roboramus: Praecipientes, ut nullus sacerdotum in regno nostro, diuinitus nobis concessio, in praefato monasterio ditionem aliquam sibi vendicat, praeter sedem Apostolicam: ita ut nisi ab Abbate monasterij fuerit inuitatus, nec Missarum solennia ibidem quisquam praesumat celebrare: sed iuxta id, quod subiectum constat Apostolicae sedi firmitate priuilegij, inconcussae roboratum permaneat: locis etiam & rebus, quas tam moderno tempore tenet vel possidet, quam quas futuris temporibus iuris ipsius monasterij diuina pietas augere uoluerit ex donis & oblationibus decimisque fidelium, absque ullius personae contradictione, firmitate perpetua perfruatur. Si autem quisquam nostrae auctoritatis praeciputione repugnat, re uoluerit, sententiam Apostolicae distractionis, quae in priuilegio expressa est, experietur. Et tamen hoc, quod ob amorem Dei & uenerationem S. Petri auctoritate nostra firmauimus, stabile permaneat, manu nostra roboratum, & tam annuli nostri impressione, quam fidelium nostrorum adspiratione subnixum.

Cap. 17.

Per idem tempus clericus quidam bonae conuersationis, Adalgerus nomine, S. Bonifacio adhaesit, eique fideliter ministravit. Non diu post morbo graui correptus, cum se in extremis positum sentiret, ex consilio uiri Dei praedia omnia, quae ex paterna hereditate ad ipsum deuoluta erant, S. Martino tradidit. Eo uero defuncto, fratres eius Aspertus & Trutmundus omnia, quae tradiderat ex Adamanaburgo, Breittenbrunon & Seleheim, sibi uendicarunt. Ea causa a defensoribus Episcopi conpellati, responderunt se cum iuramento asseueraturos, fratris praedia iure se sibi uendicasse. Ei autem iuramento Episcopus se promissit ad futurum. Adueniente igitur statuto die, cum multos e sua familia & cognatione adduxissent, ut iuramentum praestaret, adfuit etiam uir Dei. Cum autem eius iurifurandi socios secum ad altare traherent, dixit eis Episcopus: Vos soli iurate, si uultis: nolo, ut hi uobiscum pariter per-

Credendum est
uiru sanctu
non impre-
cadi animo,
sed prophete
tico spiritu
haec dixisse.

cant. At illi incunctanter iurauerunt. Deinde ait ad illos Episcopus: Iurastis? Illis se iurasse affirmantibus, dixit Episcopus ad Aspertum: Maior uersus te occidat. Deinde ad Trutmundum, Nunquam, inquit, ex te proles nascantur. Vtrunque hoc ita enenit. Nam paulo post Asperio ad mensam sedenti dictum est, ingentem uersum per agrum discurrere. Tum ille ascenso equo, non expectatis socijs, cum uenabulo cepit uersum persequi. Sed ex equo delapsus, membris omnibus confractis, periit, ita ut serui ad illum properantes, iam extinctum inuenirent. Id ubi Trutmundus audiuit, cernens uiri Dei propheticae praedicationem in fratre completam, ualde pertimuit, moxque per nefas ablata praedia, ad altare S. Martini restituit.

Cap. 18.

Sentiens autem uir sanctus uerbi diuini semina, quae intra Germaniae & Galliae fines iam exarsissent, in cordibus credentium iam germinare & crescere, nec ignorans corporis sui dissolutionem non longe abesse, cum ardenti desiderio cuperet apparere ante faciem Dei, constituit redire ad Frisones: quos olim quidem ad Christi religionem traduxerat, sed fallente diabolo quosdam ad ethnici summi errores relapsos didicerat, quos cum Deo in gratiam restituere cupiebat, & ita in tam praclaro opere illic vitam finire: aut certe, si sic Deo potius uisum esset, pro eius nomine aduersa & cruciatus omnes ibi fortiter tolerare. Sed antequam tam periculoso se daret itineri, scies absurdum id esse, si quis proprijs posthabitis otibus, alienas curandas suscipiat: sanctum Lullum, qui praedicationum & laborum eius fidelissimus comes extiterat, cuiusque uirtutes omni honore dignas nouerat, consentiente tum Pipino Rege, tum Episcopis, Abbatibus, Canonicis, & proceribus ad ipsius dioecesim pertinentibus, pro se Episcopum ordinauit: id quod iam ante a Romano Pontifice impetrarat. Deinde manu sua apprehensum, commendauit illi cunctis principibus illic congregatis, ut ei tanquam patri obedirent, & in omni necessitate adiutores illi se praebent.

S. Lullus fuit
Moguntinus
Archiepiscopus.

Cap. 19.

Postea ad Thuringos & Rheni accolae profectus, similiter fecit. Postremo ipsum S. Lullum adhortans, ait: Quandoquidem resolutionis meae tempus appropinquat, decre-

DE S. BONIFACIO ARCHIEPISC. ET MARTYRE.

quat, decreui proficisci, quocunque diuina gratia visum est me mittere. Tu ergo, fili charissime, animarum tibi creditarum curam age: tu populum ab errore reuoca: tu inchoatam monasterij mei basilicam apud Fuldam absolue, & illic corpus meum, vbicunque tandem decessero, trade sepultura. Tum præterea da operam, vt habeamus itineri nostro res necessarias, & linteum, quo hoc decrepitum corpus post obitum obuoluatur, in librorum meorum theca reponere. Hæc cum vir sanctus dixisset, tamen si Lullus ab imo pectore multa traheret suspiria, & præ dolore nimio lachrymas cohibere non posset, non tamen ausus est quicquam illi se opponere. Paucis post diebus nauim cum delectis ad illud iter socijs vir beatus ingressus, per Rheni alueum ad Frisonum regionem incolumis perlatus est. Ibi tum circunquaque progrediens, verbum Domini cum multa fiducia prædicauit, & ecclesias ingenti studio extruxit. Tantam autem gratiam contulit ei Deus, vt intra breue tempus multa virorum ac mulierum millia cum suo socio Eobano baptizârunt. Eum autem Eobanum, vt suæ sectæ uti aliquod pararet leuamentum, Episcopum Traiecti instituit. Aderant verò etiam ei presbyteri tres & totidem diaconi, purâ, Vuintrugius, Vualterus, & Adalherus, Stircbaldus, Hamuntus & Boso. Porrò Vuaccarus, Gunderharus, Vuilliherus & Adolphus professione erant monachi, cumque sequebantur. Atque hi omnes unanimiter cum illo laborantes in prædicatione Euangelij, meruerunt etiam palma martyrij esse confortes.

S. Bonifacii cõcionatur apud Frisona.

Eobanũ ordinat Traiecti Episcopũ

Cum enim per latas Frisonum terras discurrissent, & ad Bortnam flumen peruenissent, quod est in confinio eorum, quos vulgari idiomate vocant Oester & Vuester. reiche, S. Bonifacius solis comitibus suis stipatus, iussit ibi tentoria figi, volens in eodem loco nuper baptizatorum sustinere aduentum confirmationis gratia. Iam enim propinquabat dies eidem confirmationi destinatus. Is postquam aduenit, sole iam summos occupante gradus, omnes illi, qui haud aliter atque filij à patre expectabantur, indigni percipere gratiam Spiritus sancti, quæ illo die per sacram confirmationem illis offerenda erat, ex amicis in hostes, & ex neophytis in lictores mutati, cum ingenti strepitu armorum ad sanctorum castra aduolant. Id cernentes famuli, sumptis armis, contra illam furentis populi multitudinem sanctos tueri nirebantur. At S. Bonifacius audito tumultuantis turbæ impetu, primò quidem ad spiritalis præsidij asylum confugit, sanctorum reliquias, quas semper secum circunferre solebat, arripens: deinde accitis ad se clericis, è tentorio processit, famulosque ad resistendum paratos compefcuit, dicens: Nolite, quæso, pugnare filij mei: nolite aduersarijs bellum inferre, quando sacra scripturæ verbis docemur, non solum malum pro malo non reddere, sed etiam pro malis bona exhibere. Iamdiu opratus adest dies: iam tempus illud aduenit, quo de laboriosa seculi huius ærumna ad æternæ beatitudinis gaudia inuitamur. Cur ergo tantam gratiam, tantam gloriam à nobis excludere vultis? Immo verò confortamini in Domino, & oblata cælestis gratiæ munera gratis animis nos excipere patimini. Sperate in Domino, & ille nos à periculis omnibus eripiet. His & id genus alijs sermonibus compefcuit ministros ab armis hostibus inferendis. Deinde etiã clericos cuiusq; ordinis patria ac libera voce adhortans, Fratres charissimi, inquit, si qua diuini cura amoris, si qua apud vos mearum admonitionum residet memoria, hac hora iam declarate, in animum reuocantes illa verba Saluatoris: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Spei vestræ ancoram in Deo defigite, qui post vitam hanc momentaneam perpetuæ salutis brauium vobis rependens, ad ciuium supernorum consortium vos perducet. Nolite, obsecro, diuturna inuictarum mentium prælia in hoc temporis puncto amittere: nolite improbis gentilium blandimentis & adulationibus eneruari: sed præsentissimum hoc mortis discrimen, quod nobis impendet, pro illius amore, qui nostra causa passus est, constanter & viriliter perferte, vt cum illo æternum gaudere possitis.

Cap. 29.

Sacramentũ Confirmationis.

Nota de sacris reliquijs

Rom. 12. 1. Pet. 3.

Matth. 10.

Necum verò sanctus Episcopus huius salutiferæ exhortationis verba absoluerat, cum ecce furens illa paganorum turba, cum gladijs & omnis generis infesta armatura in eos irruit, cruentisq; manibus barbara quadam feritate eos trucidat. Inde ad tentoria eorum properant, & tum libros, tum sacrarum reliquiarum capsulas secum auferunt, arbitantes se magnos in eis argenti & auri thesauros reperturos. Mox ad naues aduolant, alimenta omnia exporant, & cum aliquid vini illic reperissent, hilariter inde potitant. Postea inter se tractant de diuidendo inter ipsos thesauro illo, quem se inuenisse falsò existimabant. Cumque longa disceptatione nihil inter se pacifice possent

Cap. 30. S. Bonifacii cum suis trucidatur.

Obserua-
lestem vltio-
nem in per-
cussores et.

possent. On lituere, repente inter eos immanis existit discordia, qua eousque proce-
sit, vt eodem furore, eadē vesania, iisdemq; armis, quibus sanctos martyres suae salutis
ministros iugularant, mutuo se conficerent. Ea caede peracta, qui ex ijs supererant, ite-
rum spe pecuniarum incitati, ad thecas illas properant, ijsq; confractis, pro auro & ar-
gento codices & diuinā doctrinā chartas inueniunt. Tum furore & amentia perciti,
codices illos partim per campi planitiem, partim per paludes dispergunt, partim in
loca incongrua abijciunt. Qui tamen beneficio Dei, vt cuius esset meriti vir sanctus,
innotesceret post longa temporis spatia illasi & inuiolati reperti sunt, & ad ecclesias
in quibus hodieque manent, à singulis eorum inuentoribus reportati. In ijs autem re-
pertus est sancti Euangelij codex, quem vir beatus pro sanctitate sua iugiter apud se
ferre consueuerat: qui licet ense acuto, vt etiamnum videre licet, per medium sectus
sit, nulla tamen litera ea sectione abolita est. Eum librum fertur sanctus Episcopus
tum, cum in eius caput ensis vibraretur, scario obieciisse, vel pro tuendo capite, vt tali
in periculo fieri solet, vel pro spiritali clypeo. Et est sanè illustre miraculū, quo & Dei
virtus, & beati viri sanctitas declaratur, in secto libro nullius literæ abolitionem vide-
ri. Frustrati autem spe sua carnifices illi, domum tristes abiērunt. Vbi autem vicini
Christiani eam sanctorum virorum necem percēperē, tetras latronum illorum arma
ta manu intāserunt: & cum se ad repugnandum homines impij comparerent, sed tā-
ti sceleris conscientia pressi, nihil possent, in fugam acti, à Christianis interfecti sunt.
Cumque res illorum diripuissent Christiani, ad sua reuersi sunt. Ita qui salutis suae mi-
nistros trucidare non sunt veriti, duplici contritione contriti sunt, corporis in hac vi-
ta, animarum apud inferos.

Cap. 17.

Non diu post Traiectensis ecclesiæ Clerici corpus S. Bonifacij Traiectum depor-
tāunt, & cum multa veneratione tumularunt. Id postquam rescituit S. Lullus, conuo-
catis permultis, tam clericis quā laicis, venerabilibus viris, indicauit eis necem S. Bo-
nifacij, & quemadmodum Traiecti humatus sit: simul etiam exponens eis, quo in lo-
co se adhuc viuuntatem sepeliri, petijt vt ad eius exequentiam voluntatem ipsi ve-
lint adiumento esse. Permultis autem sese ad eam rem promptissimos offerentibus,
elegit ex eis magis idoneos, mistque partim nauibus, partim equis subuectos, qui san-
cti viri corpus à Traiectensibus repeterent. Sed cum Traiectenses illorum cognito
aduento sese illis opponerent, nec tamen tantæ multitudini se pares viderent,
protestati sunt, à Pipino rege iussum esse, ne corpus S. Bonifacij inde tolleretur. Quod
cum legati commentitium putarent, totis viribus id aggressi sunt ad effectum perdu-
cere, cuius causa eò venerant, virtute diuina eos confirmante, vt sui voti composit
fierent. Interim de corpore sacro vtrinq; illis contendentibus, campana ecclesiæ, nul-
lo mouente, insonuit. Quod audientes incolæ, qui ad pugnam se parauerant, nutu di-
uino perterriti, sancti viri corpus petentibus reddendum censuerunt. Atque ita vene-
rabiles illi legati sacrum corpus honorificè & sine remigantium labore tricesimo ab
obitu eius die Moguntiam attulerunt: ad quem diem, perinde acsi huic rei præstitu-
tus fuisset, multi vtriusq; sexūs etiam procul degentes, confluerant eo animo, vt le-
gatos expectarent, vel occurrerent venientibus, nihil comperti habentes de sancti cor-
poris aduentu. Pariter etiam è regia chorte aduenit venerandus præsul Lullus, licet
ignoraret reuertisse suos cum sacro pignore. Factum est hoc diuinæ providentiæ dis-
pensatione, vt pariter conuenientes illi, quibus amissio tanti patris & doctoris magnū
mœrorem attulerat, communi quoq; lætitia perfunderentur, quod cum perpetuum
apud Deum patronum essent habituri.

Cap. 18.

Tanti igitur thesauri pignore accepto, permulti Moguntinenses censebant illic hu-
mandum esse, vbi vir sanctus Episcopum egisset. Aiebant id ius esse omnium ecclesia-
rum, vt apud sedem suam condantur antistites. Et quidem vsque adeo isthuc affirman-
tium sententia præualuit, vt propemodum etiam S. Lullus ipsis consentire videretur.
Sed cuidam venerabili Diacono Otberto S. Bonifacius per visum apparens, ait: Dic
Episcopo Lullo, vt sine vlla hæsitacione corpus meum ad monasterium meum trāf-
ferat. Multis autem huic visioni fidem non commodantibus, Lullus Episcopus ad
sanctorum reliquias voluit Otbertum iurare, se non nisi vera loqui. Quod cum ille
incunctanter fecisset, omnes mox in eam iere sententiam, vt ad monasterium tranf-
ferretur. Itaque alij naues adducebant, quibus sacrum corpus veheretur, alij sanctum
funus liraniam, psalmodia, alijsque sacris carminibus & canticis prosequebantur. Atque
alij recedentibus, alij ex vicinis locis succedebant, lætantes se illius sacro corpori posse
exhibere comites, quem non dubitarent apud Dominum ipsis suffragari. Quæ verò
læticia

Vide præfeco-
rum Germa-
norum de-
uotionem.

letitia & animi compunctio de tanti viri patrocinio permultis oborta sit, nos pro dignitate scripto complecti non valemus. Et certe aliquot locis, vbi cum sancto corpore vel pernoctassent, vel meridiē fuissent, postea ecclesias in eius honorem edificarunt. Itaque cum tali celebritate & gaudio perductus est in Fuldense monasterium, vbi vir sanctus saepe optauerat sepeliri, & vt id fieret, non semel beato Lullo mandarat. Atque ille preces eius modis omnibus exequi contendens, ea, qua par erat, veneratione sacrum quidem corpus eius terrae mandauit, animam verò coelestibus sociandam gaudijs multis precibus commendauit.

S. Bonifacius Fuldam transferunt.

Ad eius aures tumulum, per merita eius multa congrua fide petentibus obtingunt beneficia vtriusque hominis: interioris quidem, dum suorum peccatorum veniam obtrinent: exterioris autem, dum se sentiunt à morbis liberari. Si verò contingat ea beneficia illic non impetrari, non id imputandum est vel diuinæ inclementiae, vel inefficacii apud Deum S. Bonifacii patrocinio: sed ipsi potius, qui propter suam incredulitatem non merentur exaudiri: sicut etiam de Domino Christo sacrum testatur Euangelium, quòd non fecerit virtutes multas in patria sua propter incredulitatem illorum. Quamquam etiam cessant interdum miracula tum ob cultus diuini neglectum, tum ob incorrigibilem malitiam habitatorum: tum etiam quòd pro exhibitis miraculis non solum Deo & sanctis eius debita laudes & grates non agantur, sed nec memoria commendentur. Vixit in episcopatu S. Bonifacius annos triginta sex, menses sex, & dies totidem. Bassus verò est cum socijs suis Nonis Iunij, Anno peregrinationis suae quadragesimo, incarnationis autem Dominicae septingentesimo quinquagesimo quinto, regnante eodem Domino: cui laus & gloria per omnia secula seculorum, Amen.

Cap. 24. Miracula ad sepulchrum eius.

Matth. 13.

VITA S. CLAVDII ARCHIEPISCOPI BISVNTINI, PER E. LAUR. SVRIVM MUTATO STYLO EX

quodam impresso codice descripta. Habetur etiam manuscripta, sed ea necdum peruenit ad manus meas. Puto autem eandem esse, quae etiam excussa habetur, licet fortassis paulo copiosior sit.

BEATVS Claudius fertur originem duxisse ex illustri Salinensium principum siue Palatinorum familia. In parentum suorum domo vsque ad septimum aetatis annū in Deo timore accuratè enutritus, postea discēdis literis admotus est, probatissimis traditus magistris: sub quibus ille non solum disciplinas liberales breui perdidit, sed etiam scripta diuina & sanctorum hominum res gestas sedulo perlegit. Erat enim in illa tenera aetate praclaro & docili ingenio, feruenti animo, pijsque & sanctis operibus valde addicto, ita vt nullum diem absque bonorum operum studio praeterlabi pateretur. Et si autem aetate erat iuuenis, attamen nihil in eius moribus aut factis puerile cernebatur. Nunquam ille choreis se admiscuit, nunquam mundanis interfuit spectaculis: sed hominibus religiosis & honestis sese adiungens, de virtutum studijs & exercitijs suaui cum illis miscebat colloquia. Verba autem illius sapientiae sale condita, vsque adeo rationi consentanea & grata fuere, vt omnium in se studia & affectus prouocaret. Atque ita fiebat, vt etiam viri prouectae aetatis & sapientes non mediocriter illum amarent, tanquam puerum sanctum & virtutum studiosum: alij vt affabilem, comem atque prudentem venerarentur. Homines improbos & scurilitati deditos respuens, illorum consortia modis omnibus deuiliabat. Foeminarum iuencularum adeo declinabat colloquia, vt nunquam sine causa rationabili illis loqui uoluerit: nec vnquam in eo deprehensus fuit qualiscunque sermo vel opus nefarium, non risus inhonestus, non vlla animi leuitas aut dissolutio. Ante omnia autem templa frequentabat, Dominicis praesertim & festis diebus Missas & preces Canonicas siue horarias, sermonesque diuinos summa animi deuotione auscultabat.

Iunij 8. Cap. 1.

Multū in literis puer Claudius proficit.

Maturitas morū eius.

Vitā malorum consortia.

Crescente verò fama sanctitatis eius, cum iam vicesimum aetatis attigisset annum, contempta militia seculari, Bisuntinae ecclesiae factus est Canonicus. Itaque in dies

Cap. 2.

Fff seipso